

**ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ ΓΕΩΠΟΝΙΑΣ ΙΧΘΥΟΛΟΓΙΑΣ ΚΑΙ ΥΔΑΤΙΝΟΥ
ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ ΚΑΙ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΤΜΗΜΑ ΕΙΔΙΚΗΣ
ΑΓΩΓΗΣ**

**ΔΙΑΤΜΗΜΑΤΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
«ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΕΙΦΟΡΙΑ ΚΑΙ ΤΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ»**

ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΗ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

**«Το κίνημα για την κλιματική αλλαγή αφορά μόνο την κλιματική
αλλαγή;»**

Βασιλική Γκόβαρη

ΒΟΛΟΣ 2025

**UNIVERSITY OF THESSALY
DEPARTMENT OF ICHTHYOLOGY AND AQUATIC
ENVIRONMENT AND DEPARTMENT OF SPECIAL EDUCATION**

**JOINT POSTGRADUATE PROGRAMME
«EDUCATION FOR SUSTAINABILITY AND THE
ENVIRONMENT»**

JOINT POSTGRADUATE MASTER'S THESIS

“Is the climate change movement only about climate change?”

Vassiliki Gkovary

VOLOS 2025

© ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ, 2025. Η παρούσα Μεταπτυχιακή Διπλωματική Εργασία (Μ.Δ.Ε.), η οποία εκπονήθηκε στα πλαίσια του Διατμηματικού Μεταπτυχιακού Προγράμματος Σπουδών: Εκπαίδευση για την Αειφορία και το Περιβάλλον και τα λοιπά αποτελέσματα αυτής αποτελούν συνιδιοκτησία του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας και του φοιτητή, ο καθένας από τους οποίους έχει το δικαίωμα ανεξάρτητης χρήσης και αναπαραγωγής τους (στο σύνολο ή τμηματικά) για διδακτικούς και ερευνητικούς σκοπούς, σε κάθε περίπτωση αναφέροντας τον τίτλο και το συγγραφέα και το Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, όπου εκπονήθηκε η Μ.Δ.Ε. καθώς και τον Επιβλέποντα Καθηγητή και την Επιτροπή Αξιολόγησης.

Τριμελής Εξεταστική Επιτροπή:

Σοφοκλής Δρίτσας, Δρ. Μέλος Ε.Δ.Ι.Π. , Βαθμίδα Α', Γ.Ι.Υ.Π. , Π.Θ. Επιβλέπων

Στεριανή Ματσιώρη, Καθηγήτρια, Γ.Ι.Υ.Π. , Π.Θ. Συνεπιβλέπουσα.

Στέφανος Παρασκευόπουλος, Ομότιμος Καθηγητής, Π.Τ.Ε.Α. , Π.Θ., Μέλος

ΑΦΙΕΡΩΣΕΙΣ

*Αφιερώνω την παρούσα εργασία στους γιους μου Κωνσταντίνο και Σπύρο και στον
σύζυγό μου Σπύρο.*

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Ευχαριστώ θερμά όλο το διδακτικό προσωπικό για την καθοδήγηση και την συνδρομή του στη διεύρυνση των γνώσεών μου, καθώς και την οικογένειά μου, για την αδιάκοπή στήριξή της σε κάθε μου εγχείρημα.

Περιεχόμενα

Περίληψη	9
Κεφάλαιο 1: Εισαγωγή	12
1.1 Επισκόπηση της κλιματικής αλλαγής ως παγκόσμιο ζήτημα.....	12
1.2 Η άνοδος του κινήματος της κλιματικής αλλαγής: ιστορία και σημαντικά ορόσημα	14
1.3 Ερευνητικό πρόβλημα και σημασία	17
Κεφάλαιο 2: Το πεδίο εφαρμογής του Κινήματος για την Κλιματική Αλλαγή.....	20
2.1 Περιβαλλοντικός Ακτιβισμός και Κλιματική Αλλαγή	20
2.1.1 Περιβαλλοντικοί Στόχοι.....	20
2.1.2 Επιστημονική και Πολιτική Συνηγορία	22
2.1.3 Ακτιβισμός υπό την ηγεσία των νέων	25
2.2 Θεσμικός ακτιβισμός για το κλίμα	28
2.2.1 ΜΚΟ και Κυβερνητικά Φορείς.....	28
2.2.2 Τοπικές και περιφερειακές προσπάθειες.....	31
2.2.3 Εταιρική Υπευθυνότητα.....	34
2.3 Διαστάσεις διατομεακής και κοινωνικής δικαιοσύνης.....	36
2.3.1 Δικαιοσύνη για το κλίμα	36
2.3.2 Φεμινιστικές και αντιρατσιστικές συνεισφορές	39
2.3.3 Ηθικά και ηθικά πλαίσια	42
Κεφάλαιο 3: Επέκταση του Κινήματος: Διαθρησκειακές και Δογματικές Προοπτικές	46
3.1 Ο ρόλος της πίστης στον ακτιβισμό για το κλίμα	46
3.1.1 Διαθρησκειακή Συνεργασία.....	46
3.1.2 Θρησκευτικά κινήματα και παγκόσμιος ακτιβισμός.....	49
3.2 Το Παγκόσμιο Καθολικό Κίνημα για το Κλίμα	52
3.2.1 Δογματικές Συνεισφορές	52
3.2.2 Καθολικοί Οργανισμοί και Παγκόσμια Συνηγορία	56
3.2.3 Ηθική ευθύνη που βασίζεται στην πίστη	59

3.3 Αφήγηση και κινητοποίηση με βάση την πίστη	63
3.3.1 Η δράση για το κλίμα ως πνευματικό καθήκον	63
3.3.2 Η διαστάρωση κοινωνικών κινημάτων και πίστης	66
<i>Κεφάλαιο 4: Αξιολόγηση της Πολυδιάστατης Φύσης του Κινήματος.....</i>	71
4.1 Θεματικές παραλείψεις και κενά στη λογοτεχνία	71
4.1.1 Υποέμφαση στις κοινωνικές και ηθικές διαστάσεις	71
4.1.2 Παγκόσμια προκατάληψη του Βορρά.....	74
4.2 Αντεπιχειρήματα στις κριτικές.....	78
4.2.1 Εστίαση στην Κλιματική Αλλαγή.....	78
4.2.2 Πρακτικοί περιορισμοί.....	81
4.2.3 Βραχυπρόθεσμοι έναντι μακροπρόθεσμοι στόχοι	85
4.3 Μελλοντικές Οδηγίες για το Κίνημα.....	89
4.3.1 Δημιουργία Συνασπισμών χωρίς αποκλεισμούς	89
4.3.2 Διεύρυνση του πεδίου εφαρμογής του Κινήματος.....	93
<i>Κεφάλαιο 5: Συμπεράσματα.....</i>	98
5.1 Περίληψη ευρημάτων.....	98
5.2 Τελικές σκέψεις και μελλοντικές κατευθύνσεις	103
<i>Βιβλιογραφία.....</i>	106
<i>Abstract</i>	113

Περίληψη

Η παρούσα εργασία αναλύει αυστηρά το κίνημα της κλιματικής αλλαγής, διερευνώντας εάν επικεντρώνεται αποκλειστικά σε περιβαλλοντικά ζητήματα ή εάν περιλαμβάνει ευρύτερες κοινωνικές, πολιτικές και ηθικές πτυχές. Το κίνημα, που αρχικά επικεντρώθηκε στον μετριασμό της κλιματικής αλλαγής, επικαλύπτεται όλο και περισσότερο με προβλήματα κοινωνικής δικαιοσύνης, όπως η φυλετική και έμφυλη αδικία, η οικονομική δικαιοσύνη και τα ανθρώπινα δικαιώματα. Αυτή η μελέτη εξετάζει τις διασταυρώσεις φεμινιστικών, αντιρατσιστικών και θρησκευτικών οργανώσεων, οι οποίες έχουν προσφέρει ηθικές, ηθικές και δογματικές γνώσεις για την υπεράσπιση του κλίματος. Η έρευνα υπογραμμίζει την ανάγκη για διεθνή συνεργασία, την ενσωμάτωση της τοπικής και της αυτόχθονης γνώσης και την αναγκαιότητα για μια συνολική αναθεώρηση των οικονομικών πλαισίων που συμβάλλουν στην επιδείνωση του κλίματος. Παρά τα επιτεύγματά του, το κίνημα της κλιματικής αλλαγής έχει εμπόδια, όπως η τάση του να ευνοεί τις τεχνικές λύσεις έναντι του συστημικού μετασχηματισμού και τη βορειοκεντρική του προκατάληψη. Η διατριβή υποστηρίζει ότι το κίνημα πρέπει να επεκτείνει την εμβέλειά του για να ενισχύσει τη συμπερίληψη, τη διατομεακότητα και την ικανότητα αντιμετώπισης των θεμελιωδών αιτιών του κλιματικού προβλήματος. Ενσωματώνοντας την κοινωνική δικαιοσύνη, τις ηθικές αρχές και τη διεθνή συνεργασία, το κίνημα μπορεί να προωθήσει μια πιο δίκαιη και βιώσιμη κοινωνία. Αυτή η έρευνα ενισχύει την κατανόηση του τρόπου με τον οποίο το κλιματικό κίνημα θα μπορούσε να διευρύνει το εύρος και τον αντίκτυπό του για να διευκολύνει εκτεταμένες, μετασχηματιστικές αλλαγές.

Λέξεις-κλειδιά: Κίνημα για την κλιματική αλλαγή, κοινωνική δικαιοσύνη, ηθικά πλαίσια, διατομεακότητα, συστημικός μετασχηματισμός

Κεφάλαιο 1: Εισαγωγή

1.1 Επισκόπηση της κλιματικής αλλαγής ως παγκόσμιο ζήτημα

Η κλιματική αλλαγή έχει γίνει μια από τις πιο επείγουσες προκλήσεις του 21ου αιώνα, που εκτείνεται πέρα από τα περιβαλλοντικά ζητήματα και περιλαμβάνει σημαντικές κοινωνικές, οικονομικές και πολιτικές διαστάσεις (Stoffel & Huggel, 2012). Η κλιμακούμενη εμφάνιση ακραίων καιρικών φαινομένων, η αύξηση της θερμοκρασίας του πλανήτη και η ταχεία μείωση της βιοποικιλότητας έχουν αναδείξει την ανάγκη για συντονισμένη διεθνή δράση. Αυτό που καθιστά την κλιματική αλλαγή ιδιαίτερα αξιοσημείωτη δεν είναι μόνο το επιστημονικό της γεγονός αλλά και η ικανότητά της να κινητοποιεί πολλές ομάδες σε δράση, με αποτέλεσμα την εμφάνιση του κινήματος της κλιματικής αλλαγής.

Το κίνημα της κλιματικής αλλαγής είναι ένα σύνθετο και δυναμικό φαινόμενο, που ενσωματώνει μια συγχώνευση περιβαλλοντικών εκστρατειών, προσπαθειών κοινωνικής δικαιοσύνης και πολιτικής δραστηριότητας. Οι απαρχές αυτού του κινήματος μπορούν να εντοπιστούν στην περιβαλλοντική αφύπνιση των μέσων του 20ου αιώνα, όπως αποδεικνύεται από τη δημοσίευση του *Silent Spring* της Rachel Carson, που υπογράμμισε τις οικολογικές επιπτώσεις των ανθρώπινων δραστηριοτήτων (Urry, 2015). Κατά τη διάρκεια των δεκαετιών, ο ακτιβισμός για το κλίμα έχει διευρύνει την εστίασή του από τη διατήρηση των φυσικών οικοσυστημάτων για να συμπεριλάβει ευρύτερα κοινωνικά ζητήματα, συμπεριλαμβανομένης της δικαιοσύνης, της δικαιοσύνης και της βιώσιμης ανάπτυξης.

Το κίνημα της κλιματικής αλλαγής στοχεύει θεμελιωδώς στην αντιμετώπιση της συστημικής προέλευσης της περιβαλλοντικής υποβάθμισης και στην προώθηση της επαναστατικής αλλαγής. Το κίνημα, που αρχικά επικεντρώθηκε στη μείωση των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου και στη στροφή προς τις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας, έχει αναγνωρίσει όλο και περισσότερο τη σχέση της κλιματικής δράσης με άλλες παγκόσμιες προκλήσεις, όπως η φτώχεια, η ανισότητα και τα ανθρώπινα δικαιώματα (Stoffel & Huggel, 2012). Αυτή η μετάβαση σηματοδοτεί μια συνολική αναγνώριση ότι η κλιματική αλλαγή δεν είναι μόνο μια περιβαλλοντική ανησυχία, αλλά μια σύνθετη κρίση με σημαντικές επιπτώσεις στα παγκόσμια κοινωνικά και οικονομικά συστήματα.

Ένα χαρακτηριστικό στοιχείο του κινήματος είναι η ικανότητά του να κινητοποιεί μια ποικιλία ενδιαφερομένων, συμπεριλαμβανομένων των οργανώσεων βάσης, των μη κυβερνητικών φορέων, των πολιτικών ηγετών και των εταιρικών παραγόντων (Brulle, 2021). Η εμφάνιση πρωτοβουλιών υπό τη νεολαία, όπως το κίνημα Fridays for Future της Greta Thunberg, έχει εισαγάγει μια σημαντική πτυχή στη δράση για το κλίμα, τονίζοντας τις διαγενεακές επιπτώσεις του κλιματικού προβλήματος. Τα αυτόχθονα κινήματα και οι αγωνιστές για την κλιματική δικαιοσύνη έχουν επισημάνει τις άνισες επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής στις περιθωριοποιημένες ομάδες, υπογραμμίζοντας την ανάγκη για ισότητα στη χάραξη πολιτικής και τη δραστηριότητα.

Ένα σημαντικό χαρακτηριστικό του κινήματος της κλιματικής αλλαγής είναι η προσαρμοστικότητά του και η παγκόσμια εμβέλειά του (Brulle, 2021). Σε αντίθεση με τα συμβατικά κοινωνικά κινήματα που συνήθως εστιάζουν σε τοπικές ή εθνικές ανησυχίες, ο ακτιβισμός για το κλίμα ξεπερνά τα σύνορα, χρησιμοποιώντας ψηφιακές πλατφόρμες για να ενισχύσει τις φωνές και να συγχρονίσει δράσεις σε απaráμιλλη

κλίμακα. Οι παγκόσμιες εκδηλώσεις, συμπεριλαμβανομένων των ετήσιων Συνεδρίων των Ηνωμένων Εθνών για την Κλιματική Αλλαγή (COPs), λειτουργούν ως βασικές πλατφόρμες για τους ακτιβιστές να αλληλεπιδρούν με πολιτικούς και να προωθούν τολμηρές δεσμεύσεις για το κλίμα. Αυτές οι συνελεύσεις ακολουθούνται συχνά από μεγάλης κλίμακας διαμαρτυρίες, υποδεικνύοντας το αίτημα του κινήματος για λογοδοσία από τους παγκόσμιους ηγέτες.

Παρά την αυξανόμενη εξέχουσα θέση του, το κίνημα της κλιματικής αλλαγής αντιμετωπίζει πολλές προκλήσεις. Η ποικίλη σύνθεση των συμμετεχόντων του, από οργανώσεις βάσης έως παγκόσμιες επιχειρήσεις, έχει κατά καιρούς οδηγήσει σε συγκρούσεις σχετικά με τις προτεραιότητες και τις στρατηγικές (Fisher & Nasrin, 2021). Το κίνημα έχει επίσης αντιμετωπίσει κριτική για τον αντιληπτό ελιτισμό και για την ανεπαρκή συμπερίληψη φωνών από τον Παγκόσμιο Νότο—περιοχές που είναι συχνά οι πιο ευαίσθητες στις κλιματικές επιπτώσεις αλλά φέρουν τη λιγότερη ευθύνη για τις παγκόσμιες εκπομπές. Αυτές οι κριτικές προκάλεσαν προβληματισμό μέσα στο κίνημα, με αποτέλεσμα πρωτοβουλίες για την υιοθέτηση πιο περιεκτικών και διατομεακών μεθοδολογιών.

1.2 Η άνοδος του κινήματος της κλιματικής αλλαγής: ιστορία και σημαντικά ορόσημα

Η εμφάνιση του κινήματος της κλιματικής αλλαγής σηματοδοτεί μια αυξανόμενη αναγνώριση ότι η αντιμετώπιση της κλιματικής καταστροφής απαιτεί περισσότερα από απλές παρεμβάσεις τεχνολογίας ή πολιτικής. απαιτεί ενιαία, συνεχή προσπάθεια. Αυτό το κίνημα αναπτύχθηκε επί δεκαετίες οργάνωσης, διαμαρτυριών και λόμπι, και έγινε ένα

από τα σημαντικότερα παγκόσμια κοινωνικά κινήματα της σύγχρονης περιόδου (Fisher & Nasrin, 2021). Έχει εξελιχθεί ως αντίδραση σε αυξανόμενες ενδείξεις περιβαλλοντικής ζημίας, αυξανόμενης κυβερνητικής αδράνειας και αυξημένης επιθυμίας του κοινού για σημαντικές μεταρρυθμίσεις.

Η προέλευση του κινήματος της κλιματικής αλλαγής μπορεί να συνδεθεί με το ευρύτερο περιβαλλοντικό κίνημα των μέσων του 20ού αιώνα. Σημαντικά ορόσημα περιλαμβάνουν την έναρξη της Ημέρας της Γης το 1970, η οποία τόνωσε τη συνείδηση του κοινού σχετικά με τις περιβαλλοντικές ανησυχίες και την κυκλοφορία θεμελιωδών έργων όπως το *Silent Spring* της Rachel Carson. Αν και αυτές οι πρωτοβουλίες δεν αντιμετώπισαν άμεσα την κλιματική αλλαγή, έθεσαν τα θεμέλια για την κατανόηση της ανθρώπινης επιρροής στη Γη (Fisher & Nasrin, 2021). Στη δεκαετία του 1980, το πρόβλημα του κλίματος απέκτησε σημασία στην ευαισθητοποίηση του κοινού, κυρίως λόγω των επιστημονικών προόδων και της αυξανόμενης αναγνώρισης των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου ως σημαντικού παράγοντα που συμβάλλει στην υπερθέρμανση του πλανήτη.

Η Σύνοδος Κορυφής της Γης το 1992 στο Ρίο ντε Τζανέιρο αντιπροσώπευε μια κομβική στιγμή για την κλιματική μετακίνηση. Αυτό το κομβικό γεγονός όχι μόνο καθιέρωσε τη Σύμβαση Πλαίσιο των Ηνωμένων Εθνών για την Κλιματική Αλλαγή (UNFCCC), αλλά κινητοποίησε επίσης περιβαλλοντικές οργανώσεις, κυβερνήσεις και την κοινωνία των πολιτών για να υποστηρίξουν πρωτοβουλίες ειδικά για το κλίμα (Molder et al., 2022). Τα αποτελέσματα της συνόδου κορυφής οδήγησαν στη δημιουργία δικτύων ακτιβιστών και συνασπισμών με στόχο να υποστηρίξουν πιο φιλόδοξες διεθνείς δεσμεύσεις τις επόμενες δεκαετίες. Το Πρωτόκολλο του Κιότο του 1997, παρά τη μέτρια αποτελεσματικότητά

του, ενθάρρυνε το κίνημα υπογραμμίζοντας την αναγκαιότητα δεσμευτικών διεθνών συμφωνιών για τη μείωση των εκπομπών.

Καθώς εντάθηκε η ανάγκη για δράση για το κλίμα, το κίνημα διεύρυνε το πεδίο εφαρμογής του, ενσωματώνοντας ποικίλες προοπτικές και μεθοδολογίες. Στις αρχές της δεκαετίας του 2000 έγιναν μάρτυρες της εμφάνισης δημόσιων κινητοποιήσεων, ιδίως του Κινήματος για τη Δικαιοσύνη για το Κλίμα, το οποίο συνέδεσε την περιβαλλοντική υποβάθμιση με τις κοινωνικοοικονομικές ανισότητες, επηρεάζοντας ιδιαίτερα τους μη προνομιούχους πληθυσμούς στον Παγκόσμιο Νότο (Molder et al., 2022). Αυτή η εποχή είδε επίσης την άνοδο εξέχουσες οργανώσεις υπεράσπισης, όπως η 350.org, η οποία ξεκίνησε παγκόσμιες εκστρατείες με στόχο τις εταιρείες ορυκτών καυσίμων και ζήτησε τη μετάβαση στην ανανεώσιμη ενέργεια.

Κατά τη διάρκεια της δεκαετίας του 2010, το κίνημα για το κλίμα γνώρισε αξιοσημείωτη δυναμική, εν μέρει τροφοδοτούμενη από την αυξανόμενη προβολή των τραγωδιών που σχετίζονται με το κλίμα και την αυξανόμενη δυσaréσκεια με την επίσημη αδράνεια. Η Συμφωνία του Παρισιού του 2015 αναδείχθηκε ως κομβική στιγμή για τους αγωνιστές, οι οποίοι άδραξαν την ευκαιρία για να εντείνουν τις εκκλήσεις για υπευθυνότητα και δικαιοσύνη (Molder et al., 2022). Μαζικές κινητοποιήσεις, που αποτελούν παράδειγμα της Πορείας για το Κλίμα του Λαού το 2014, απεικόνισαν το διευρυνόμενο μέγεθος και την πολυπλοκότητα του κινήματος, καθώς εκατομμύρια συγκεντρώθηκαν παγκοσμίως για να υποστηρίξουν την αποφασιστική δράση.

Μια σημαντική πρόοδος τα τελευταία χρόνια ήταν η άνοδος του ακτιβισμού υπό την ηγεσία της νεολαίας. Ξεκινώντας από την απεργία των σχολείων της Γκρέτα Τούνμπεργκ το 2018, η εκστρατεία Fridays for Future παρότρυνε εκατομμύρια νέους παγκοσμίως να συμμετάσχουν σε διαδηλώσεις για το κλίμα. Αυτές οι δραστηριότητες έχουν επισημάνει

τις διαγενεακές επιπτώσεις της κρίσης, τοποθετώντας την κλιματική αδράνεια ως παραμέληση της ευημερίας των μελλοντικών γενεών (Molder et al., 2022). Η εμφάνιση πρωτοβουλιών υπό την ηγεσία των ιθαγενών, με παράδειγμα το Standing Rock και τις εκστρατείες κατά της αποψίλωσης των δασών του Αμαζονίου, έχει διευρύνει την έμφαση του κινήματος για το κλίμα ώστε να συμπεριλάβει τα δικαιώματα της γης, την πολιτιστική διατήρηση και την αντι-αποικιακή αντίσταση.

Τα ψηφιακά κανάλια έχουν συμβάλει σημαντικά στην επέκταση του κινήματος για το κλίμα, διευκολύνοντας τις διασυννοριακές συνδέσεις μεταξύ ακτιβιστών και ενισχύοντας τη διάδοση των απόψεών τους. Τα hashtags όπως το #ClimateStrike και το #ExtinctionRebellion χρησιμεύουν ως εστιακά σημεία για διεθνή συνεργασία, ενώ οι ψηφιακές αναφορές και το crowdfunding διευκολύνουν τις πρωτοβουλίες βάσης (Fisher & Nasrin, 2021). Αυτή η διαδικτυακή υποδομή επέτρεψε στο κίνημα να διατηρήσει τον ρυθμό του, παρά τις προκλήσεις όπως η πανδημία COVID-19, η οποία περιόρισε τις προσωπικές συγκεντρώσεις.

1.3 Ερευνητικό πρόβλημα και σημασία

Το κίνημα της κλιματικής αλλαγής έχει αναδειχθεί ως κρίσιμος καταλύτης σε παγκόσμιες πρωτοβουλίες για την αντιμετώπιση μιας από τις πιο επείγουσες ανησυχίες της ανθρωπότητας. Ωστόσο, το εύρος και ο στόχος του συνεχίζουν να αποτελούν θέματα διαμάχης. Το κίνημα, αν και θεωρείται κυρίως περιβαλλοντικό, μετά από πιο προσεκτική εξέταση, καταδεικνύει διασταυρώσεις με ευρύτερες κοινωνικές, πολιτικές και ηθικές διαστάσεις. Αυτή η πολυπλοκότητα προκαλεί ουσιαστικές έρευνες: Το κίνημα της κλιματικής αλλαγής επικεντρώνεται αποκλειστικά σε κλιματικά ζητήματα; Αντιμετωπίζει επαρκώς το πλαίσιο και τη δραστηριότητά του τα αλληλένδετα ζητήματα

της κοινωνικής δικαιοσύνης, της ισότητας και της συστημικής μεταρρύθμισης; Αυτές οι έρευνες αποτελούν τη βάση του ερευνητικού προβλήματος, το οποίο στοχεύει να αξιολογήσει κριτικά εάν το κίνημα συνειδητοποιεί τις μεγαλύτερες δυνατότητές του ή περιορίζεται από μια στενά καθορισμένη έμφαση.

Η κατανόηση αυτού του ζητήματος είναι απαραίτητη, καθώς το κίνημα της κλιματικής αλλαγής υπερβαίνει την απλή μείωση των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου. Είναι μια παγκόσμια προσπάθεια να επανεκτιμηθεί η σύνδεση της ανθρωπότητας με τη γη και μεταξύ τους. Οι ακτιβιστές έχουν επισημάνει τις άνισες επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής στους ευάλωτους πληθυσμούς, τις ηθικές ευθύνες για τις μελλοντικές γενιές και τις συστηματικές αδικίες που συμβάλλουν στην υποβάθμιση του περιβάλλοντος. Ωστόσο, καθώς το κίνημα έχει πολλαπλασιαστεί, έχουν προκύψει δυσκολίες. Οι επικριτές υποστηρίζουν ότι ευνοεί περιστασιακά τεχνοκρατικές ή προσανατολισμένες στην αγορά λύσεις σε βάρος της επαναστατικής αλλαγής, αγνοώντας τις προοπτικές εκείνων που επηρεάστηκαν περισσότερο από την κρίση. Μερικά άτομα ρωτούν εάν η έμφαση του κινήματος στο κλίμα επισκιάζει τις μάχες ενάντια στον καπιταλισμό, την αποικιοκρατία και την κοινωνική ανισότητα.

Αυτή η έρευνα είναι σημαντική για την ικανότητά της να αποσαφηνίζει αυτές τις διαδικασίες και να βελτιώνει την κατανόηση του ρόλου του κινήματος της κλιματικής αλλαγής. Μέσα από μια εξέταση της ιστορίας, της στρατηγικής και του πλαισίου της, η έρευνα μπορεί να προσδιορίσει εάν το κίνημα έχει ουσιαστικά συμπεριλάβει αυτές τις ευρύτερες διαστάσεις ή αν κινδυνεύει να ενισχύσει τα συστήματα που στοχεύει να αμφισβητήσει. Αυτή η μελέτη είναι ιδιαίτερα σημαντική λόγω της κλιμακούμενης επείγουσας ανάγκης της κλιματικής καταστροφής και της αυξανόμενης πίεσης στο

κίνημα για την επίτευξη συγκεκριμένων αποτελεσμάτων με παράλληλη υποστήριξη της ένταξης και της δικαιοσύνης.

Επιπλέον, η ανάλυση του κινήματος της κλιματικής αλλαγής με αυτόν τον τρόπο επηρεάζει την κατανόηση και την οργάνωση του ακτιβισμού. Εάν το κίνημα θεωρηθεί ως παράδειγμα για την αντιμετώπιση παγκόσμιων ζητημάτων, μπορεί να παρέχει σημαντικές γνώσεις για άλλες κοινωνικές και πολιτικές πρωτοβουλίες. Αντίθετα, η αναγνώριση των περιορισμών του μπορεί να βελτιώσει τις τεχνικές του και να εγγυηθεί τον ρόλο του ως καταλύτη για συνολική, συστημική αλλαγή. Αυτή η έρευνα εξετάζει την αποτελεσματικότητα του κινήματος της κλιματικής αλλαγής και διερευνά την ικανότητα της συλλογικής δράσης να μεταμορφώσει τον κόσμο μέσα σε σημαντικά και αλληλένδετα προβλήματα.

Κεφάλαιο 2: Το πεδίο εφαρμογής του Κινήματος για την Κλιματική Αλλαγή

2.1 Περιβαλλοντικός Ακτιβισμός και Κλιματική Αλλαγή

2.1.1 Περιβαλλοντικοί Στόχοι

Οι περιβαλλοντικοί στόχοι ήταν κεντρικοί στο κίνημα της κλιματικής αλλαγής, αντιπροσωπεύοντας τους πιο εξέχοντες και άμεσους στόχους του (Brulle, 2014). Αυτοί οι στόχοι υποκινούνται από την επιτακτική ανάγκη να αμβλυνθούν οι καταστροφικές επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής και να προστατευθούν τα οικοσυστήματα, η βιοποικιλότητα και η σταθερότητα των κλιματικών συστημάτων του πλανήτη. Η έκφραση και η επίτευξη αυτών των στόχων εκτείνεται πέρα από τις επιστημονικές ανάγκες. ενσωματώνουν μια συλλογική ηθική και κοινωνική επιταγή που δεσμεύει διάφορα ενδιαφερόμενα μέρη μέσα στο κίνημα.

Το κίνημα επιδιώκει ουσιαστικά σημαντικές μειώσεις στις εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου, αναγνωρίζοντας ότι αυτή είναι η πιο αποτελεσματική μέθοδος για τον μετριασμό της υπερθέρμανσης του πλανήτη. Οι ακτιβιστές έχουν υποστηρίξει την υιοθέτηση ανανεώσιμων πηγών ενέργειας, ενισχυμένης ενεργειακής απόδοσης και βιώσιμων πρακτικών σε διάφορες επιχειρήσεις και κοινότητες (Stoffel & Huggel, 2012). Αυτές οι πρωτοβουλίες επικεντρώνονται συχνά σε συγκεκριμένους στόχους, όπως αυτοί που οριοθετούνται σε διεθνείς συμφωνίες όπως η Συμφωνία του Παρισιού, η οποία στοχεύει να περιορίσει την αύξηση της παγκόσμιας θερμοκρασίας κάτω από τους 2°C σε σχέση με τα προβιομηχανικά επίπεδα. Αν και αυτοί οι στόχοι προσφέρουν ένα συνεκτικό

πλαίσιο για το κίνημα, υπογραμμίζουν επίσης τις δυσκολίες συμφιλίωσης της φιλοδοξίας με τους περιορισμούς της πολιτικής και οικονομικής αντιπολίτευσης.

Οι περιβαλλοντικοί στόχοι του κινήματος για την κλιματική αλλαγή δίνουν προτεραιότητα στη διατήρηση και αποκατάσταση των φυσικών οικοσυστημάτων, τα οποία είναι απαραίτητα για τη δέσμευση του άνθρακα και τη ρύθμιση του κλίματος. Ακτιβιστές έχουν κινητοποιηθεί για να υποστηρίξουν πρωτοβουλίες που στοχεύουν στην προστασία των δασών, των υδροτόπων και των ωκεανών, αναγνωρίζοντας τη σημασία τους ως βασικά στοιχεία μιας βιώσιμης κλιματικής στρατηγικής (Stoffel & Huggel, 2012). Κινήματα που καταπολεμούν την αποψίλωση των δασών του Αμαζονίου ή προωθούν την εκ νέου διάλυση υποβαθμισμένων τοπίων αποτελούν παράδειγμα του τρόπου με τον οποίο η διατήρηση του περιβάλλοντος έχει αναδειχθεί ως κομβικό σημείο τόσο για παγκόσμιες όσο και για τοπικές πρωτοβουλίες.

Είναι σημαντικό ότι αυτοί οι στόχοι σπάνια αναζητούνται μεμονωμένα, αλλά συχνά ενσωματώνονται σε ολοκληρωμένες κριτικές παραδειγμάτων μη βιώσιμης ανάπτυξης (Loarie et al., 2009). Οι ακτιβιστές υποστηρίζουν ότι η αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής απαιτεί την επανεκτίμηση των καταναλωτικών συνηθειών, την αμφισβήτηση της υπερβολικής χρήσης των φυσικών πόρων και τη μείωση της εξάρτησης από τα ορυκτά καύσιμα. Αυτή η άποψη είχε ως αποτέλεσμα την εμφάνιση εκστρατειών που στοχεύουν σε επιχειρήσεις και πρακτικές που κρίνονται ασυμβίβαστες με την περιβαλλοντική βιωσιμότητα, συμπεριλαμβανομένης της εξόρυξης άνθρακα, του fracking και της κατασκευής πλαστικών.

Οι περιβαλλοντικοί στόχοι του κινήματος για την κλιματική αλλαγή είναι ξεκάθαροι ως προς τον επείγοντα χαρακτήρα και τη σημασία τους, αν και δεν στερούνται αντιπαραθέσεων (Loarie et al., 2009). Οι επικριτές τόσο εντός όσο και εκτός του

κινήματος έχουν εκφράσει ανησυχίες για τη διαμόρφωση και την επιδίωξη αυτών των στόχων σε σχέση με τις θεμελιώδεις αιτίες της περιβαλλοντικής υποβάθμισης. Ορισμένοι υποστηρίζουν ότι οι τεχνοκρατικές λύσεις, όπως η εμπορία άνθρακα ή η γεωμηχανική, ενδέχεται να επιδεινώσουν τη σημερινή δυναμική ισχύος και τις οικονομικές ανισότητες αντί να τις αποδομήσουν. Μερικά άτομα αμφισβητούν εάν η έμφαση του κινήματος στον μετριασμό επισκιάζει την εξίσου επείγουσα ανάγκη για προσαρμογή, ειδικά για μειονεκτικές περιοχές που αντιμετωπίζουν σήμερα σημαντικές κλιματικές επιπτώσεις.

2.1.2 Επιστημονική και Πολιτική Συνηγορία

Η επιστημονική και πολιτική υπεράσπιση αποτελούν τη βάση του κινήματος για την αλλαγή του κλίματος, προσφέροντας τόσο την αιτιολόγηση για δράση όσο και τους μηχανισμούς για την επίτευξη συστημικού μετασχηματισμού (Brulle, 2014). Τα είδη της υπεράσπισης είναι πολύπλοκα συνδεδεμένα, καθώς το κίνημα εξαρτάται από επιστημονικά δεδομένα για να μεταδώσει τη βαρύτητα της κλιματικής καταστροφής, ενώ αλληλεπιδρά με τις πολιτικές δομές για την επίτευξη ουσιαστικών θεραπειών. Αυτή η διπλή έμφαση ήταν κρίσιμη για να επηρεάσει τη στρατηγική του κινήματος, να διευρύνει τη γοητεία του και να υποχρεώσει τους λήπτες αποφάσεων να αναλάβουν δράση.

Η επιστημονική υποστήριξη του κινήματος για την κλιματική αλλαγή βασίζεται στις προσπάθειες ακαδημαϊκών και ιδρυμάτων που έχουν καταγράψει σχολαστικά τις αιτίες και τις επιπτώσεις της υπερθέρμανσης του πλανήτη (Littlefield et al., 2017). Οι εκθέσεις από οντότητες όπως η Διακυβερνητική Επιτροπή για την Κλιματική Αλλαγή (IPCC) έχουν γίνει βασικά έγγραφα για τους αγωνιστές, παρέχοντας μια έγκυρη βάση για τους ισχυρισμούς τους. Τα κινήματα τονίζουν συχνά την ανισότητα μεταξύ των επιστημονικών συστάσεων και των ενεργειών των κυβερνήσεων και των εταιρειών, απεικονίζοντας την αδράνεια ως προδοσία των μελλοντικών γενεών και αποκήρυξη της

καθιερωμένης γνώσης. Αυτή η εξάρτηση από την επιστήμη έδωσε τη δυνατότητα στους αγωνιστές να καταπολεμήσουν τις εκστρατείες παραπληροφόρησης και την άρνηση του κλίματος, ειδικά από εταιρείες με οικονομικά συμφέροντα να διατηρήσουν το υπάρχον quo.

Η επιστημονική υπεράσπιση περιλαμβάνει όχι μόνο τη διάδοση δεδομένων αλλά και τη μετάφραση περίπλοκων ανακαλύψεων σε προσβάσιμα και πειστικά μηνύματα (Schlosberg & Collins, 2014). Οι ακτιβιστές προσπάθησαν να συμβιβάσουν το χάσμα μεταξύ της επιστημονικής έρευνας και της λαϊκής κατανόησης, χρησιμοποιώντας αφηγήσεις, γραφικά και αφηγήσεις για να καταστήσουν την επιστήμη της κλιματικής αλλαγής πιο προσιτή. Οι δημόσιες εκστρατείες υπογραμμίζουν συχνά κρίσιμα όρια, όπως ο στόχος 1,5°C για την υπερθέρμανση του πλανήτη, για να τονώσουν τη δράση και να καλλιεργήσουν ένα συλλογικό αίσθημα ευθύνης. Αυτή η μέθοδος υπογραμμίζει την ικανότητα του κινήματος να ενσωματώνει την επιστημονική τεχνογνωσία με συναισθηματικά και ηθικά επιχειρήματα, καθιστώντας την υπόθεση για δράση για το κλίμα τόσο λογική όσο και επιβεβλημένη.

Η πολιτική υπεράσπιση αποτελεί τη δεύτερη ουσιαστική πτυχή της προσέγγισης του κινήματος για την κλιματική αλλαγή, καθώς η επίτευξη των στόχων του απαιτεί συστημικές αλλαγές που μπορούν να επιτευχθούν από μόνες τους μέσω της πολιτικής και της διακυβέρνησης. Οι ακτιβιστές προσπάθησαν επιμελώς να επηρεάσουν τη νομοθεσία, τις διεθνείς συμφωνίες και την επιχειρηματική συμπεριφορά, χρησιμοποιώντας διαμαρτυρίες, αναφορές και ασκώντας πίεση για να ενισχύσουν την επιρροή τους. Σημαντικά περιστατικά όπως η Συμφωνία του Παρισιού του 2015 αποτελούν παράδειγμα της αλληλεπίδρασης μεταξύ της κινητοποίησης της βάσης και των συζητήσεων των ελίτ, καθώς οι ακτιβιστές χρησιμοποιούν συχνά παγκόσμιες

διασκέψεις για να υπογραμμίσουν τις πολιτικές ελλείψεις και να υποστηρίξουν πιο φιλόδοξες δεσμεύσεις.

Ένα εξέχον χαρακτηριστικό του πολιτικού ακτιβισμού στο κίνημα για το κλίμα είναι η εστίασή του στη διασφάλιση της λογοδοσίας μεταξύ των ηγετών (Littlefield et al., 2017). Οι ακτιβιστές χρησιμοποιούν απεργίες για το κλίμα, αντιδικίες και εστιασμένες εκστρατείες για να υποχρεώσουν τις κυβερνήσεις και τις εταιρείες να εκπληρώσουν τις δεσμεύσεις τους. Κινήματα όπως το Extinction Rebellion έχουν χρησιμοποιήσει την πολιτική ανυπακοή για να υπογραμμίσουν τις ελλείψεις των υπάρχουσών πολιτικών, ενώ οργανώσεις όπως το Sunrise Movement στις Ηνωμένες Πολιτείες έχουν επικεντρωθεί στον επηρεασμό των εκλογικών ατζέντηδων και στην ενθάρρυνση των νέων ψηφοφόρων σχετικά με τις κλιματικές ανησυχίες.

Η πολιτική υπεράσπιση του κινήματος περιλαμβάνει όχι μόνο αντιδραστικά μέτρα αλλά και τη διαμόρφωση προληπτικών εναλλακτικών λύσεων. Οι ακτιβιστές έχουν υποστηρίξει ολοκληρωμένες λύσεις όπως το Green New Deal, το οποίο συνδέει τη δράση για το κλίμα με την οικονομική και κοινωνική ισότητα (Brulle, 2014). Το κίνημα επιδεικνύει αφοσίωση στη συστημική αλλαγή προωθώντας πολιτικές που αντιμετωπίζουν την ανισότητα και διευκολύνουν τη μετάβαση των οικονομιών σε ανανεώσιμες πηγές ενέργειας, αντί να εφαρμόζουν απλώς σταδιακές προσαρμογές. Αυτή η προορατική προσέγγιση έχει διευρύνει την ελκυστικότητά της, ενσωματώνοντας τους κλιματικούς στόχους με ευρύτερες κοινωνικές φιλοδοξίες για δικαιοσύνη και βιωσιμότητα.

Παρά τα επιτεύγματά του, η συγχώνευση επιστημονικής και πολιτικής εκστρατείας στο κίνημα της κλιματικής αλλαγής συνάντησε εμπόδια (Brulle, 2014). Οι κριτικοί υποστηρίζουν ότι το κίνημα περιστασιακά παραπαίει στο να συμβιβάσει την εξάρτησή

του από την επιστημονική αυθεντία με την ανάγκη για συμπερίληψη και συμμετοχή στη βάση. Επιπλέον, η έμφαση στη μεταρρύθμιση της πολιτικής συναντά συχνά παγιωμένα πολιτικά και οικονομικά συμφέροντα, απαιτώντας επίμονη υπεράσπιση και καινοτομία για να ξεπεραστεί η αντίθεση.

Ωστόσο, η συνεργασία μεταξύ της επιστημονικής έρευνας και του πολιτικού ακτιβισμού συνεχίζει να αποτελεί κρίσιμη δύναμη του κινήματος της κλιματικής αλλαγής. Βασίζοντας τα αιτήματά του σε ισχυρά δεδομένα και κάνοντας ελιγμούς μέσω περίπλοκων πολιτικών θεσμών, το κίνημα έχει τοποθετηθεί ως ένας τρομερός παράγοντας αλλαγής. Αυτή η διπλή προσέγγιση όχι μόνο ενισχύει την αξιοπιστία της, αλλά υπογραμμίζει επίσης την αλληλεπίδραση γνώσης, δράσης και υπευθυνότητας στην επιδίωξη ενός βιώσιμου μέλλοντος.

2.1.3 Ακτιβισμός υπό την ηγεσία των νέων

Ο ακτιβισμός υπό την ηγεσία της νεολαίας έχει αναδειχθεί ως μια εξέχουσα και σημαντική πτυχή του κινήματος για την αλλαγή του κλίματος, μεταμορφώνοντας τις παγκόσμιες αντιλήψεις και την ενασχόληση με το πρόβλημα του κλίματος (Schlosberg & Collins, 2014). Καθοδηγούμενοι από την επιταγή της δικαιοσύνης μεταξύ των γενεών, νέοι ακτιβιστές έχουν κινητοποιήσει εκατομμύρια σε όλο τον κόσμο, αντιμετωπίζοντας την αδράνεια της κυβέρνησης και υποστηρίζοντας συστημικές μεταρρυθμίσεις. Οι προσπάθειές τους έχουν αναζωογονήσει το κίνημα, εισάγοντας νέες ιδέες, ζωτικότητα και ηθική σαφήνεια στον αγώνα κατά της κλιματικής αλλαγής.

Η έλευση του κλιματικού ακτιβισμού με γνώμονα τη νεολαία απεικονίζεται από την καθιέρωση των Fridays for Future, που ξεκίνησε από τη Σουηδή ακτιβίστρια Greta Thunberg το 2018. Η ατομική απεργία του Thunberg στο σχολείο έξω από το σουηδικό κοινοβούλιο πυροδότησε ένα παγκόσμιο κίνημα, παρακινώντας τους μαθητές να

εγκαταλείψουν τα μαθήματα και να διαδηλώσουν ενάντια στην κυβερνητική αδράνεια για την κλιματική αλλαγή (Chen et al., 2023). Οι εβδομαδιαίες διαδηλώσεις, που διεξάγονται συχνά κάτω από πανό που έλεγαν «Το μέλλον μας, η επιλογή μας», έχουν εξελιχθεί σε ένα από τα μεγαλύτερα κινήματα βάσης στη σύγχρονη ιστορία. Μέχρι το 2019, εκατομμύρια νέοι σε περισσότερα από 150 έθνη έχουν συμμετάσχει σε απεργίες για το κλίμα, καθιερώνοντας τις Παρασκευές για το Μέλλον ως έμβλημα αντίστασης και επιμονής με γνώμονα τη νεολαία.

Ένα αξιοσημείωτο χαρακτηριστικό του ακτιβισμού που ηγείται η νεολαία είναι η εστίασή του στις ηθικές επιπτώσεις του ζητήματος του κλίματος. Οι νέοι ακτιβιστές ισχυρίζονται ότι το μέλλον τους διακυβεύεται από την αδράνεια των παλαιότερων γενεών, χαρακτηρίζοντας την κλιματική αλλαγή ως ηθική αποτυχία και όχι μόνο ως τεχνική. Αυτή η αφήγηση έχει απήχηση σημαντικά στο κοινό, προσδίδοντας στο κίνημα μια ειλικρίνεια και ένταση που είναι δύσκολο να παραβλεφθεί κανείς (Chen et al., 2023). Οι ένθερμες ομιλίες του Τούνμπεργκ στα Ηνωμένα Έθνη και σε άλλες διεθνείς πλατφόρμες έχουν επισημάνει αυτή τη στρατηγική, προσφέροντας αποφασιστικές κριτικές σε πολιτικούς ηγέτες που ευνοούν την οικονομική επέκταση έναντι της οικολογικής διατήρησης.

Οι νέοι ακτιβιστές έχουν επιδείξει σημαντική ευρηματικότητα στις στρατηγικές τους, χρησιμοποιώντας τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης για να ενισχύσουν την προβολή τους και να οργανώσουν παγκόσμιες πρωτοβουλίες. Πλατφόρμες όπως το Instagram, το Twitter και το TikTok έχουν γίνει ζωτικά εργαλεία για την κινητοποίηση των υποστηρικτών, τη διάδοση πληροφοριών και την καταγραφή διαμαρτυριών. Τα hashtags όπως το #FridaysForFuture και το #ClimateStrike έχουν παγιώσει τους ανθρώπους διεθνώς, μετατρέποντας τις τοπικές πρωτοβουλίες σε παγκόσμια κινήματα. Αυτή η

διαδικτυακή υποδομή επέτρεψε στις εκστρατείες που ηγούνται από τη νεολαία να διατηρήσουν τη δυναμική τους, ακόμη και εν μέσω αποτυχιών όπως η πανδημία COVID-19.

Ο ακτιβισμός υπό την ηγεσία της νεολαίας έχει επεκταθεί πέρα από τις διαμαρτυρίες και τις απεργίες για να συμπεριλάβει προσπάθειες πολιτικής και δικαστικών αγωγών. Η νεολαία έχει κινήσει νομικές αγωγές κατά κυβερνήσεων και εταιρειών, ισχυριζόμενη την αμέλειά τους στη διασφάλιση των δικαιωμάτων σε μια ασφαλή και κατοικήσιμη γη (Moser & Boykoff, 2013). Αξιοσημείωτες υποθέσεις, όπως η Juliana κατά Ηνωμένων Πολιτειών, απεικονίζουν τον αυξανόμενο αντίκτυπο των προοπτικών των ανηλίκων στη νομική και πολιτική σφαίρα. Ομοίως, οι ακτιβιστές της νεολαίας έχουν συμμετάσχει σε διεθνείς διαπραγματεύσεις, προωθώντας πιο φιλόδοξες πολιτικές για το κλίμα και διασφαλίζοντας ότι οι υπεύθυνοι λήψης αποφάσεων θεωρούνται υπεύθυνοι για τις δεσμεύσεις τους.

Η ποικιλία που είναι εγγενής στο κίνημα που ηγείται η νεολαία αποτελεί ένα από τα δυνατά του σημεία. Πρωτοβουλίες με αιχμή του δόρατος της ιθαγενούς νεολαίας, όπως αυτές που αμφισβητούν τους αγωγούς πετρελαίου και την αποψίλωση των δασών, έχουν υπογραμμίσει τις συνδέσεις μεταξύ της κλιματικής δικαιοσύνης και της πολιτιστικής διατήρησης. Αυτές οι πρωτοβουλίες υπογραμμίζουν τις άνισες επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής στους μη προνομιούχους πληθυσμούς, διασφαλίζοντας ότι το κίνημα είναι περιεκτικό και αντιπροσωπευτικό παγκοσμίως (Moser & Boykoff, 2013). Οι ακτιβιστές της νεολαίας δίνουν προτεραιότητα στις προοπτικές του Παγκόσμιου Νότου και των αυτόχthonων πληθυσμών για να αμφισβητήσουν την ηγεμονία των απόψεων του Παγκόσμιου Βορρά και να προωθήσουν λύσεις ισότητας.

Παρά τα πολυάριθμα επιτεύγματα της, η δράση υπό τη νεολαία συναντά σημαντικά εμπόδια. Οι κριτικοί συχνά θεωρούν τους νεαρούς ακτιβιστές ως αφελείς ή ιδεαλιστές, αποδυναμώνοντας έτσι τις συνεισφορές τους και τη νομιμότητα των αιτημάτων τους. Το κίνημα πρέπει να συμβιβάσει την αντίφαση μεταξύ του αυθορμητισμού της βάσης και της ανάγκης για συνεχείς, συντονισμένες προσπάθειες για την επίτευξη αλλαγής πολιτικής. Η διατήρηση της προσοχής και της ώθησης κατά την εξισορρόπηση αυτών των μεταβλητών είναι μια διαρκής πρόκληση.

2.2 Θεσμικός ακτιβισμός για το κλίμα

2.2.1 ΜΚΟ και Κυβερνητικά Φορείς

Οι μη κυβερνητικές οργανώσεις (ΜΚΟ) και οι κυβερνητικές υπηρεσίες είναι απαραίτητες στο κίνημα της κλιματικής αλλαγής, λειτουργώντας ως θεσμικά θεμέλια που συνδέουν τον ακτιβισμό της βάσης με τη συστηματική μεταρρύθμιση της πολιτικής (Littlefield et al., 2017). Η συμμετοχή τους σηματοδοτεί την αναγνώριση ότι η αντιμετώπιση του κλιματικού προβλήματος απαιτεί τόσο το σθένος των κινημάτων βάσης όσο και το πλαίσιο και τους πόρους που μπορούν να προσφέρουν οι μεγάλοι οργανισμοί. ΜΚΟ και κυβερνητικές υπηρεσίες έχουν επηρεάσει την τροχιά του κλιματικού κινήματος και διεύρυναν το πεδίο εφαρμογής του μέσω λόμπι, επιρροής πολιτικής και άμεσης δράσης.

Οι μη κυβερνητικές οργανώσεις ηγούνται ιστορικά στον ακτιβισμό για το κλίμα, ενεργώντας τόσο ως υποστηρικτές των πρωτοβουλιών βάσης όσο και ως αυτόνομοι φορείς αλλαγής. Οργανισμοί όπως η Greenpeace, οι Friends of the Earth και το Παγκόσμιο Ταμείο Άγριας Ζωής έχουν διαδραματίσει κρίσιμο ρόλο στην αύξηση της ευαισθητοποίησης για τα κλιματικά ζητήματα, στην ενορχήστρωση εκστρατειών και

στον εξαναγκασμό των κυβερνήσεων και των εταιρειών να εφαρμόσουν βιώσιμες πολιτικές (Littlefield et al., 2017). Μέσω της αξιοποίησης της εμπειρίας, των δικτύων και των πόρων τους, οι ΜΚΟ έχουν ξεκινήσει με επιτυχία εκτεταμένα έργα που μπορεί να υπερβαίνουν τις δυνατότητες μικρότερων ακτιβιστικών οργανώσεων, συμπεριλαμβανομένων παγκόσμιων προσπάθειών αναδάσωσης, βιώσιμων ενεργειακών μεταβάσεων και πρωτοβουλιών για τη διατήρηση της άγριας ζωής.

Μία από τις ουσιαστικές συνεισφορές των ΜΚΟ στο κίνημα της κλιματικής αλλαγής είναι η ικανότητά τους να διατυπώνουν θέματα με τρόπους που απευθύνονται σε ποικίλα ακροατήρια. Οι ΜΚΟ έχουν επιδείξει ικανότητα στη μετατροπή περίπλοκων περιβαλλοντικών ζητημάτων σε κατανοητές αφηγήσεις, είτε μέσω εκστρατειών με συναισθηματική απήχηση για απειλούμενα είδη είτε μέσω αναλυτικών αναφορών για τις εκπομπές άνθρακα (McAdam, 2017). Αυτές οι πρωτοβουλίες όχι μόνο έχουν ενημερώσει το κοινό, αλλά έχουν επίσης κινητοποιήσει νέες εκλογικές περιφέρειες, εμποτίζοντας το ευρύτερο κίνημα για το κλίμα με ανανεωμένη ενέργεια και ιδέες.

Ταυτόχρονα, οι κυβερνητικοί θεσμοί είναι ζωτικής σημασίας για τη θεσμοθέτηση της δράσης για το κλίμα, λειτουργώντας συχνά ως κύριοι εκτελεστές πολιτικών και πρωτοβουλιών που προωθούνται από ακτιβιστές. Οι εθνικές υπηρεσίες, συμπεριλαμβανομένης της Υπηρεσίας Προστασίας Περιβάλλοντος (EPA) στις Ηνωμένες Πολιτείες και του Υπουργείου Περιβάλλοντος σε χώρες όπως η Ινδία και η Βραζιλία, είναι υπεύθυνες για την επιβολή της περιβαλλοντικής νομοθεσίας, την παρακολούθηση των εκπομπών και τη διαμόρφωση προγραμμάτων κλιματικής προσαρμογής (McAdam, 2017). Το έργο τους προέρχεται συχνά από σχέσεις με ΜΚΟ και επιστημονικά ιδρύματα, ενισχύοντας τη συνέργεια μεταξύ δημόσιων και ιδιωτικών πρωτοβουλιών.

Το κίνημα για το κλίμα έχει αναγκάσει τις κυβερνητικές υπηρεσίες να υιοθετήσουν πιο προληπτικές θέσεις, ειδικά μέσω διεθνών συμφωνιών όπως το Πρωτόκολλο του Κιότο και η Συμφωνία του Παρισιού (Chen et al., 2023). Οι ακτιβιστές επικεντρώνονται τακτικά σε αυτούς τους οργανισμούς, απαιτώντας λογοδοσία για τις υποσχέσεις τους για το κλίμα και υποστηρίζοντας πιο φιλόδοξους στόχους. Η εμφάνιση ανεξάρτητων συμβουλευτικών φορέων για το κλίμα, με παράδειγμα την Επιτροπή Κλιματικής Αλλαγής του Ηνωμένου Βασιλείου, καταδεικνύει πώς οι κυβερνητικοί οργανισμοί μπορούν να επισημοποιήσουν τον ακτιβισμό για το κλίμα, διασφαλίζοντας τη συνεχή προβολή του ανεξάρτητα από τις πολιτικές διακυμάνσεις.

Αν και οι ΜΚΟ και οι κυβερνητικές υπηρεσίες διαδραματίζουν κρίσιμο ρόλο στο κίνημα για το κλίμα, η συμμετοχή τους είναι γεμάτη εμπόδια (Chen et al., 2023). Οι επικριτές συχνά ισχυρίζονται ότι ορισμένες ΜΚΟ επιλέγονται από εταιρικά συμφέροντα ή συμμετέχουν στο «greenwashing» υποστηρίζοντας ρηχά περιβαλλοντικά έργα. Οι κρατικοί φορείς συχνά παρεμποδίζονται από πολιτικές πιέσεις, περιορισμούς στον προϋπολογισμό και την επιρροή μεγάλων βιομηχανιών, που μπορεί να υπονομεύσουν την αποτελεσματικότητά τους ή να οδηγήσουν σε πλήρη αδράνεια.

Παρά αυτές τις κριτικές, η συνεργασία μεταξύ ΜΚΟ, κυβερνητικών φορέων και κινημάτων βάσης έχει επιδείξει σημαντική αποτελεσματικότητα ως καταλύτης για την αλλαγή. Οι μη κυβερνητικές οργανώσεις συχνά χρησιμεύουν ως ενδιάμεσοι, μετατρέποντας τα αιτήματα των ακτιβιστών σε εφαρμόσιμες προτάσεις πολιτικής για εφαρμογή από τις αρχές (McKie, 2019). Κατά συνέπεια, οι κυβερνητικές υπηρεσίες θεσπίζουν τα νομοθετικά και ρυθμιστικά πλαίσια που είναι απαραίτητα για την εφαρμογή αυτών των μεταρρυθμίσεων, δημιουργώντας έτσι έναν βρόχο ανατροφοδότησης που διατηρεί τη δυναμική του κινήματος για το κλίμα.

Συγχρονίζοντας τις πρωτοβουλίες τους με τους πρωταρχικούς στόχους του κινήματος για την κλιματική αλλαγή, οι ΜΚΟ και οι κυβερνητικές οντότητες έχουν διευκολύνει τη θεσμοθέτηση του αγώνα κατά της κλιματικής αλλαγής (McKie, 2019). Οι συνεισφορές τους, παρά ορισμένα όρια, υπογραμμίζουν τη σημασία συντονισμένων, πολυεπίπεδων στρατηγικών για την αντιμετώπιση παγκόσμιων ανησυχιών. Καθώς το κίνημα προχωρά, αυτές οι οντότητες θα είναι ουσιαστικές για τη σύνδεση των προσπαθειών βάσης με τη συστημική μεταρρύθμιση, διασφαλίζοντας ότι ο ακτιβισμός για το κλίμα θα έχει ως αποτέλεσμα συγκεκριμένη, διαρκή αλλαγή.

2.2.2 Τοπικές και περιφερειακές προσπάθειες

Οι τοπικές και περιφερειακές πρωτοβουλίες ήταν απαραίτητες για το κίνημα για την αλλαγή του κλίματος, αποδεικνύοντας την αποτελεσματικότητα της δράσης βάσης και των προσπαθειών που κατευθύνονται από την κοινότητα για την επίτευξη σημαντικής αλλαγής. Μολονότι οι διεθνείς συμφωνίες και οι εθνικές πρωτοβουλίες τυγχάνουν συχνά προσοχής, τα πιο σημαντικά αποτελέσματα του κινήματος γίνονται σε τοπικό και περιφερειακό επίπεδο. Αυτές οι πρωτοβουλίες δείχνουν ότι η δράση για το κλίμα δεν είναι αποκλειστικά ευθύνη των παγκόσμιων δυνάμεων, αλλά και των δήμων, των πόλεων και των περιφερειών που προσπαθούν επιμελώς να δημιουργήσουν βιώσιμα μέλλοντα.

Τοπικές κλιματικές κινήσεις έχουν προκύψει παγκοσμίως ως απάντηση στις ξεχωριστές δυσκολίες που αντιμετωπίζουν οι κοινότητες. Αυτές οι κινήσεις συχνά αντιμετωπίζουν θέματα όπως η αστική ατμοσφαιρική ρύπανση, η αποψίλωση των δασών, η λειψυδρία και η διάβρωση των ακτών - προκλήσεις που συνδέονται στενά με τις ζωές των τοπικών κοινοτήτων. Εστιάζοντας σε αυτά τα πιεστικά ζητήματα, οι τοπικές πρωτοβουλίες έχουν κινητοποιήσει τους κατοίκους που μπορεί να μην συμμετέχουν συχνά σε ευρύτερες εκστρατείες για το κλίμα (McAdam, 2017). Εκστρατείες με στόχο την προστασία των

αστικών χώρων πρασίνου ή την ελαχιστοποίηση των απορριμμάτων έχουν προκαλέσει εκτεταμένη συμμετοχή, τονίζοντας τα απτά πλεονεκτήματα της περιβαλλοντικής διαχείρισης σε συνδυασμό με τον παγκόσμιο αγώνα κατά της κλιματικής αλλαγής.

Περιφερειακές πρωτοβουλίες, που συχνά καθοδηγούνται από συνασπισμούς δήμων ή κρατών, έχουν αναδειχθεί ως σημαντική επιρροή στο κίνημα της κλιματικής αλλαγής. Ο σχηματισμός της Συμμαχίας των Ηνωμένων Πολιτειών για το Κλίμα -ένας συνασπισμός κρατών αφοσιωμένων στη διατήρηση των στόχων της Συμφωνίας του Παρισιού παρά την ομοσπονδιακή αποδέσμευση- δείχνει την ικανότητα των υποεθνικών ιδρυμάτων να πρωτοστατούν σε πρωτοβουλίες για το κλίμα (McAdam, 2017). Ομοίως, οργανισμοί όπως η C40 Cities Climate Leadership Group έχουν συγκεντρώσει πόλεις παγκοσμίως για να εφαρμόσουν προοδευτικές πολιτικές με στόχο τη μείωση των εκπομπών και την ενίσχυση της ανθεκτικότητας. Αυτή η περιφερειακή συνεργασία καταδεικνύει την αποτελεσματικότητα των αποκεντρωμένων μεθόδων στον ακτιβισμό για το κλίμα, παρέχοντας προσαρμοστικότητα και εφευρετικότητα που μπορούν να ενισχύσουν τις εθνικές και διεθνείς πρωτοβουλίες.

Οι τοπικές και περιφερειακές πρωτοβουλίες συνδέονται πολύπλοκα με πολιτιστικά και κοινωνικά πλαίσια, επιτρέποντας στο κίνημα της κλιματικής αλλαγής να προσαρμοστεί στις ξεχωριστές ανάγκες και αξίες συγκεκριμένων κοινοτήτων. Τα έργα υπό την ηγεσία των ιθαγενών αποτελούν παράδειγμα των συνδέσεων μεταξύ περιβαλλοντικής εκστρατείας και πολιτιστικής διατήρησης, καθώς τα κινήματα των ιθαγενών συνδέουν συχνά τη δράση για το κλίμα με τη διαφύλαξη των προγονικών εδαφών και παραδόσεων. Αυτές οι προσπάθειες όχι μόνο ενισχύουν τη μεγαλύτερη κίνηση με ποικίλες απόψεις, αλλά επίσης αμφισβητούν τις επικρατούσες αφηγήσεις που ευνοούν τις τεχνοκρατικές ή

προσανατολισμένες στην αγορά λύσεις έναντι του μετασχηματισμού που καθοδηγείται από την κοινότητα.

Ένα πρωταρχικό πλεονέκτημα των τοπικών και περιφερειακών πρωτοβουλιών είναι η ικανότητά τους να προωθούν την άμεση αλληλεπίδραση και τη συνεργασία. Οι εκστρατείες βάσης εξαρτώνται συνήθως από την ενίσχυση των σχέσεων μεταξύ γειτόνων, τοπικών επιχειρήσεων και δημοτικών αρχών, δημιουργώντας δίκτυα αμοιβαίας υποστήριξης που μπορούν να στηρίξουν παρατεταμένες πρωτοβουλίες. Αυτά τα δίκτυα συχνά καταλήγουν στην εφαρμογή φιλόδοξων δημοτικών πολιτικών, όπως δεσμεύσεις για επίτευξη καθαρών μηδενικών εκπομπών, μετάβαση σε ανανεώσιμες πηγές ενέργειας ή πρωτοβουλίες αναδάσωσης υπό την ηγεσία της κοινότητας. Προβάλλοντας επιτεύξιμα αποτελέσματα σε μειωμένη κλίμακα, αυτοί οι θρίαμβοι προσφέρουν συναρπαστικά παραδείγματα που μπορούν να παρακινήσουν δράση σε άλλα πλαίσια.

Ωστόσο, οι τοπικές και περιφερειακές πρωτοβουλίες συναντούν εμπόδια που αντικατοπτρίζουν τις πρωταρχικές δυσκολίες του κινήματος της κλιματικής αλλαγής. Οι περιορισμένοι πόροι, οι αντικρουόμενες προτεραιότητες και η πολιτική αντιπολίτευση ενδέχεται να μειώσουν την αποτελεσματικότητά του, ειδικά σε περιοχές που αντιμετωπίζουν οικονομικά προβλήματα. Επιπλέον, ο ασύνδετος χαρακτήρας αυτών των πρωτοβουλιών μπορεί να εμποδίσει την επίτευξη της κλίμακας που απαιτείται για την αντιμετώπιση παγκόσμιων ζητημάτων. Για να ξεπεράσουν αυτές τις προκλήσεις, πολλές τοπικές και περιφερειακές ομάδες επιδίωξαν συνεργασίες με μεγαλύτερους οργανισμούς, ΜΚΟ και παγκόσμια δίκτυα, χρησιμοποιώντας εξωτερική βοήθεια για να ενισχύσουν τις προσπάθειές τους.

Παρά τα εμπόδια αυτά, οι τοπικές και περιφερειακές πρωτοβουλίες εξακολουθούν να είναι θεμελιώδεις για το κίνημα της κλιματικής αλλαγής. Λειτουργούν ως ουσιαστική

αντίθεση με τις συχνά υποτονικές και γραφειοκρατικές διαδικασίες της χάραξης πολιτικής σε εθνικό και διεθνές επίπεδο, παρουσιάζοντας μια πιο ευκίνητη και ανταποκρινόμενη στρατηγική για τη δράση για το κλίμα. Με την ενδυνάμωση των κοινοτήτων και την προώθηση της καινοτομίας, αυτές οι πρωτοβουλίες υπογραμμίζουν την αναγκαιότητα να συμπεριληφθούν όλα τα κοινωνικά στρώματα στη μάχη κατά της κλιματικής αλλαγής. Καθώς το κίνημα επεκτείνεται, οι τοπικές και περιφερειακές πρωτοβουλίες θα αναλαμβάνουν όλο και περισσότερο σημαντικό ρόλο, συνδέοντας μεμονωμένες δραστηριότητες με τον συστημικό μετασχηματισμό.

2.2.3 Εταιρική Υπευθυνότητα

Η εταιρική ευθύνη έχει αναδειχθεί ως θεμελιώδες μέλημα στο κίνημα της κλιματικής αλλαγής, με ακτιβιστές και ομάδες να προτρέπουν σταδιακά τις εταιρείες να αντιμετωπίσουν τη συμβολή τους στην κλιματική αλλαγή. Το κίνημα έχει τονίσει ότι οι εταιρείες, ειδικά στους τομείς των ορυκτών καυσίμων, της μεταποίησης και των μεταφορών, συμβάλλουν σημαντικά στις εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου και στην υποβάθμιση του περιβάλλοντος. Κατά συνέπεια, η εταιρική λογοδοσία έχει αναδειχθεί ως κεντρικός άξονας στο γενικότερο κίνημα για συστημικό μετασχηματισμό.

Ένα θεμελιώδες στοιχείο της εταιρικής ευθύνης στο κίνημα του κλίματος είναι η επιτακτική ανάγκη για τις επιχειρήσεις να μειώσουν το αποτύπωμά τους άνθρακα και να υιοθετήσουν πιο βιώσιμες λειτουργίες. Οι ακτιβιστές προέτρεψαν τις εταιρείες να εφαρμόσουν στόχους μείωσης του άνθρακα που βασίζονται στην επιστήμη, να επενδύσουν σε ανανεώσιμες πηγές ενέργειας και να ενισχύσουν την αποδοτικότητα των πόρων σε όλες τις αλυσίδες εφοδιασμού τους. Πρωτοβουλίες όπως το Carbon Disclosure Project και το Science Based Targets έχουν αποκτήσει εξέχουσα θέση, ωθώντας τις εταιρείες να ποσοτικοποιήσουν, να αποκαλύψουν και να αντιμετωπίσουν τις

περιβαλλοντικές επιπτώσεις τους. Αυτές οι προσπάθειες συχνά χαρακτηρίζονται ως ηθική επιταγή και ανταγωνιστικό πλεονέκτημα, ωθώντας τους οργανισμούς να υιοθετήσουν τη βιωσιμότητα ως μέσο για την προώθηση της καινοτομίας και τη διασφάλιση της μακροπρόθεσμης επιτυχίας.

Το κίνημα για το κλίμα έχει τονίσει την ανάγκη για ανοιχτό πνεύμα και υπευθυνότητα στις εταιρικές δεσμεύσεις για το κλίμα. Ακτιβιστές έχουν εξετάσει εταιρείες που συμμετέχουν στο greenwashing—παρουσιάζοντας τους εαυτούς τους ως περιβαλλοντικά υπεύθυνους ενώ διαιωνίζουν συμπεριφορές επιζήμιες για τον κόσμο. Οι εκστρατείες που στοχεύουν εναντίον αυτών των εταιρειών συχνά χρησιμοποιούν δημόσια πίεση, εμπλοκή μετόχων και νομικές ενέργειες για να διασφαλιστεί η λογοδοσία (McAdam, 2017). Εταιρείες ορυκτών καυσίμων όπως η ExxonMobil και η Shell έχουν αντιμετωπιστεί δικαστικές διαμάχες και εκτεταμένες καταδίκες για τη συμμετοχή τους στην απόκρυψη της επιστήμης της κλιματικής αλλαγής και τις αντίθετες πρωτοβουλίες για στροφή από τα ορυκτά καύσιμα.

Εκτός από τη συνηγορία υπέρ των επιχειρήσεων να τροποποιήσουν τις ενέργειές τους, το κίνημα για το κλίμα έχει στόχο να αναδιαμορφώσει τη σχέση μεταξύ των εταιρειών και της κοινωνίας. Αυτό συνεπάγεται την αμφισβήτηση της υπόθεσης ότι η οικονομική επέκταση θέτει σε κίνδυνο την περιβαλλοντική ευημερία. Πρωτοβουλίες όπως η εκστρατεία για την εκποίηση ορυκτών καυσίμων ανάγκασαν τα ιδρύματα να αποσύρουν επενδύσεις από ρυπογόνους τομείς, μεταφέροντας ένα οριστικό μήνυμα ότι η περαιτέρω συμμετοχή σε μη βιώσιμες μεθόδους είναι κοινωνικά απαράδεκτη (McKie, 2019). Οι προσπάθειες για την προώθηση των κυκλικών οικονομιών και των αναγεννητικών επιχειρηματικών μοντέλων επιδιώκουν να ευθυγραμμίσουν εκ νέου τις εταιρικές

προτεραιότητες από την εξόρυξη και τη σπατάλη προς τη βιωσιμότητα και την ανανέωση.

Η εταιρική ευθύνη στο κίνημα για το κλίμα περιλαμβάνει τον αντίκτυπο που έχουν οι επιχειρήσεις στη χάραξη πολιτικής (McKie, 2019). Οι ακτιβιστές έχουν ζητήσει αυξημένη εποπτεία των δραστηριοτήτων εταιρικών λόμπι, ειδικά εκείνων που εμποδίζουν τις πρωτοβουλίες για το κλίμα. Πρωτοβουλίες όπως το #ExxonKnew και έρευνες για τις δραστηριότητες λόμπι διακεκριμένων εταιρειών στοχεύουν να αποκαλύψουν πώς οι επιχειρήσεις χειραγωγούν τη νομοθεσία για να προστατεύσουν τα συμφέροντά τους, συχνά εις βάρος του περιβάλλοντος. Αυτή η πτυχή του κινήματος υπογραμμίζει την αλληλεπίδραση της επιχειρηματικής συμπεριφοράς, της δημόσιας πολιτικής και των περιβαλλοντικών αποτελεσμάτων.

Το κίνημα για το κλίμα έχει επιτύχει αξιοσημείωτες προόδους στο να καταστήσει τις επιχειρήσεις υπεύθυνες. Ωστόσο, τα εμπόδια παραμένουν. Η αντίθεση από τομείς με επιρροή, τα εδραιωμένα οικονομικά συμφέροντα και η απεραντοσύνη των παγκόσμιων αλυσίδων εφοδιασμού μπορούν να εμποδίσουν πρωτοβουλίες που στοχεύουν στην προώθηση εκτεταμένων αλλαγών. Επιπλέον, υπάρχει μια επίμονη διαφωνία μέσα στο κίνημα σχετικά με τη βέλτιστη στρατηγική για τη συνεργασία με εταιρείες — είτε για συνεργασία με ευέλικτες εταιρείες είτε για υιοθέτηση επιθετικής θέσης έναντι εκείνων που βάζουν το κέρδος πάνω από τη βιωσιμότητα.

2.3 Διαστάσεις διατομεακής και κοινωνικής δικαιοσύνης

2.3.1 Δικαιοσύνη για το κλίμα

Η κλιματική δικαιοσύνη έχει γίνει θεμελιώδης έννοια στο κίνημα της κλιματικής αλλαγής, υπογραμμίζοντας τη σύγκλιση της περιβαλλοντικής βιωσιμότητας, της

κοινωνικής ισότητας και των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Σε αντίθεση με τις μεθόδους που βλέπουν την κλιματική αλλαγή αποκλειστικά ως επιστημονικό ή τεχνολογικό ζήτημα, η κλιματική δικαιοσύνη δίνει έμφαση στην άνιση κατανομή των αιτιών και των αποτελεσμάτων της. Παρουσιάζει την κλιματική καταστροφή ως ζήτημα ισότητας, τονίζοντας πώς οι ιστορικές ανισότητες, οι συστημικές αδικίες και οι ανισορροπίες εξουσίας επηρεάζουν τόσο την ευαισθησία στην κλιματική αλλαγή όσο και τις υποχρεώσεις για μετριασμό της.

Η κλιματική δικαιοσύνη αντιμετωπίζει θεμελιωδώς τον άνισο αντίκτυπο της κλιματικής αλλαγής στους μειονεκτούντες ανθρώπους, ειδικά στον Παγκόσμιο Νότο (Esala et al., 2022). Αυτές οι κοινότητες συχνά παράγουν ελάχιστες παγκόσμιες εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου ενώ αντιμετωπίζουν τις πιο σοβαρές επιπτώσεις, όπως άνοδο της στάθμης της θάλασσας, ξηρασίες και ακραία καιρικά φαινόμενα (Chen et al., 2023). Το κίνημα για τη δικαιοσύνη για το κλίμα υψώνει τις φωνές τους, επιμένοντας ότι οι πολιτικές και τα διορθωτικά μέτρα αντιμετωπίζουν όχι μόνο τους περιβαλλοντικούς στόχους αλλά και τις συστημικές ανισορροπίες που εντείνουν την κατάστασή τους. Αυτή η άποψη έχει μεταμορφώσει το γενικό κίνημα της κλιματικής αλλαγής, ωθώντας τους αγωνιστές να αναγνωρίσουν τις κοινωνικές πτυχές της περιβαλλοντικής υπεράσπισης.

Μια βασική συμβολή της κλιματικής δικαιοσύνης είναι η έμφαση που δίνει στην ιστορική λογοδοσία (Kluttz & Walter, 2018). Οι ακτιβιστές υποστηρίζουν ότι τα βιομηχανικά έθνη και οι εταιρείες που έχουν αντλήσει τον περισσότερο πλούτο από ορυκτά καύσιμα έχουν αυξημένη ευθύνη για τη χρηματοδότηση και την εκτέλεση εναλλακτικών λύσεων. Αυτό το σκεπτικό υποστηρίζει τα αιτήματα για επανορθωτικά μέτρα, συμπεριλαμβανομένων των δομών χρηματοδότησης για το κλίμα που βοηθούν τις προσπάθειες προσαρμογής και μετριασμού σε περιοχές που βρίσκονται σε κίνδυνο

(Littlefield et al., 2017). Η έννοια των «κοινών αλλά διαφοροποιημένων ευθυνών», όπως ορίζεται σε διεθνείς συμφωνίες όπως η Συμφωνία του Παρισιού, καταδεικνύει τον αντίκτυπο των υποστηρικτών της κλιματικής δικαιοσύνης στην παγκόσμια κλιματική διακυβέρνηση.

Η κλιματική δικαιοσύνη συνδέεται επίσης με άλλα κοινωνικά κινήματα που δίνουν έμφαση στη φυλετική, οικονομική και ισότητα των φύλων. Το κίνημα υπογραμμίζει τη δυσανάλογη επίδραση της κλιματικής αλλαγής στις γυναίκες, στους αυτόχθονες πληθυσμούς και στις έγχρωμες κοινότητες, επιδεινώνοντας συχνά τις υπάρχουσες ανισότητες (Powless, 2012). Η κλιματική δικαιοσύνη, συμπεριλαμβάνοντας αυτές τις απόψεις, προωθεί διατομεακές στρατηγικές που αναγνωρίζουν την αλληλοσυσχέτιση της ανισότητας και της περιβαλλοντικής υποβάθμισης. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα συνεργασίες μεταξύ ακτιβιστών για το κλίμα και οργανώσεων που προωθούν τα εργασιακά δικαιώματα, την κυριαρχία της γης και τις ανταποικιακές προσπάθειες, διευρύνοντας έτσι το εύρος και την επιρροή του κινήματος.

Οι πρωτοβουλίες Grassroots είναι ζωτικής σημασίας για το κίνημα για την κλιματική δικαιοσύνη, καθώς δίνουν τη δυνατότητα στις κοινότητες που επηρεάζονται άμεσα από την κλιματική καταστροφή να πρωτοστατήσουν στην υπεράσπιση και τη δράση (Gernert et al., 2018). Τα κινήματα των ιθαγενών έχουν υπερασπιστεί εξέχοντα την κλιματική δικαιοσύνη, τονίζοντας τη σύνδεση μεταξύ της υποβάθμισης του περιβάλλοντος και της εκμετάλλευσης των φυσικών πόρων. Πρωτοβουλίες που στοχεύουν στη διαφύλαξη του τροπικού δάσους του Αμαζονίου, η αντίθεση με τους αγωγούς πετρελαίου ή η υπεράσπιση των δικαιωμάτων του νερού αποτελούν παράδειγμα του τρόπου με τον οποίο οι τοπικές συγκρούσεις αντικατοπτρίζουν ευρύτερες εκκλήσεις για δικαιοσύνη και λογοδοσία.

Παρά την αυξανόμενη εξέχουσα θέση της, η κλιματική δικαιοσύνη συναντά εμπόδια στην υλοποίηση των στόχων της. Οι διαρθρωτικές ανισότητες, η αντίθεση από οντότητες με επιρροή και οι περιπλοκές της παγκόσμιας διακυβέρνησης μπορούν να εμποδίσουν την ικανότητα του κινήματος να επιτύχει σημαντικές αλλαγές. Επιπλέον, πολλοί στο κίνημα για το κλίμα υποστηρίζουν ότι η ενσωμάτωση προβλημάτων δικαιοσύνης μπορεί να υπονομεύσει την έμφαση στους επιτακτικούς περιβαλλοντικούς στόχους (Farrell, 2016). Αυτές οι αντιθέσεις υπογραμμίζουν την πρόκληση του συμβιβασμού των επειγόντων στόχων για το κλίμα με τη διαρκή αναζήτηση για συστημική ισότητα.

Ωστόσο, η κλιματική δικαιοσύνη έχει αναδιαμορφώσει σημαντικά το κίνημα της κλιματικής αλλαγής αγκυροβολώντας το στα ιδανικά της ισότητας, της ένταξης και της αλληλεγγύης (Farrell, 2016). Ο λόγος έχει μεταβεί από τις τεχνικές λύσεις σε μια εστίαση στους θεμελιώδεις μηχανισμούς της ανισότητας και της εκμετάλλευσης. Δίνοντας προτεραιότητα στις εμπειρίες και τις ανάγκες των ανθρώπων που επηρεάστηκαν περισσότερο από την κρίση, η κλιματική δικαιοσύνη ενισχύει το κίνημα και τονίζει την ηθική αναγκαιότητα της συλλογικής δράσης. Αυτό υπογραμμίζει ότι ο αγώνας κατά της κλιματικής αλλαγής συνδέεται εγγενώς με την επιδίωξη μιας πιο ισότιμης και δίκαιης κοινωνίας.

2.3.2 Φεμινιστικές και αντιρατσιστικές συνεισφορές

Οι φεμινιστικές και αντιρατσιστικές συνεισφορές στο κίνημα της κλιματικής αλλαγής είναι απαραίτητες για την επέκταση της εστίασης του κλιματικού ακτιβισμού ώστε να συμπεριλάβει την κοινωνική δικαιοσύνη και την ισότητα παράλληλα με τις περιβαλλοντικές ανησυχίες. Αυτές οι απόψεις υπογραμμίζουν ότι οι επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής κατανέμονται άνισα, με τις μη προνομιούχες κοινότητες -ιδιαίτερα τις γυναίκες, τους έγχρωμους ανθρώπους και τις αυτόχθονες ομάδες- να έχουν

υπερβολικό βάρος. Τα φεμινιστικά και αντιρατσιστικά κινήματα έχουν επηρεάσει σε μεγάλο βαθμό τη συζήτηση για την κλιματική αλλαγή, αναγνωρίζοντας και αντιμετωπίζοντας τις ανισότητες, ζητώντας πολιτικές και πρακτικές που αναγνωρίζουν τη συμβολή της περιβαλλοντικής υποβάθμισης, της κοινωνικής αδικίας και της δομικής καταπίεσης.

Οι φεμινιστικές συνεισφορές στο κίνημα για την αλλαγή του κλίματος τονίζουν συχνά ότι η κλιματική αλλαγή δεν είναι μόνο μια περιβαλλοντική ανησυχία, αλλά και ένα βαθιά ζήτημα φύλου. Οι γυναίκες, ιδιαίτερα στον Παγκόσμιο Νότο, είναι συχνά πιο ευάλωτες στις επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής λόγω των κοινωνικοοικονομικών συνθηκών, της περιορισμένης πρόσβασης σε πόρους και των καθιερωμένων κανόνων φύλου (White, 2021). Σε πολλές κοινότητες, οι γυναίκες αναλαμβάνουν ευθύνες όπως η συλλογή νερού, η γεωργία και η φροντίδα, γεγονός που τις καθιστά πιο ευάλωτες στις επιπτώσεις της ξηρασίας, των πλημμυρών και άλλων διαταραχών που σχετίζονται με το κλίμα. Οι φεμινίστριες ακτιβιστές για το κλίμα υποστηρίζουν ότι ο μετριασμός αυτών των τρωτών σημείων απαιτεί την αλλαγή της δυναμικής της εξουσίας και τη διασφάλιση της συμμετοχής των γυναικών στις διαδικασίες λήψης αποφάσεων. Ισχυρίζονται ότι η ισότητα των φύλων πρέπει να δοθεί προτεραιότητα στις λύσεις για το κλίμα, με τις γυναίκες να αναγνωρίζονται όχι απλώς ως θύματα, αλλά ως προορατικοί παράγοντες της αλλαγής στη δράση για το κλίμα. Φεμινιστικές οργανώσεις, συμπεριλαμβανομένου του Γυναικείου Οργανισμού Περιβάλλοντος και Ανάπτυξης (WEDO), έχουν διαδραματίσει κρίσιμο ρόλο στην έμφαση αυτών των ανησυχιών στις διεθνείς διαπραγματεύσεις για το κλίμα, προωθώντας πολιτικές που δίνουν προτεραιότητα στα δικαιώματα των γυναικών και στρατηγικές προσαρμογής και μετριασμού του κλίματος (White, 2021).

Ομοίως, οι αντιρατσιστικές προσπάθειες ήταν ουσιαστικές για την ανάδειξη των φυλετικών ανισοτήτων που εντάθηκαν από την κλιματική αλλαγή. Σε πολλές περιοχές παγκοσμίως, οι έγχρωμες κοινότητες -ιδιαίτερα οι αυτόχθονες πληθυσμοί και οι κοινότητες μαύρων- βρίσκονται στην πρώτη γραμμή των κλιματικών καταστροφών (Mersha, 2020). Αυτοί οι άνθρωποι συχνά συμβάλλουν λιγότερο στις εκπομπές άνθρακα, αλλά υφίστανται τις πιο σοβαρές επιπτώσεις, όπως η μετατόπιση από την άνοδο της στάθμης της θάλασσας, τα καταστροφικά καιρικά φαινόμενα ή η απώλεια προγονικών εδαφών (McKie, 2019). Οι αντιρατσιστές ακτιβιστές για το κλίμα έχουν υπογραμμίσει την αναγκαιότητα της κλιματικής δικαιοσύνης, συνδέοντας τον αγώνα για φυλετική ισότητα με την επιδίωξη της περιβαλλοντικής βιωσιμότητας. Η έννοια του «περιβαλλοντικού ρατσισμού» υπήρξε καθοριστική για την απεικόνιση του δυσανάλογου αντίκτυπου της περιβαλλοντικής υποβάθμισης και της κλιματικής αλλαγής στις κοινότητες Μαύρων, Ιθαγενών και Έγχρωμων (BIPOC), καθώς και του ιστορικού αποκλεισμού τους από τις διαδικασίες λήψης περιβαλλοντικών αποφάσεων.

Μια σημαντική πτυχή αυτών των συνεισφορών είναι η υπεράσπιση της «διατομεακότητας», ένας όρος που εισήγαγε ο μελετητής Kimberlé Crenshaw για να οριοθετήσει τα αλληλοκαλυπτόμενα και συνυφασμένα συστήματα καταπίεσης που επηρεάζουν τις καταπιεσμένες κοινότητες. Η διατομεακότητα έχει αναδειχθεί ως θεμελιώδης ιδέα για τους υποστηρικτές της κλιματικής δικαιοσύνης που αναγνωρίζουν ότι παράγοντες όπως η φυλή, το φύλο, η τάξη και το αποικιακό παρελθόν πρέπει να ενσωματωθούν στη διαμόρφωση της πολιτικής και των λύσεων για το κλίμα (Littlefield et al., 2017). Κινήματα όπως οι ζώες των μαύρων έχουν σημασία και οι αυτόχθονες οργανώσεις δικαιοσύνης για το κλίμα υποστηρίζουν ότι η πραγματική δράση για το κλίμα απαιτεί τη διόρθωση των συστημικών αδικιών που στηρίζουν τόσο τις περιβαλλοντικές

όσο και τις κοινωνικές ανισότητες. Αυτή η διατομεακή προσέγγιση προωθεί λύσεις που μειώνουν ταυτόχρονα τις εκπομπές και αντιμετωπίζουν τα συστήματα ισχύος που συντηρούν την αδικία, την εκμετάλλευση και τον αποκλεισμό.

Τα φεμινιστικά και αντιρατσιστικά κινήματα έχουν διευρύνει την ατζέντα της κλιματικής αλλαγής ώστε να περιλαμβάνει περισσότερα από τα συμβατικά περιβαλλοντικά ζητήματα, προωθώντας πολιτικές που είναι περιεκτικές, ισότιμες και δίκαιες (Littlefield et al., 2017). Υποστηρίζουν μια αναδιάρθρωση του κινήματος για το κλίμα, με στόχο την αντιμετώπιση των αλληλένδετων οικολογικών και κοινωνικοοικονομικών προκλήσεων που αλληλεπιδρούν σημαντικά. Ενσωματώνοντας αυτές τις απόψεις στο γενικό κίνημα για το κλίμα, οι ακτιβιστές τόνισαν την ανάγκη για αλληλεγγύη και αμοιβαία υποστήριξη σε όλες τις πρωτοβουλίες κοινωνικής δικαιοσύνης, αναγνωρίζοντας ότι η επιδίωξη της κλιματικής δικαιοσύνης συνδέεται εγγενώς με τους αγώνες για φυλετική, ισότητα και οικονομική ισότητα.

2.3.3 Ηθικά και ηθικά πλαίσια

Τα ηθικά και ηθικά πλαίσια του κινήματος για την κλιματική αλλαγή καθιερώνουν τις θεμελιώδεις έννοιες που κατευθύνουν τη δραστηριότητα, το λόμπι και τις πρωτοβουλίες πολιτικής. Αυτά τα πλαίσια είναι ζωτικής σημασίας για την οριοθέτηση τόσο του επείγοντος χαρακτήρα της αντιμετώπισης της κλιματικής αλλαγής όσο και του τρόπου με τον οποίο θα πρέπει να αντιμετωπιστεί δίκαια, δίκαια και ηθικά (Farrell, 2016). Η κλιματική αλλαγή, ένα θέμα παγκόσμιας σημασίας, αναδεικνύει τις υποχρεώσεις μας προς τον πλανήτη, τις μελλοντικές γενιές και τα πιο ευάλωτα τμήματα της κοινωνίας. Ακτιβιστές και οργανώσεις στο κίνημα για την κλιματική αλλαγή συχνά χρησιμοποιούν διαφορετικά ηθικά και ηθικά πλαίσια για να ενημερώσουν τις ενέργειές τους,

καθιστώντας αυτά τα παραδείγματα απαραίτητα για την κατανόηση των πρωταρχικών στόχων του κινήματος.

Μια θεμελιώδης ηθική θεωρία που καθοδηγεί την υπεράσπιση του κλίματος είναι η δικαιοσύνη μεταξύ των γενεών, η οποία υποστηρίζει ότι έχουμε ηθικό καθήκον να διασφαλίσουμε μια βιώσιμη γη για τις μελλοντικές γενιές. Αυτό το παράδειγμα υπογραμμίζει την αναγκαιότητα μακροπρόθεσμων προβληματισμών στην πολιτική για το κλίμα και υποστηρίζει μέτρα για την αποτροπή περιβαλλοντικών ζημιών που θα επηρεάσουν δυσανάλογα τις μελλοντικές γενιές (Lele, 2011). Οι υποστηρικτές του κινήματος για την αλλαγή του κλίματος υποστηρίζουν ότι είναι ηθικά απαράδεκτο η σημερινή γενιά να αγνοεί τις επιπτώσεις των πράξεών της στις μελλοντικές γενιές, ειδικά δεδομένου ότι οι επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής είναι μη αναστρέψιμες ή μπορεί να προκαλέσουν σημαντική ζημιά. Αυτή η άποψη απαιτεί την εφαρμογή προληπτικών και διορθωτικών μέτρων για τον μετριασμό των βλαβών που σχετίζονται με το κλίμα, προστατεύοντας έτσι τα δικαιώματα και την ευημερία των μελλοντικών γενεών.

Ταυτόχρονα, πολλά κινήματα δικαιοσύνης για το κλίμα ενστερνίζονται ένα ηθικό πλαίσιο που έχει τις ρίζες του στις αρχές της δικαιοσύνης και της ισότητας. Αυτά τα κινήματα υποστηρίζουν ότι οι επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής βιώνονται δυσανάλογα σε όλο τον κόσμο, με περιθωριοποιημένες κοινότητες -όπως ομάδες χαμηλού εισοδήματος, αυτόχθονες πληθυσμοί και άτομα στον Παγκόσμιο Νότο- να υποφέρουν περισσότερο από την περιβαλλοντική υποβάθμιση παρά την ελάχιστη συμβολή τους στις αιτίες της. Το κίνημα της κλιματικής αλλαγής συχνά χρησιμοποιεί αρχές διανεμητικής δικαιοσύνης για να υποστηρίξει τη δίκαιη κατανομή των πόρων, της τεχνολογίας και της βοήθειας σε όσους επηρεάζονται περισσότερο από τις κλιματικές καταστροφές (Lele, 2011). Αυτή η έννοια δίνει έμφαση στην ηθική υποχρέωση των

εύπορων εθνών και εταιρειών, κυρίως υπεύθυνων για προηγούμενες εκπομπές, να αναγνωρίσουν τη ζημιά που προκλήθηκε και να χρηματοδοτήσουν πρωτοβουλίες προσαρμογής και μετριασμού σε οικονομικά μειονεκτούσες περιοχές. Εξετάζει τους μηχανισμούς μέσω των οποίων τα τρέχοντα οικονομικά και πολιτικά συστήματα υποστηρίζουν την ανισότητα και υποστηρίζει μια μεταρρύθμιση που δίνει προτεραιότητα στη δικαιοσύνη, ειδικά στην κατανομή πόρων για τον μετριασμό των επιπτώσεων της κλιματικής αλλαγής.

Επιπλέον, τα ηθικά επιχειρήματα στο κίνημα της κλιματικής αλλαγής συχνά επικαλούνται την ευθύνη για την προστασία της φύσης, με βάση την οικολογική ηθική και τα θρησκευτικά δόγματα (Feola & Nunes, 2014). Πολλοί αγωνιστές υποστηρίζουν ότι η ανθρωπότητα έχει καθήκον να προστατεύει και να συντηρεί τα οικοσυστήματα της Γης, όχι μόνο ως πηγή ανθρώπινης εκμετάλλευσης, αλλά ως εγγενής αξία από μόνη της. Αυτή η ηθική θέση επηρεάζεται από διάφορες φιλοσοφικές και πνευματικές παραδόσεις που θεωρούν το περιβάλλον ιερό ή άξιο ηθικού σεβασμού. Αυτή η άποψη υποστηρίζει πρωτοβουλίες που προάγουν μια βιώσιμη και σεβαστή σχέση με τη φύση, υποστηρίζοντας πολιτικές και πρακτικές που διαφυλάσσουν τη βιοποικιλότητα, προστατεύουν τα οικοσυστήματα και μετριάζουν τις περιβαλλοντικές ζημιές. Η ηθική υποχρέωση να προστατεύονται οι μορφές ζωής και τα οικοσυστήματα για την εγγενή τους αξία, και όχι αποκλειστικά για το ανθρώπινο όφελος, είναι ένα σημαντικό κίνητρο στις περιβαλλοντικές εκστρατείες, ιδιαίτερα μεταξύ των αυτόχthonων κοινοτήτων που έχουν ιστορικά υποστηρίξει πνευματικούς και πολιτιστικούς δεσμούς με τη γη (Feola & Nunes, 2014).

Ένα σημαντικό ηθικό επιχείρημα στο κίνημα της κλιματικής αλλαγής περιστρέφεται γύρω από την ένταση μεταξύ οικονομικής ανάπτυξης και περιβαλλοντικής βιωσιμότητας.

Πολυάριθμα ηθικά πλαίσια υποστηρίζουν ότι η προτεραιότητα στο κέρδος έναντι των περιβαλλοντικών εκτιμήσεων είναι θεμελιωδώς ανήθικη, καθώς έχει ως αποτέλεσμα την εκμετάλλευση των φυσικών πόρων και της ανθρώπινης εργασίας, ειδικά σε μη προνομιούχους πληθυσμούς (Feola & Nunes, 2014). Τα κινήματα που πιέζουν για αποανάπτυξη ή μετα-ανάπτυξη οικονομίες απαιτούν μια θεμελιώδη επαναξιολόγηση του καπιταλιστικού παραδείγματος, το οποίο συχνά ευνοεί την απεριόριστη ανάπτυξη και τον καταναλωτισμό σε βάρος της οικολογικής ισορροπίας και της κοινωνικής ευημερίας. Αυτά τα ηθικά επιχειρήματα αμφισβητούν τα κυρίαρχα οικονομικά συστήματα, υποστηρίζοντας ότι η ανθρώπινη ευημερία δεν μπορεί να ποσοτικοποιηθεί μόνο από τον οικονομικό πλούτο και ότι η γνήσια πρόοδος θα πρέπει να δώσει προτεραιότητα στην πλανητική υγεία και την ευημερία όλων των ατόμων.

Επιπλέον, τα θρησκευτικά πλαίσια επηρεάζουν σημαντικά τον ηθικό λόγο στο κίνημα της κλιματικής αλλαγής, παράλληλα με διάφορες ηθικές παραδόσεις. Πολυάριθμες θρησκευτικές οργανώσεις και ηγέτες έχουν υπογραμμίσει την ηθική υποχρέωση να προστατεύουν τη δημιουργία του Θεού, αντιλαμβανόμενη τη δράση για το κλίμα ως πνευματικό καθήκον (Lele, 2011). Η εγκύκλιος *Laudato si* του Πάπα Φραγκίσκου τοποθετεί τη δράση για το κλίμα ως ηθική υποχρέωση, υποστηρίζοντας τόσο την ατομική όσο και την κοινοτική ευθύνη στη διαχείριση της Γης. Η θρησκευτική ηθική προσφέρει βαθιά ηθικά διδάγματα που αντιμετωπίζουν την υποβάθμιση του περιβάλλοντος και προάγουν τη διαχείριση, την κοινοτική ευθύνη και την αλληλεγγύη στην αντιμετώπιση των κλιματικών προκλήσεων.

Κεφάλαιο 3: Επέκταση του Κινήματος:

Διαθρησκειακές και Δογματικές Προοπτικές

3.1 Ο ρόλος της πίστης στον ακτιβισμό για το κλίμα

3.1.1 Διαθρησκειακή Συνεργασία

Η διαθρησκειακή συνεργασία στο κίνημα της κλιματικής αλλαγής έχει αναδειχθεί ως κρίσιμο στοιχείο του παγκόσμιου ακτιβισμού, ενώνοντας θρησκευτικές ομάδες από όλες τις παραδόσεις για να αντιμετωπίσουν την επιτακτική ανάγκη για δράση για το κλίμα (Khaira & Ranti, 2024). Η διαθρησκειακή συνεργασία υπογραμμίζει θεμελιωδώς τις κοινές ηθικές και ηθικές υποχρεώσεις που περιλαμβάνονται σε διάφορα θρησκευτικά δόγματα σχετικά με την περιβαλλοντική διαχείριση και την ευημερία των μειονεκτούντων (Evenden-Kenyon, 2020). Συγκλίνοντας σε κοινές αρχές, οι θρησκευτικοί οργανισμοί έχουν ενισχύσει το κίνημα του κλίματος, αναγνωρίζοντας ότι οι δυσκολίες της κλιματικής αλλαγής απαιτούν μια συλλογική και χωρίς αποκλεισμούς προσέγγιση που ξεπερνά τους θρησκευτικούς, πολιτιστικούς και εθνικούς διαχωρισμούς. Οι θρησκευτικές κοινωνίες έχουν ιστορικά διατηρήσει βαθιές πνευματικές συνδέσεις με το φυσικό περιβάλλον, αντιλαμβανόμενοι τη Γη ως ιερό κληροδότημα που πρέπει να διαφυλαχθεί και να διατηρηθεί για τους επόμενους (Evenden-Kenyon, 2020). Η κοινή αξία μεταξύ των διαφόρων θρησκευτικών παραδόσεων αποτέλεσε σημαντική ώθηση για διαθρησκευτικές πρωτοβουλίες με στόχο την καταπολέμηση της κλιματικής αλλαγής. Θρησκευτικές παραδόσεις όπως ο Χριστιανισμός, το Ισλάμ, ο Ινδουισμός και ο Βουδισμός συνηγορούν υπέρ της περιβαλλοντικής διαχείρισης, της ηθικής ευθύνης για την καλλιέργεια της φύσης και του καθήκοντος προστασίας των πιο ευάλωτων μελών

της κοινωνίας. Τα διαδεδομένα θέματα έχουν οδηγήσει σε μια αυξανόμενη αναγνώριση ότι οι χριστιανικές κοινότητες, λόγω της ηθικής τους εξουσίας και της παγκόσμιας επιρροής τους, μπορούν να συμβάλουν σημαντικά στην υπεράσπιση της δράσης για το κλίμα.

Ένα κύριο πλεονέκτημα της διαθρησκευτικής συνεργασίας στο κίνημα της κλιματικής αλλαγής είναι η ικανότητα κινητοποίησης εκτεταμένων, ποικίλων ομάδων για ενοποιημένη δράση. Οι ομάδες που βασίζονται στη πίστη διαθέτουν εκτεταμένα δίκτυα, τόσο σε τοπικό όσο και σε παγκόσμιο επίπεδο, που μπορούν να διευκολύνουν τη διάδοση μηνυμάτων σχετικά με την περιβαλλοντική διαχείριση και την κοινωνική δικαιοσύνη (Sadouni, 2022). Μέσω της διαθρησκευτικής συνεργασίας, αυτές οι ομάδες μπορούν να ενισχύσουν την ενιαία φωνή τους, υποστηρίζοντας την άμεση δράση για την κλιματική αλλαγή, την περιβαλλοντική δικαιοσύνη και τη μεταρρύθμιση της πολιτικής. Αυτή η συνεργασία ήταν ζωτικής σημασίας για την ενίσχυση της ευαισθητοποίησης, τη διαμόρφωση της κοινής γνώμης και τον εξαναγκασμό των κυβερνήσεων και των εταιρειών να υιοθετήσουν πιο ουσιαστικά μέτρα για βιώσιμη συμπεριφορά.

Το διαθρησκευτικό κίνημα δίνει έμφαση όχι μόνο στις περιβαλλοντικές συνέπειες της κλιματικής αλλαγής αλλά και στις ηθικές και κοινωνικές επιπτώσεις της. Οι θρησκευτικές οργανώσεις συχνά προωθούν μια κλιματική αντίδραση που αντιμετωπίζει την αδικία και τη δικαιοσύνη, τονίζοντας ότι αυτοί που επηρεάζονται δυσανάλογα από την κλιματική αλλαγή είναι συνήθως οι πιο μειονεκτούντες, συμπεριλαμβανομένων των φτωχών, των αυτόχthonων πληθυσμών και των κοινοτήτων στον Παγκόσμιο Νότο (Sadouni, 2022). Η διαθρησκευτική συνεργασία έδωσε τη δυνατότητα στις θρησκευτικές οργανώσεις να τονίσουν τη διασύνδεση της κλιματικής αλλαγής με τη φτώχεια, τη φυλετική ανισότητα και τα ανθρώπινα δικαιώματα, υποστηρίζοντας ότι η πραγματική

δράση για το κλίμα πρέπει να περιλαμβάνει κοινωνική δικαιοσύνη. Οι οργανώσεις που βασίζονται στη πίστη έχουν κινητοποιηθεί γύρω από την αρχή της «κλιματικής δικαιοσύνης», υποστηρίζοντας λύσεις που δίνουν προτεραιότητα στις ανάγκες των μειονεκτούντων και καθιστούν υπεύθυνες τις εύπορες χώρες και εταιρείες για τη δυσανάλογη συμβολή τους στην καταστροφή.

Επιπλέον, η διαθρησκευτική συνεργασία στο πλαίσιο του κινήματος για το κλίμα δημιουργεί μια ευκαιρία για διάλογο μεταξύ διαφορετικών θρησκευτικών απόψεων, προωθώντας την ενισχυμένη αμοιβαία κατανόηση και αλληλεγγύη. Θρησκευτικοί ηγέτες και ακτιβιστές από διάφορες παραδόσεις έχουν συγκληθεί σε συνέδρια, φόρουμ και δημόσιες διακηρύξεις, παρουσιάζοντας μια συνεκτική στάση σχετικά με τη σημασία της περιβαλλοντικής διαχείρισης. Το συνεργατικό ήθος περιλάμβανε επίσης συνεργατικές δραστηριότητες και εκστρατείες, όπως το Παγκόσμιο Καθολικό Κίνημα για το Κλίμα, το οποίο ενώνει τους Καθολικούς παγκοσμίως για να πιέσουν για κλιματικές πολιτικές που ευθυγραμμίζονται με τις ηθικές διδασκαλίες της Εκκλησίας. Ομοίως, διάφορες θρησκευτικές παραδόσεις έχουν θεσπίσει πλαίσια συλλογικής δράσης, συμπεριλαμβανομένης της Ισλαμικής Διακήρυξης για την Παγκόσμια Κλιματική Αλλαγή, η οποία οριοθετεί τις υποχρεώσεις των Μουσουλμάνων να προστατεύουν το περιβάλλον, και της Ινδουιστικής Διακήρυξης για την Κλιματική Αλλαγή, η οποία υποστηρίζει την περιβαλλοντική βιωσιμότητα ως πνευματική προσπάθεια.

Η ηθική ηγεσία της διαθρησκευτικής συνεργασίας υπήρξε ουσιαστική για τον επαναπροσδιορισμό του λόγου για την κλιματική αλλαγή, μετατρέποντάς τον σε ένα ζήτημα που δεν είναι αποκλειστικά πολιτικό ή επιστημονικό, αλλά και βαθιά ηθικό και πνευματικό. Οι θρησκευτικοί ηγέτες έχουν χρησιμοποιήσει τις θέσεις τους για να υποστηρίξουν τις αρχές της συμπόνιας, της δικαιοσύνης και της περιβαλλοντικής

διαχείρισης, δημιουργώντας ένα ηθικό πλαίσιο που έχει παγκόσμια απήχηση (Pedersen, 2000). Η συμμετοχή τους υπήρξε ουσιαστική για την αντιμετώπιση της άρνησης της κλιματικής αλλαγής, ειδικά εντός των συντηρητικών θρησκευτικών φατριών, παρουσιάζοντας πειστικές θεολογικές δικαιολογίες για τη δράση για το κλίμα.

3.1.2 Θρησκευτικά κινήματα και παγκόσμιος ακτιβισμός

Τα θρησκευτικά κινήματα έχουν αναδειχθεί σταδιακά ως σημαντικοί συνεισφέροντες στην υπεράσπιση της παγκόσμιας κλιματικής αλλαγής, προάγοντας την περιβαλλοντική βιωσιμότητα και την κοινωνική δικαιοσύνη από θρησκευτική προοπτική (Ariarajah, 2019). Αυτά τα κινήματα αξιοποιούν τα ηθικά, ηθικά και θεολογικά δόγματα των διαφορετικών θρησκειών τους για να υποστηρίξουν την άμεση δράση για την κλιματική αλλαγή, συσχετίζοντας το περιβαλλοντικό ζήτημα με θεμελιώδεις θρησκευτικές αρχές όπως η διαχείριση, η δικαιοσύνη και η συμπόνια. Τα θρησκευτικά κινήματα έχουν επαναδιατυπώσει την κλιματική αλλαγή ως πνευματική και ηθική υποχρέωση, επηρεάζοντας σημαντικά την παγκόσμια κατανόηση και επιδίωξη της δράσης για το κλίμα (Nche, 2020).

Το Παγκόσμιο Καθολικό Κίνημα για το Κλίμα (GCCM) είναι μια εξέχουσα θρησκευτική πρωτοβουλία στον ακτιβισμό για το κλίμα (Dall'Oglio, 2020). Το GCCM, που ιδρύθηκε ως αντίδραση στην εγκύκλιο *Laudato Si* του 2015 του Πάπα Φραγκίσκου, η οποία προέτρεπε την ανάληψη δράσης για το περιβάλλον σε όλο τον κόσμο, υπήρξε εξέχων υποστηρικτής της κλιματικής δικαιοσύνης στην Καθολική κοινότητα (Ariarajah, 2019). Η πρωτοβουλία στοχεύει να παρακινήσει τους καθολικούς οπαδούς να αποδεχτούν την επιτακτική ανάγκη της περιβαλλοντικής διαχείρισης ως πτυχή της πνευματικής τους υποχρέωσης. Έχει ενορχηστρώσει εκστρατείες, γαλβανίζει κοινότητες και συμμετέχει σε συζητήσεις παγκόσμιας πολιτικής για το κλίμα, διασφαλίζοντας ότι οι προοπτικές των

ακτιβιστών για το κλίμα που βασίζονται στη θρησκεία εκπροσωπούνται στις Διασκέψεις των Ηνωμένων Εθνών για το κλίμα (COP). Οι πρωτοβουλίες του GCCM βασίζονται θεμελιωδώς στην αρχή ότι η διαχείριση της δημιουργίας είναι μια ηθική υποχρέωση, που απαιτεί από τους Χριστιανούς να προωθούν πολιτικές που προστατεύουν το περιβάλλον και βοηθούν τις πιο μειονεκτούσες κοινότητες που επηρεάζονται δυσανάλογα από την κλιματική αλλαγή (Ζαρίκος, 2022).

Ομοίως, άλλες θρησκευτικές παραδόσεις έχουν ξεκινήσει παγκόσμιες προσπάθειες για την ενσωμάτωση αρχών που βασίζονται στην πίστη στον λόγο για την κλιματική αλλαγή. Η Ισλαμική Διακήρυξη για την Παγκόσμια Κλιματική Αλλαγή, που επικυρώθηκε το 2015, απεικονίζει τη δέσμευση της ισλαμικής κοινότητας στη δράση για το κλίμα (Abdellah, 2020). Υπογραμμίζει την υποχρέωση των μουσουλμάνων να προστατεύουν το περιβάλλον ως θρησκευτικό καθήκον, υποστηρίζοντας τη μείωση των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου και τη θέσπιση νόμων που προάγουν τη βιωσιμότητα. Η διακήρυξη χρησιμοποιεί ισλαμικές διδασκαλίες, συμπεριλαμβανομένης της έννοιας της διαχείρισης (khalifah) και της πεποίθησης ότι οι άνθρωποι είναι θεματοφύλακες της Γης, για να τοποθετήσει τη δράση για το κλίμα ως πράξη αφοσίωσης στον Θεό και ουσιαστικό μέτρο για την προστασία της γης για τις μελλοντικές γενιές. Η πρωτοβουλία προωθεί τη συμμετοχή των ισλαμικών κοινοτήτων σε παγκόσμιες πρωτοβουλίες για το κλίμα και υπερασπίζεται την περιβαλλοντική δικαιοσύνη που αντιμετωπίζει τις ανησυχίες των φτωχών και των αδικημένων.

Παράλληλα με τα καθολικά και μουσουλμανικά κινήματα, διάφορες άλλες θρησκευτικές ομάδες έχουν επίσης εντείνει την υπεράσπιση τους για την κλιματική αλλαγή. Η βουδιστική κοινότητα, δίνοντας έμφαση στη διασύνδεση, την επίγνωση και τη συμπόνια, έχει διαμορφώσει μια σθεναρή θέση σχετικά με τις ηθικές επιπτώσεις της κλιματικής

αλλαγής (Cairns et al., 2023). Οι βουδιστές ηγέτες συχνά συνδέουν την περιβαλλοντική καταστροφή με γενικά κοινωνικά ζητήματα, συμπεριλαμβανομένης της φτώχειας και της ανισότητας, υποστηρίζοντας έναν μετασχηματισμό στα πρότυπα κατανάλωσης και στις επιλογές του τρόπου ζωής. Βουδιστικές οργανώσεις και άτομα έχουν ξεκινήσει παγκόσμιες εκστρατείες για την προώθηση της ευαισθητοποίησης σχετικά με την αναγκαιότητα δράσης για το κλίμα, υπογραμμίζοντας παράλληλα τη σημασία της μη βίας και της συμπόνιας στον μετριασμό της περιβαλλοντικής ζημίας.

Εβραϊκές οργανώσεις συμμετείχαν με παρόμοιο τρόπο στο παγκόσμιο κίνημα για το κλίμα, ιδιαίτερα σύμφωνα με την αρχή του *tikkun olam*, που σημαίνει «επισκευάζοντας τον κόσμο» (Tirosh-Samuelson, 2024). Πολλοί Εβραίοι ηγέτες και ακτιβιστές έχουν συνδέσει τα θρησκευτικά τους δόγματα με την επιδίωξη της κλιματικής δικαιοσύνης, υποστηρίζοντας ότι η διαχείριση της Γης είναι μια θεμελιώδης πτυχή της τήρησης της θείας εντολής για τη διαφύλαξη της δημιουργίας. Οι εβραϊκές περιβαλλοντικές οργανώσεις, όπως το Shalom Center, έχουν υποστηρίξει συστημικές μεταρρυθμίσεις για τη μείωση των εκπομπών άνθρακα, την ενίσχυση της βιωσιμότητας και την εγγύηση ότι οι πολιτικές για το κλίμα είναι δίκαιες και χωρίς αποκλεισμούς. Οι πρωτοβουλίες υπεράσπισης της εβραϊκής κοινότητας τονίζουν συχνά τις άνισες επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής στους περιθωριοποιημένους πληθυσμούς και ενθαρρύνουν τη διαθρησκευτική συνεργασία στη δράση για το κλίμα.

Αυτά τα θρησκευτικά κινήματα εκτείνονται πέρα από την ηθική ηγεσία. συμμετέχουν σε παγκόσμια δράση, διαμορφώνουν την κλιματική πολιτική και επηρεάζουν την κοινή γνώμη. Οι θρησκευτικοί ηγέτες και οι θρησκευτικές οργανώσεις έχουν παίξει καθοριστικό ρόλο στην ενορχήστρωση πορειών για το κλίμα, τη συμμετοχή σε διαθρησκευτικές συμμαχίες και την υποστήριξή τους για τις κυβερνήσεις να εφαρμόσουν

πιο ισχυρή πολιτική για το κλίμα. Ο αντίκτυπος των θρησκευτικών κινήματων είναι ιδιαίτερα εμφανής στις διεθνείς συζητήσεις για το κλίμα, όπου οι θρησκευτικοί ηγέτες συχνά συνεργάζονται με κοσμικές οργανώσεις για να υποστηρίξουν δεσμευτικές συμφωνίες που δίνουν έμφαση στην κλιματική δικαιοσύνη (Nche, 2020). Η ενεργός συμμετοχή αυτών των κινήματων έχει εγγυηθεί ότι ο λόγος για το κλίμα υπερβαίνει τις απλές επιστημονικές ή πολιτικές συζητήσεις, ενσωματώνοντας πνευματικές και ηθικές διαστάσεις, επεκτείνοντας έτσι το πλαίσιο του κλιματικού ακτιβισμού για να συμπεριλάβει την ηθική υποχρέωση της προστασίας της Γης και των κατοίκων της.

Ένα θεμελιώδες στοιχείο των θρησκευτικών κινήματων στην υπεράσπιση του παγκόσμιου κλίματος είναι η εστίαση στην αλληλεγγύη (Nche, 2020). Οι πρωτοβουλίες που βασίζονται στη πίστη τονίζουν συχνά την αναγκαιότητα της κοινοτικής δράσης, υποστηρίζοντας τη συνεργασία σε πολλά κοινωνικά, πολιτιστικά και εθνικά σύνορα για την αντιμετώπιση του παγκόσμιου ζητήματος της κλιματικής αλλαγής. Αυτή η συνεργασία υπερβαίνει τη θρησκευτική κοινότητα, καθώς οι διαθρησκευτικές πρωτοβουλίες ενώνουν όλο και περισσότερο άτομα όλων των πεποιθήσεων για την επιδίωξη κοινών στόχων. Με την προώθηση της συνεργασίας μεταξύ πολλών θρησκευτικών ομάδων, αυτά τα κινήματα καθιερώνουν μια πιο περιεκτική και ολοκληρωμένη προσέγγιση για τη δράση για το κλίμα που ενσωματώνει διαφορετικές απόψεις και αξίες.

3.2 Το Παγκόσμιο Καθολικό Κίνημα για το Κλίμα

3.2.1 Δογματικές Συνεισφορές

Οι δογματικές συνεισφορές είναι ουσιαστικές για να επηρεάσουν τη συμμετοχή των θρησκευτικών κοινοτήτων στο κίνημα για την αλλαγή του κλίματος, προσφέροντας μια

θεολογική και ηθική βάση για δέσμευση με βάση την πίστη (Ariarajah, 2019). Οι θρησκευτικές διδασκαλίες, βασισμένες σε ιερά κείμενα και παραδόσεις, παρέχουν ένα πλαίσιο για την αντίληψη της κλιματικής αλλαγής ως ηθικής ανησυχίας, συνδέοντας την περιβαλλοντική διαχείριση με τις υποχρεώσεις των οπαδών. Αυτές οι δογματικές απόψεις τοποθετούν την επιτακτική ανάγκη για την κλιματική αλλαγή όχι απλώς ως περιβαλλοντικό ζήτημα αλλά ως πνευματική υποχρέωση, κατευθύνοντας τα θρησκευτικά κινήματα προς την ενεργό συμμετοχή στην παγκόσμια υπεράσπιση του κλίματος.

Η δογματική επιρροή της Καθολικής Εκκλησίας στον ακτιβισμό για το κλίμα τροποποιήθηκε σημαντικά από την παπική εγκύκλιο *Laudato Si'* (2015), που εξέδωσε ο Πάπας Φραγκίσκος. Αυτό το κείμενο τονίζει την ηθική και ηθική υποχρέωση προστασίας του περιβάλλοντος ως θεμελιώδη αρχή του χριστιανικού δόγματος. Οι διδασκαλίες του Πάπα συγχωνεύουν το καθολικό κοινωνικό δόγμα με την επιτακτική ανάγκη αντιμετώπισης της κλιματικής καταστροφής, δίνοντας ιδιαίτερη έμφαση στις φτωχές και ευάλωτες ομάδες που επηρεάζονται περισσότερο από την περιβαλλοντική υποβάθμιση. Τονίζει ότι η περιβαλλοντική διαχείριση είναι μια θεμελιώδης χριστιανική υποχρέωση και ότι οι πόροι της Γης πρέπει να χρησιμοποιούνται με τρόπο που να ενσαρκώνει τη δικαιοσύνη και τον σεβασμό για όλες τις μορφές ζωής (Ζαρίκος, 2022). Στο *Laudato Si'*, ο Πάπας υποστηρίζει έναν παγκόσμιο λόγο για την κλιματική αλλαγή, καλώντας τόσο τα άτομα όσο και τα έθνη να συμμετάσχουν σε ενέργειες που μετριάζουν τις περιβαλλοντικές ζημιές και προάγουν τη βιώσιμη ζωή.

Ομοίως, οι ισλαμικές δογματικές αρχές προσφέρουν μια ισχυρή βάση για την περιβαλλοντική υπεράσπιση. Το Κοράνι και το Χαντίθ, θεμελιώδη κείμενα του Ισλάμ, υπογραμμίζουν τη θέση της ανθρωπότητας ως διαχειριστές της Γης (χαλίφα) και τονίζουν την ηθική υποχρέωση να προστατεύει τη δημιουργία του Θεού. Οι ισλαμικές παραδόσεις

τονίζουν ότι η Γη είναι ένα θεϊκό καταπίστευμα και η καταστροφή της μέσω υπερκατανάλωσης ή παραμέλησης αποτελεί παραβίαση αυτής της εμπιστοσύνης. Η ισλαμική άποψη για την περιβαλλοντική διαχείριση περικλείει το ηθικό ιδανικό της μετριοπάθειας (*wasatiyyah*), που προωθεί την υπεύθυνη κατανάλωση και την αρμονική συνύπαρξη με τη φύση (Sadouni, 2022). Ο ισλαμικός περιβαλλοντισμός υπογραμμίζει την κοινωνική δικαιοσύνη, υποστηρίζοντας πολιτικές που προστατεύουν τους φτωχούς και ευάλωτους από τις επιπτώσεις της περιβαλλοντικής υποβάθμισης. Αυτή η δογματική βάση είχε ως αποτέλεσμα τη διαμόρφωση πρωτοβουλιών όπως η Ισλαμική Διακήρυξη για την Παγκόσμια Κλιματική Αλλαγή, η οποία καλεί τις μουσουλμανικές κοινότητες να αντιμετωπίσουν τις κλιματικές ανησυχίες ελαχιστοποιώντας τις εκπομπές, υποστηρίζοντας τις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας και υποστηρίζοντας βιώσιμες πολιτικές.

Οι δογματικές συνεισφορές του Βουδισμού στην υπεράσπιση της κλιματικής αλλαγής βασίζονται σε βασικές αρχές της διασύνδεσης, της συμπόνιας και της επίγνωσης. Οι βουδιστικές αρχές τονίζουν τη διασύνδεση όλων των ζωντανών όντων, υποστηρίζοντας ότι ο πόνος του ενός επηρεάζει τα βάσανα όλων (Jenkins et al., 2018). Αυτή η σύνδεση περιλαμβάνει την αλληλεπίδραση της ανθρωπότητας με το περιβάλλον, όπου η εκμετάλλευση και η υποβάθμιση της φύσης γίνονται αντιληπτές ως παράγοντες που συμβάλλουν στην παγκόσμια δυστυχία. Ο Βουδισμός υποστηρίζει ότι οι ανθρώπινες δραστηριότητες, ιδιαίτερα οι επιβλαβείς για το περιβάλλον, δημιουργούν αρνητικό κάρμα που επηρεάζει τόσο το άτομο όσο και την ευρύτερη κοινότητα. Ο βουδιστικός περιβαλλοντικός ακτιβισμός συνηγορεί υπέρ μιας μετάβασης σε πιο βιώσιμους και συμπονετικούς τρόπους ζωής που ελαχιστοποιούν τις βλάβες στον πλανήτη και τους κατοίκους του. Οι δογματικές διδασκαλίες υποστηρίζουν την απλότητα και την

επίγνωση, υποδηλώνοντας ότι ένας τρόπος ζωής που επικεντρώνεται στον μινιμαλισμό και τα μη υλιστικά ιδανικά μπορεί να μειώσει το οικολογικό αποτύπωμα και να βοηθήσει στην αποκατάσταση της Γης (Berry, 2019).

Ο Ινδουισμός, που χαρακτηρίζεται από τον βαθύ σεβασμό του για τη φύση, προσφέρει ουσιαστικές δογματικές γνώσεις στο κίνημα της κλιματικής αλλαγής. Το ινδουιστικό δόγμα υπογραμμίζει την ιερότητα της Γης, που συχνά προσωποποιείται ως η θεά Μπούμι, και υπογραμμίζει την αλληλεξάρτηση όλων των ζωντανών όντων. Η ινδουιστική αντίληψη βεβαιώνει ότι η Γη και τα οικοσυστήματά της είναι ιερά και δικαιολογούν σεβασμό και φροντίδα (Berry, 2019). Η αρχή του ahimsa, ή της μη βίας, είναι θεμελιώδης για την ινδουιστική φιλοσοφία και περιλαμβάνει την προστασία του περιβάλλοντος, προάγοντας την αποφυγή βλάβης στη φύση και σε όλα τα αισθανόμενα όντα. Τα ινδουιστικά περιβαλλοντικά κινήματα χρησιμοποιούν αυτές τις διδασκαλίες για να υποστηρίξουν τον μετασχηματισμό των καταναλωτικών συνηθειών, τη διατήρηση της βιοποικιλότητας και τις μεθόδους βιώσιμης γεωργίας (Jenkins et al., 2018). Η έννοια του ντάρμα, ή της δίκαιης υποχρέωσης, προτρέπει τα άτομα να αναλάβουν την ευθύνη για τις δραστηριότητές τους και να συνυπάρχουν αρμονικά με το περιβάλλον, ενισχύοντας μια ηθική βάση για τη δράση για το κλίμα.

Οι δογματικές συνεισφορές από διάφορες θρησκευτικές παραδόσεις τοποθετούν την κατάσταση της κλιματικής αλλαγής όχι μόνο ως επιστημονικό ή πολιτικό ζήτημα, αλλά ως μια βαθιά ηθική και πνευματική πρόκληση. Τα θρησκευτικά κινήματα, επικαλούμενοι τις θεμελιώδεις αρχές της πίστης τους, προτρέπουν τους οπαδούς τους να αναγνωρίσουν το καθήκον τους να προστατεύουν τη Γη, όχι μόνο για πραγματιστικούς λόγους αλλά και λόγω της ηθικής και πνευματικής σημασίας της (Sadouni, 2022). Αυτά τα δόγματα παρουσιάζουν μια πειστική αιτιολόγηση για τη δράση για το κλίμα, ενθαρρύνοντας

χριστιανικές ομάδες να υιοθετήσουν βιώσιμες πρακτικές, να υπερασπιστούν την περιβαλλοντική νομοθεσία και να προωθήσουν την κοινωνική δικαιοσύνη, ειδικά για εκείνους που είναι πιο ευαίσθητοι στις επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής.

3.2.2 Καθολικοί Οργανισμοί και Παγκόσμια Συνηγορία

Καθολικές ομάδες έχουν ηγηθεί της παγκόσμιας υπεράσπισης του κλίματος χρησιμοποιώντας θεολογικές διδασκαλίες και εκτεταμένα δίκτυα για την ενίσχυση της ευαισθητοποίησης, τη διαμόρφωση πολιτικής και την ενίσχυση της δράσης για την κλιματική αλλαγή (Tatay Nieto & Devitt, 2018). Η δέσμευση της Καθολικής Εκκλησίας στον ακτιβισμό για το κλίμα επηρεάζεται σημαντικά από τη θεμελιώδη εγκύκλιο *Laudato Si'* του Πάπα Φραγκίσκου, η οποία υπογραμμίζει την ηθική υποχρέωση για προστασία του περιβάλλοντος ως αναπόσπαστο μέρος του κοινωνικού δόγματος της Εκκλησίας. Μετά από αυτήν την έκκληση, άλλες καθολικές οργανώσεις έχουν αγκαλιάσει την υπόθεση της κλιματικής δικαιοσύνης, αποδεικνύοντας την αφοσίωση της Εκκλησίας στην αντιμετώπιση του περιβαλλοντικού ζητήματος μέσω της κινητοποίησης της βάσης και του αυξημένου διεθνούς ακτιβισμού.

Το παγκόσμιο Καθολικό Κίνημα για το Κλίμα (GCCM) είναι μια εξαιρετικά σημαντική καθολική οργάνωση στο πλαίσιο του παγκόσμιου κινήματος για το κλίμα. Ιδρύθηκε ως απάντηση στο *Laudato Si'*, το GCCM λειτουργεί ως συνασπισμός για καθολικές οργανώσεις και κοινότητες παγκοσμίως που αντιμετωπίζει τις κλιματικές ανησυχίες (Tatay Nieto & Devitt, 2018). Είναι μια συνεργασία καθολικών οργανώσεων, θρησκευτικών ταγμάτων, επισκοπών, εκπαιδευτικών ιδρυμάτων και λαϊκών ατόμων που είναι αφιερωμένα στην προώθηση του οράματος του Πάπα Φραγκίσκου για έναν περιβαλλοντικά βιώσιμο και κοινωνικά δίκαιο κόσμο. Το GCCM συμμετέχει σε διάφορες πρωτοβουλίες, όπως η υπεράσπιση μεταρρυθμίσεων της κλιματικής πολιτικής,

η ενθάρρυνση βιώσιμων πρακτικών εντός της Εκκλησίας και η ενορχήστρωση δημόσιων εκστρατειών που αναδεικνύουν τις ηθικές και ηθικές πτυχές της κλιματικής αλλαγής. Το GCCM έχει επηρεάσει σημαντικά τη δημόσια στάση της Εκκλησίας για τη δράση για το κλίμα, εστιάζοντας στη σύγκλιση της κλιματικής δικαιοσύνης, των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και του κοινού καλού.

Οι καθολικές οργανώσεις έχουν επηρεάσει σημαντικά την παγκόσμια κλιματική πολιτική. Η εμπλοκή του Βατικανού στις διεθνείς διαπραγματεύσεις για το κλίμα, ιδιαίτερα στις Διασκέψεις των Ηνωμένων Εθνών για την Κλιματική Αλλαγή (COP), υπήρξε κρίσιμο στοιχείο των πρωτοβουλιών υπεράσπισης της Εκκλησίας. Το Βατικανό υποστηρίζει επίμονα ισχυρές, εκτελεστές συμφωνίες για το κλίμα που δίνουν προτεραιότητα στην ευημερία των φτωχών και περιθωριοποιημένων, υπογραμμίζοντας την ανάγκη για δράση για το κλίμα που είναι ταυτόχρονα δίκαιη και βιώσιμη (Ζαρίκος, 2022). Καθολικοί εκπρόσωποι, αποτελούμενοι από θρησκευτικούς ηγέτες και ακτιβιστές, έχουν συμμαχήσει με διάφορες οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών για να παροτρύνουν τις παγκόσμιες αρχές να εφαρμόσουν σημαντικά μέτρα για τη μείωση των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου και την αντιμετώπιση των θεμελιωδών αιτιών της περιβαλλοντικής υποβάθμισης (Berry, 2019). Η καθολική προοπτική σε αυτές τις διαπραγματεύσεις υπογραμμίζει την ηθική υποχρέωση των κυβερνήσεων και των εταιρειών να ενεργούν αποφασιστικά, με βάση τις αρχές του *Laudato Si*», που υποστηρίζει έναν θεμελιώδη μετασχηματισμό στις κοινωνικές αντιλήψεις για την κατανάλωση, την οικονομική ανάπτυξη και την ανθρώπινη ενασχόληση με το περιβάλλον.

Καθολικές οργανώσεις έχουν συμμετάσχει ενεργά σε τοπικά και περιφερειακά προγράμματα για το κλίμα, παράλληλα με την άσκηση πίεσης υψηλού επιπέδου. Πολλές

επισκοπές και καθολικοί οργανισμοί έχουν εφαρμόσει πρωτοβουλίες βιωσιμότητας, ελαχιστοποιώντας τα αποτυπώματα άνθρακα μέσω ενεργειακά αποδοτικών μεθόδων κατασκευής, ελαχιστοποίησης των σκουπιδιών και υπεράσπισης των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας. Τα καθολικά εκπαιδευτικά ιδρύματα παγκοσμίως έχουν ενσωματώσει την εκπαίδευση για το κλίμα στα προγράμματα σπουδών τους, εξοπλίζοντας τους μελλοντικούς ηγέτες να αντιμετωπίσουν την οικολογική καταστροφή σε ευθυγράμμιση με το Καθολικό δόγμα. Η έμφαση της Εκκλησίας στην κοινωνική δικαιοσύνη πληροφορεί τις προσπάθειές της σε πληθυσμούς που επηρεάζονται αρνητικά από την κλιματική αλλαγή, συμπεριλαμβανομένων των μικρών νησιωτικών εθνών, των αγροτικών αγροτικών περιοχών και των περιοχών που είναι επιρρεπείς σε καταστροφικά καιρικά φαινόμενα. Καθολικοί οργανισμοί συνεργάζονται με τοπικές και διεθνείς ΜΚΟ για την παροχή ανακούφισης από καταστροφές, τη διευκόλυνση πρωτοβουλιών προσαρμογής στο κλίμα και την προώθηση πολιτικών που προστατεύουν τις κοινότητες που βρίσκονται σε κίνδυνο.

Καθολικές ομάδες συμμετέχουν σε ακτιβισμό βάσης, ειδικά μέσω δικτύων απλών ατόμων και θρησκευτικών ταγμάτων. Αυτές οι οργανώσεις έχουν ενορχηστρώσει πορείες για το κλίμα, εκστρατείες αναφοράς και προσπάθειες της κοινότητας για να ενισχύσουν την ευαισθητοποίηση και να υποχρεώσουν τους πολιτικούς ηγέτες να αντιμετωπίσουν την κλιματική αλλαγή (Tatay Nieto & Devitt, 2018). Η εκστρατεία Faith in the Future, με επικεφαλής το GCCM, αποτελεί παράδειγμα τέτοιων πρωτοβουλιών, προτρέποντας τους Καθολικούς παγκοσμίως να υποστηρίξουν τη δράση για το κλίμα από τις κυβερνήσεις τους. Καθολικές οργανώσεις έχουν συμμετάσχει σε πρωτοβουλίες εκπόιησης, παροτρύνοντας ιδρύματα -όπως κολέγια, νοσοκομεία και επισκοπικά ταμεία- να αποχωρήσουν από τα ορυκτά καύσιμα και να επανεπενδύσουν σε εναλλακτικές λύσεις

ανανεώσιμης ενέργειας. Αυτό το πρόγραμμα έχει διευκολύνει την ευθυγράμμιση της Καθολικής Εκκλησίας με παγκόσμιες πρωτοβουλίες για ηθικές επενδύσεις και βιώσιμη χρηματοδότηση.

Η εκτεταμένη παγκόσμια παρουσία της Καθολικής Εκκλησίας της δίνει τη δυνατότητα να οργανώνει ουσιαστικές, ποικίλες ομάδες, καθιστώντας την σημαντική δύναμη στην εκστρατεία για την κλιματική αλλαγή (Tatay Nieto & Devitt, 2018). Η εμπλοκή του με την κλιματική αλλαγή περιλαμβάνει όχι μόνο δογματικές διδασκαλίες αλλά και πρακτικές, πρακτικές δράσεις που κυμαίνονται από τοπικές προσπάθειες έως την υπεράσπιση της παγκόσμιας πολιτικής. Οι καθολικές οργανώσεις έχουν παίξει καθοριστικό ρόλο στο να καταδείξουν ότι η κλιματική αλλαγή δεν είναι μόνο μια περιβαλλοντική ανησυχία αλλά και ένα βαθύ πνευματικό και ηθικό δίλημμα. Η συνηγορία τους υπογραμμίζει την αναγκαιότητα της αντίληψης της κατάστασης μέσα από τις προοπτικές της ανθρώπινης αξιοπρέπειας, της αλληλεγγύης και της περιβαλλοντικής διαχείρισης, καθιστώντας έτσι την κλιματική δικαιοσύνη θεμελιώδη πτυχή της αποστολής της Εκκλησίας.

3.2.3 Ηθική ευθύνη που βασίζεται στην πίστη

Η ηθική ευθύνη που βασίζεται στην πίστη είναι ζωτικής σημασίας για τον επηρεασμό του κινήματος της κλιματικής αλλαγής, ειδικά μέσω των θρησκευτικών διδασκαλιών και των ηθικών πλαισίων που υποστηρίζουν τη διαχείριση, τη δικαιοσύνη και τη συμπόνια. Οι οργανώσεις που βασίζονται στη πίστη υποστηρίζουν ότι η αντιμετώπιση της κλιματικής κρίσης υπερβαίνει τα περιβαλλοντικά ζητήματα, αντιπροσωπεύοντας ένα σημαντικό ηθικό και πνευματικό καθήκον. Αυτή η άποψη βασίζεται στην πεποίθηση ότι η ανθρωπότητα είναι υπεύθυνη για τη διαφύλαξη της δημιουργίας και η παραμέληση της προστασίας της Γης συνιστά παραβίαση αυτής της ιερής υποχρέωσης (White, 2023).

Κατά συνέπεια, οι θρησκευτικές κοινότητες σε όλη την περιοχή έχουν υιοθετήσει τη δράση για το κλίμα ως ηθική υποχρέωση, προτρέποντας τους οπαδούς να συμμετάσχουν σε πρακτικές που σέβονται τόσο τον Θεό όσο και την ανθρωπότητα, ειδικά τους πιο ευάλωτους πληθυσμούς που επηρεάζονται δυσανάλογα από την περιβαλλοντική υποβάθμιση.

Πολυάριθμες θρησκευτικές παραδόσεις κατοχυρώνουν την ηθική υποχρέωση να φροντίζουμε τη δημιουργία μέσα στα ιερά κείμενα και τις διδασκαλίες τους. Στον Χριστιανισμό, η Βίβλος ορίζει ότι οι άνθρωποι υπηρετούν ως διαχειριστές της Γης, στους οποίους έχει ανατεθεί η ευθύνη της ανατροφής και της διαφύλαξης της. Αυτή η αρχή είναι σταθερά ριζωμένη στο Καθολικό δόγμα, όπως διατυπώνεται στο *Laudato Si'* του Πάπα Φραγκίσκου, το οποίο υπογραμμίζει την υποχρέωση όλων των ατόμων, ιδιαίτερα των Χριστιανών, να προστατεύουν τη Γη για τις μελλοντικές γενιές (Jenkins et al., 2018). Ο Πάπας τονίζει ότι η κλιματική αλλαγή δεν είναι μόνο ένα περιβαλλοντικό ζήτημα, αλλά και ένα ηθικό ζήτημα που απαιτεί μια απάντηση που βασίζεται στη συμπόνια για την ανθρωπότητα και τον φυσικό κόσμο (Berry, 2019). Στο Ισλάμ, το Κοράνι καθοδηγεί ότι η ανθρωπότητα χρησιμεύει ως διαχειριστής της Γης, υπεύθυνη για τη συντήρηση και τη διατήρησή της. Η ηθική ανάγκη για τον μετριασμό της περιβαλλοντικής ζημίας εντάσσεται σε ένα πλαίσιο δικαιοσύνης, δίνοντας έμφαση στα δεινά των πιο φτωχών και περιθωριοποιημένων πληθυσμών που υφίστανται τις πιο σοβαρές επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής. Για τους Μουσουλμάνους, η δράση για το κλίμα θεωρείται επέκταση της υποχρέωσής τους να εκπληρώσουν τις οδηγίες του Θεού και να διαφυλάξουν τη συλλογική ευημερία.

Σε πολλά θεολογικά συστήματα, η ηθική υποχρέωση αντιμετώπισης της κλιματικής αλλαγής είναι εξίσου πειστική. Ο Ινδουισμός υποστηρίζει ότι οι άνθρωποι είναι

συνυφασμένοι με τη φύση και ότι η υποβάθμιση του περιβάλλοντος συνιστά ένα είδος ασέβειας προς το θείο. Η ιδέα του ahimsa (μη βία) περιλαμβάνει όλες τις ζωντανές οντότητες, και για πολλούς Ινδουιστές, αυτό σχετίζεται και με το φυσικό περιβάλλον (Jenkins et al., 2018). Αυτή η έννοια υποστηρίζει ότι η υποβάθμιση της φύσης από τη ρύπανση και την υπερκατανάλωση συνιστά παραβίαση των ηθικών προτύπων, καθιστώντας τον μετριασμό της κλιματικής αλλαγής απαραίτητο για την αρμονική συνύπαρξη με όλη τη δημιουργία. Οι αρχές της αλληλεξάρτησης και της συμπόνιας του Βουδισμού κατευθύνουν τους οπαδούς του προς μια βαθιά αφοσίωση στη διατήρηση του περιβάλλοντος. Η βουδιστική θεολογία τονίζει ότι ο πόνος που βιώνεται σε μια περιοχή επηρεάζει το σύνολο, αναγκάζοντας τους οπαδούς να αναγνωρίσουν ότι η υγεία του πλανήτη επηρεάζει άμεσα την ανθρώπινη ευημερία.

Η ηθική υποχρέωση που βασίζεται στην πίστη υπερβαίνει την προσωπική συμπεριφορά για να συμπεριλάβει τον παγκόσμιο ακτιβισμό για την κλιματική δικαιοσύνη. Πολλές θρησκευτικές οργανώσεις υποστηρίζουν ότι η ηθική υποχρέωση αντιμετώπισης της κλιματικής αλλαγής συνδέεται εγγενώς με ζητήματα ισότητας και κοινωνικής δικαιοσύνης (White, 2023). Η κλιματική αλλαγή θεωρείται ως ένα διαρθρωτικό πρόβλημα που εντείνει τις υπάρχουσες ανισότητες, επηρεάζοντας δυσανάλογα τους φτωχούς, τις γυναίκες, τους αυτόχθονες πληθυσμούς και τις μελλοντικές γενιές. Κατά συνέπεια, οι θρησκευτικές οργανώσεις υποστηρίζουν τόσο την περιβαλλοντική βιωσιμότητα όσο και την αφοσίωση στην κοινωνική δικαιοσύνη που προστατεύει τους πιο ευάλωτους πληθυσμούς. Αυτή η ολοκληρωμένη προσέγγιση της κλιματικής δικαιοσύνης υπογραμμίζει ότι μια ηθική απάντηση στην κλιματική αλλαγή απαιτεί τόσο τον μετριασμό της περιβαλλοντικής ζημίας όσο και την αντιμετώπιση των θεμελιωδών κοινωνικών και οικονομικών δομών που συντηρούν την ανισότητα και την

εκμετάλλευση. Οι οργανισμοί που βασίζονται στη πίστη υποστηρίζουν πολιτικές που σώζουν το περιβάλλον ενώ προάγουν την κοινωνική και οικονομική ισότητα, δίνοντας έμφαση σε λύσεις που δίνουν προτεραιότητα στις ανάγκες των ευάλωτων και εκτοπισμένων ατόμων.

Επιπλέον, η θρησκευτική ηθική ανάγκη για αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής εκφράζεται συχνά μέσω της προοπτικής της συλλογικής δράσης (White, 2023). Πολλές θρησκευτικές κοινότητες υπογραμμίζουν τη σημασία της αλληλεγγύης, προωθώντας τη συνεργασία μεταξύ εθνών, πολιτισμών και πνευματικών παραδόσεων για την αντιμετώπιση του παγκόσμιου ζητήματος της κλιματικής αλλαγής. Οι οργανώσεις που βασίζονται στη πίστη τονίζουν ότι κανένα μεμονωμένο έθνος ή κοινωνία δεν μπορεί να επιλύσει ανεξάρτητα την κλιματική καταστροφή. Αντίθετα, η πραγματική πρόοδος μπορεί να επιτευχθεί μέσω της διεθνούς συνεργασίας, με βάση κοινές ηθικές αρχές. Η διαθρησκευτική πτυχή αυτής της πρόσκλησης για δράση αναγνωρίζει ότι το πρόβλημα του κλίματος είναι μια παγκόσμια πρόκληση για μια συλλογική απάντηση. Αυτή η μέθοδος προωθεί επίσης τη συνεργασία μεταξύ θρησκευτικών κοινοτήτων, υπερβαίνοντας τις θεολογικές ανισότητες, για την επιδίωξη ενός κοινού στόχου: τη διασφάλιση της δημιουργίας και την προώθηση της δικαιοσύνης για όλους (Haluza-DeLay, 2014).

Η ηθική υποχρέωση που βασίζεται στην πίστη όχι μόνο ενημερώνει τον θρησκευτικό ακτιβισμό για την κλιματική αλλαγή αλλά επηρεάζει επίσης τις καθημερινές συμπεριφορές ατόμων και κοινοτήτων. Πολλές θρησκευτικές παραδόσεις υποστηρίζουν έναν μετασχηματισμό του τρόπου ζωής που αντιστοιχεί στις αρχές της βιωσιμότητας, της απλότητας και της συμπόνιας για τους άλλους (Haluza-DeLay, 2014). Η Καθολική Εκκλησία υποστηρίζει τους οπαδούς της να υιοθετήσουν βιώσιμες συμπεριφορές,

συμπεριλαμβανομένης της ελαχιστοποίησης της κατανάλωσης, της υιοθέτησης ενός απλούστερου τρόπου ζωής και της έγκρισης της χρήσης ανανεώσιμων πηγών ενέργειας. Οι ισλαμικές διδασκαλίες υπογραμμίζουν έτσι το μέτρο και τη συνετή χρήση των πόρων, υπογραμμίζοντας τη σημασία της αποφυγής της σπατάλης (israf). Ο Βουδισμός υποστηρίζει την επίγνωση και την απλότητα ως μεθόδους για τη μείωση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων κάποιου. Αυτές οι καθημερινές πράξεις θεωρούνται ως εκδηλώσεις ηθικής υποχρέωσης, καθώς οι πράξεις κάθε ατόμου συμβάλλουν στον πρωταρχικό στόχο της προστασίας του κόσμου.

3.3 Αφήγηση και κινητοποίηση με βάση την πίστη

3.3.1 Η δράση για το κλίμα ως πνευματικό καθήκον

Η έννοια της κλιματικής δράσης ως πνευματικής υποχρέωσης είναι θεμελιωδώς αγκυρωμένη σε θρησκευτικά δόγματα, όπου η ηθική ευθύνη για τη διάσωση της δημιουργίας διατυπώνεται συχνά ως εκδήλωση πίστης. Για πολλές θρησκευτικές κοινότητες, η αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής υπερβαίνει απλές περιβαλλοντικές ή πολιτικές ανησυχίες. ενσωματώνει μια σημαντική πνευματική υποχρέωση που υποδηλώνει την κατανόησή τους για τη θέση της ανθρωπότητας στο σύμπαν (Harris & Crawford, 2021). Η αντίληψη ότι η προστασία του κόσμου και η διασφάλιση της μελλοντικής του ευημερίας είναι μια επέκταση της πνευματικής πρακτικής συνδέει την υγεία της Γης με την ευημερία του ανθρώπινου πολιτισμού, ιδιαίτερα των πιο ευάλωτων μελών της. Αυτή η προοπτική ωθεί τους οπαδούς να αντιληφθούν τις περιβαλλοντικές προσπάθειές τους ως αναπόσπαστο κομμάτι του πνευματικού τους ταξιδιού και της υποχρέωσής τους προς τον Θεό ή το θείο.

Στον Χριστιανισμό, ειδικά στον Καθολικισμό, η δράση για το κλίμα γίνεται αντιληπτή ως εκδήλωση των διδασκαλιών του Ιησού, υπογραμμίζοντας την αγάπη για τον πλησίον και τη διαχείριση της δημιουργίας του Θεού. Ο Πάπας Φραγκίσκος, στην εγκύκλιο *Laudato Si'*, εκλιπαρεί τους Καθολικούς να αναγνωρίσουν ότι η διαχείριση της Γης είναι ηθική υποχρέωση, ενθαρρύνοντάς τους να υιοθετήσουν τρόπους ζωής που μετριάσουν τις περιβαλλοντικές βλάβες και προάγουν τη δικαιοσύνη (Harris & Crawford, 2021). Για τους Χριστιανούς, αυτή η υποχρέωση είναι επιτακτική, υπογραμμίζοντας ότι η ανθρωπότητα είναι επιφορτισμένη με τη διαχείριση της δημιουργίας, ένα καθήκον που καλύπτει τις μελλοντικές γενιές. Η έκκληση για δράση για το κλίμα παρουσιάζεται ως ηθικό και πνευματικό καθήκον να συνυπάρξουμε με τη φύση και να διορθώσουμε τις αδικίες που πηγάζουν από την υποβάθμιση του περιβάλλοντος.

Οι ισλαμικές διδασκαλίες υπογραμμίζουν ομοίως την πνευματική υποχρέωση των ανθρώπων ως διαχειριστών της Γης, με το Κοράνι να υποστηρίζει ότι η Γη είναι ένα θείο δώρο, που έχει εμπιστευθεί στην ανθρωπότητα για προστασία και διατήρηση. Η ισλαμική αρχή της διαχείρισης, που αναφέρεται ως «χαλίφα», τονίζει ότι όλα τα όντα και η Γη είναι θεϊκά δημιουργημένα και οι άνθρωποι φέρουν την ευθύνη της διατήρησης της ισορροπίας του φυσικού περιβάλλοντος. Κατά συνέπεια, η δράση για το κλίμα δεν τοποθετείται απλώς ως οικολογικό ζήτημα, αλλά ως ηθική υποχρέωση προς τον Θεό να εμπλέκεται σε πρακτικές που δεν εκμεταλλεύονται ή βλάπτουν το περιβάλλον. Οι Μουσουλμάνοι καλούνται να ασπαστούν βιώσιμες πρακτικές και περιβαλλοντική δικαιοσύνη, εκπληρώνοντας έτσι το καθήκον τους ως φύλακες της δημιουργίας, σύμφωνα με τις αρχές της δικαιοσύνης και του ελέους που είναι εγγενείς στην πίστη τους. Σε αυτό το πλαίσιο, η δράση για το κλίμα είναι μια πνευματική προσπάθεια που σέβεται τη δημιουργία του Θεού και εγγυάται την υπεύθυνη και δίκαιη χρήση των πόρων.

Στον Ινδουισμό, η έννοια της κλιματικής δράσης ως πνευματικής υποχρέωσης βασίζεται στην πίστη στην αλληλεξάρτηση όλων των μορφών ζωής. Τα ινδουιστικά δόγματα τονίζουν ότι οι άνθρωποι δεν διαφέρουν από τη φύση, αλλά αποτελούν ουσιαστικό συστατικό του φυσικού σύμπαντος. Η αρχή του ahimsa, ή της μη βίας, περιλαμβάνει το περιβάλλον, προωθώντας έναν τρόπο ζωής που προκαλεί μικρή ζημιά σε όλες τις ζωντανές οντότητες, συμπεριλαμβανομένης της Γης. Για τους Ινδουιστές, η δράση για το κλίμα υπερβαίνει τα κοινωνικά ή πολιτικά ζητήματα. ενσαρκώνει μια πνευματική υποχρέωση να συνυπάρχει αρμονικά με τη φύση. Αυτή η υποχρέωση συνδέεται εγγενώς με την έννοια του ντάρμα, του ηθικού πλαισίου ή του ενάρετου καθήκοντος, που αναγκάζει τους ανθρώπους να συμμετέχουν σε ενέργειες που προάγουν την ευημερία της Γης και των κατοίκων της. Αντιμετωπίζοντας την κλιματική αλλαγή και προστατεύοντας τη Γη, οι Ινδουιστές εκτελούν την πνευματική τους υποχρέωση να διατηρήσουν την αρμονία του σύμπαντος και να εγγυηθούν την ευημερία όλων των οντοτήτων.

Ο Βουδισμός θεωρεί τη δράση για το κλίμα ως μια πνευματική υποχρέωση, που έχει τις ρίζες της στην αρχή της αλληλεξάρτησης. Οι βουδιστικές διδασκαλίες υπογραμμίζουν τη διασύνδεση όλων των όντων, υποστηρίζοντας ότι η περιβαλλοντική υποβάθμιση τελικά επηρεάζει αρνητικά τους πάντες. Από αυτή την άποψη, η κλιματική αλλαγή γίνεται αντιληπτή ως εκδήλωση δυστυχίας που προκύπτει από ανθρώπινες πράξεις που οδηγούνται από άγνοια, απληστία και προσκόλληση. Η αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής απαιτεί την υιοθέτηση των βουδιστικών αρχών της συμπόνιας και της επίγνωσης, αναγνωρίζοντας ότι η υγεία της Γης είναι θεμελιωδώς αλληλένδετη με την ευημερία όλων των αισθανόμενων όντων. Για τους Βουδιστές, ο κλιματικός ακτιβισμός χρησιμεύει ως μέσο για την ενσωμάτωση της σωστής δράσης και της σωστής διαβίωσης, με στόχο την ελαχιστοποίηση της περιβαλλοντικής ζημίας ενώ υποστηρίζει έναν τρόπο

ζωής που χαρακτηρίζεται από απλότητα, μέτρο και συμπόνια για όλα τα ζωντανά όντα. Από αυτή την άποψη, η δράση για το κλίμα υπερβαίνει την απλή πολιτική δέσμευση. ενσωματώνει μια βαθιά πνευματική πρακτική που αντηχεί με τις θεμελιώδεις αρχές του Βουδισμού.

Για πολλές θρησκευτικές κοινότητες, η δράση για το κλίμα σημαίνει έκφραση συμπόνιας για τον πλησίον του, ειδικά εκείνων που είναι πιο επιρρεπείς στην περιβαλλοντική υποβάθμιση. Οι εξαθλιωμένοι και τα άδικα συχνά υπομένουν τις πιο σοβαρές συνέπειες της κλιματικής αλλαγής, ωθώντας πολλά θρησκευόμενα άτομα να έχουν μια ηθική ανάγκη να συνηγορήσουν υπέρ των καταπιεσμένων (Haluza-DeLay, 2014). Κατά συνέπεια, η δράση για το κλίμα ως πνευματική υποχρέωση συνδέεται με τις αρχές της δικαιοσύνης και της συμπόνιας, υποχρεώνοντας τους οπαδούς να αναλάβουν την ευθύνη για την ευημερία των άλλων και να προωθήσουν νόμους και πρακτικές που προστατεύουν τους πιο ευάλωτους πληθυσμούς. Αυτό το ηθικό και πνευματικό πλαίσιο ενισχύει την αφοσίωση στη δράση για το κλίμα, ωθώντας τα άτομα να υπερβούν πολιτικούς ή οικονομικούς παράγοντες και να αντιληφθούν τις προσπάθειές τους ως αναπόσπαστο κομμάτι μιας ευρύτερης θείας αποστολής για την προώθηση του κοινού καλού.

3.3.2 Η διασταύρωση κοινωνικών κινημάτων και πίστης

Η σύγκλιση κοινωνικών κινημάτων και θρησκείας ήταν μια θεμελιώδης πτυχή του κινήματος για την αλλαγή του κλίματος, με οργανώσεις που βασίζονται στη θρησκεία να συνεργάζονται συχνά με κοσμικές οντότητες για την προώθηση της κλιματικής δικαιοσύνης (Harris & Crawford, 2021). Αυτή η σύγκλιση έδωσε τη δυνατότητα σε οργανώσεις που βασίζονται στη θρησκεία να προσφέρουν μια ξεχωριστή ηθική και ηθική άποψη στα ευρύτερα κοινωνικά κινήματα με επίκεντρο την περιβαλλοντική

βιωσιμότητα, την ισότητα και τη δικαιοσύνη. Για ορισμένες θρησκευτικές κοινότητες, η κλιματική αλλαγή υπερβαίνει τις απλές περιβαλλοντικές ανησυχίες, καθιστώντας μια αντανάκλαση βαθιών συστημικών αδικιών. Η πίστη τους προσφέρει ένα πλαίσιο για την κατανόηση των ευρύτερων συνεπειών της κατάστασης, ιδιαίτερα για τις μειονεκτούσες και ευάλωτες ομάδες.

Οι θρησκευτικές οργανώσεις έχουν ηγηθεί ιστορικά κοινωνικών κινημάτων, υπερασπίζοντας αιτίες όπως η ανακούφιση της φτώχειας, η φυλετική ισότητα και τα ανθρώπινα δικαιώματα. Τα τελευταία χρόνια, αυτές οι ομάδες έχουν συνδέσει προοδευτικά ζητήματα κοινωνικής δικαιοσύνης με τον αγώνα για κλιματική δικαιοσύνη. Η αναγνώριση ότι η κλιματική αλλαγή επηρεάζει δυσανάλογα τους φτωχούς, τους ηλικιωμένους, τις γυναίκες και τους αυτόχθονες πληθυσμούς έχει ωθήσει ορισμένες χριστιανικές οργανώσεις να συνεργαστούν με κοσμικά κινήματα για να υποστηρίξουν νομοθετικές μεταρρυθμίσεις που αντιμετωπίζουν τόσο τις περιβαλλοντικές όσο και τις κοινωνικοοικονομικές ανισότητες. Οι θρησκευτικές κοινότητες συχνά αντιλαμβάνονται τη συμμετοχή τους στη δράση για το κλίμα ως επέκταση της διαρκούς αφοσίωσής τους στην κοινωνική δικαιοσύνη, δίνοντας έμφαση στους πιο ευάλωτους πληθυσμούς. Η συνεργασία θρησκευτικών οργανώσεων και κοινωνικών κινημάτων έχει προσφέρει στην πρωτοβουλία για την κλιματική αλλαγή μια ηθική βάση, υπογραμμίζοντας ότι η δράση για το κλίμα πρέπει να εδράζεται στα ιδανικά της ισότητας, της δικαιοσύνης και της αλληλεγγύης.

Σε πολλές περιοχές παγκοσμίως, οι θρησκευτικές κοινότητες έχουν συμβάλει καθοριστικά στην κινητοποίηση του κινήματος βάσης, ειδικά σε περιοχές που επηρεάζονται δυσανάλογα από την κλιματική αλλαγή. Οι θρησκευτικοί ηγέτες και οι θρησκευτικές ομάδες στον Παγκόσμιο Νότο έχουν διαδραματίσει κρίσιμο ρόλο στη

σύνδεση της κλιματικής αλλαγής με ευρύτερα ζητήματα φτώχειας, αδικίας και εκμετάλλευσης. Οι θρησκευτικές οργανώσεις συμβάλλουν σε αυτά τα κινήματα με μια βαθιά αίσθηση ηθικής υποχρέωσης, υποστηρίζοντας ότι η δράση για το κλίμα είναι απαραίτητη όχι μόνο για την οικολογική διατήρηση αλλά και για την αντιμετώπιση των συστημικών ανισοτήτων που εντείνουν τα δεινά των φτωχών (Haluza-DeLay, 2014). Για αυτές τις θρησκευτικές κοινότητες, η επιδίωξη της κλιματικής δικαιοσύνης είναι εγγενώς συνδεδεμένη με την επιδίωξη της κοινωνικής δικαιοσύνης και η συνηγορία τους συχνά διατυπώνεται ως θρησκευτική υποχρέωση για την προστασία των πιο μειονεκτούντων ατόμων.

Η σύγκλιση κοινωνικών κινημάτων και πίστης είναι εμφανής στα ηθικά και ηθικά πλαίσια που παρέχουν οι θρησκευτικές κοινότητες στον λόγο για την κλιματική αλλαγή.

Η χριστιανική αντίληψη της διαχείρισης, η ισλαμική αντίληψη του Khalifah (επίγεια διαχείριση) και η ινδουιστική πίστη στο ahimsa (μη βία) συνδέονται στενά με τις θεμελιώδεις αρχές πολλών κοινωνικών κινημάτων (Haluza-DeLay, 2014). Αυτή η βασισμένη στη πίστη ηθική συνηγορεί υπέρ μιας αντίληψης της κλιματικής δικαιοσύνης που περιλαμβάνει περιβαλλοντικές και κοινωνικές διαστάσεις, προτρέποντας τα κινήματα να επιδιώξουν συστημικές μεταρρυθμίσεις που αντιμετωπίζουν τις θεμελιώδεις αιτίες της επιδείνωσης του κλίματος, συμπεριλαμβανομένης της εταιρικής εκμετάλλευσης, της άναρχης βιομηχανικής επέκτασης και της οικονομικής ανισότητας. Τα θρησκευτικά δόγματα υπογραμμίζουν ότι το κλιματικό πρόβλημα δεν συνεπάγεται απλώς την άμβλυνση της περιβαλλοντικής βλάβης αλλά και τη μεταρρύθμιση των κοινωνικών πλαισίων για τη δημιουργία πιο δίκαιων και ισότιμων κοινωνιών.

Επιπλέον, οι θρησκευτικές οργανώσεις έχουν διαδραματίσει κεντρικό ρόλο στην τοποθέτηση της δράσης για το κλίμα ως ηθικής και πνευματικής υποχρέωσης, η οποία

έχει βαθιά απήχηση τόσο στις θρησκευτικές κοινότητες όσο και στα ευρύτερα κοινωνικά κινήματα. Η ενσωμάτωση ηθικών και ηθικών θεωρήσεων στη συζήτηση για την κλιματική αλλαγή έχει διευκολύνει τη συμμετοχή ατόμων που διαφορετικά θα μπορούσαν να παραμείνουν αδιάφορα για τις πολιτικές και τεχνικές διαστάσεις του κλιματικού ακτιβισμού. Επικαλούμενοι τις ηθικές πτυχές της κλιματικής αλλαγής, οι χριστιανικές κοινότητες έχουν διευρύνει το εύρος του κινήματος, συνδέοντας την επιδίωξη της περιβαλλοντικής βιωσιμότητας με ανησυχίες όπως η φτώχεια, η φυλετική δικαιοσύνη και τα ανθρώπινα δικαιώματα. Η σύγκλιση της πίστης και των κοινωνικών κινήματων υπογραμμίζει την αναγκαιότητα μιας ολιστικής στρατηγικής για την αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής, στρατηγικής που υπερβαίνει τους απλούς περιβαλλοντικούς κανονισμούς και στοχεύει στη διόρθωση των συστημικών ανισορροπιών που συχνά εντείνουν την κατάσταση.

Ο διαθρησκευτικός χαρακτήρας της υπεράσπισης του κλίματος ενισχύει τη σύγκλιση κοινωνικών κινήματων και θρησκείας. Θρησκευτικοί ηγέτες από διαφορετικές θρησκευτικές παραδόσεις, συμπεριλαμβανομένου του Χριστιανισμού, του Ισλάμ, του Ιουδαϊσμού, του Ινδουισμού και του Βουδισμού, έχουν ενωθεί στο κίνημα της κλιματικής αλλαγής για να πιέσουν για δράση για το κλίμα. Αυτή η διαθρησκευτική συνεργασία δίνει έμφαση στη συλλογική ηθική υποχρέωση που ξεπερνά τις ιδεολογικές ανισότητες και καλλιεργεί την αίσθηση της ενότητας σε πολλές θρησκευτικές κοινότητες. Αυτοί οι συνασπισμοί που βασίζονται στη θρησκεία είναι ουσιαστικοί για την επέκταση της απήχησης του κλιματικού ακτιβισμού, ειδικά σε τομείς όπου η θρησκεία είναι αναπόσπαστο μέρος της κοινωνικής ζωής. Τοποθετώντας την κλιματική δικαιοσύνη ως κοινή ηθική επιταγή, οι θρησκευτικές οργανώσεις έχουν προωθήσει ένα πιο περιεκτικό

και ποικίλο κίνημα που ενώνει άτομα από πολλά υπόβαθρα για να υποστηρίξουν την αλλαγή.

Τα κοινωνικά κινήματα που βασίζονται στην πίστη ήταν σημαντικά στον αναπροσανατολισμό του λόγου για την κλιματική αλλαγή προς τις ηθικές και κοινωνικές διαστάσεις, αμφισβητώντας συχνά τις τεχνοκρατικές στρατηγικές ή τις στρατηγικές της αγοράς του συμβατικού περιβαλλοντισμού (Haluzi-DeLay, 2014). Πολλοί ακτιβιστές που βασίζονται στη θρησκεία υποστηρίζουν ότι η κλιματική κρίση δεν μπορεί να αντιμετωπιστεί μόνο με επιστημονικά ή οικονομικά μέσα. Αντίθετα, απαιτεί μια βαθιά μεταρρύθμιση των κοινωνικών, οικονομικών και πολιτικών συστημάτων (Harris & Crawford, 2021). Αυτή η άποψη ανταποκρίνεται στενά με τις πεποιθήσεις πολλών κινήματων βάσης που προωθούν την αποεπένδυση από ορυκτά καύσιμα, αμφισβητούν την εταιρική κυριαρχία και οραματίζονται οικονομικά συστήματα που δίνουν έμφαση στα άτομα και το περιβάλλον πάνω από το κέρδος. Οι οργανώσεις που βασίζονται στην πίστη έχουν διαμορφώσει σημαντικά την αντίληψη της κλιματικής αλλαγής, παρουσιάζοντάς την όχι απλώς ως περιβαλλοντική ανησυχία αλλά ως ένα βαθύ ανθρώπινο ζήτημα που απαιτεί συστημικό μετασχηματισμό που βασίζεται στη δικαιοσύνη, την ισότητα και τη συμπόνια.

Κεφάλαιο 4: Αξιολόγηση της Πολυδιάστατης Φύσης του Κινήματος

4.1 Θεματικές παραλείψεις και κενά στη λογοτεχνία

4.1.1 Υποέμφαση στις κοινωνικές και ηθικές διαστάσεις

Μια αξιοσημείωτη κριτική στο κίνημα της κλιματικής αλλαγής, ειδικά στις αρχικές του φάσεις, είναι η ανεπαρκής εστίασή του στις κοινωνικές και ηθικές πτυχές της κατάστασης. Αν και το κίνημα έχει ουσιαστικά αυξήσει την ευαισθητοποίηση σχετικά με τις περιβαλλοντικές επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής, οι επικριτές υποστηρίζουν ότι συχνά παραμελεί τις βαθιές ανησυχίες ηθικής και κοινωνικής δικαιοσύνης που συνδέονται στενά με την περιβαλλοντική υποβάθμιση (Lachman et al., 2021). Η κλιματική αλλαγή δεν αποτελεί απλώς μια επιστημονική ή τεχνική δυσκολία. Είναι ουσιαστικά μια βαθιά ηθική ανησυχία που επηρεάζει τις ανθρώπινες ζωές, ειδικά εκείνες των περιθωριοποιημένων και ευάλωτων πληθυσμών. Κατά συνέπεια, κινήσεις που επικεντρώνονται κυρίως στην περιβαλλοντική πτυχή της κλιματικής αλλαγής μπορεί να παραμελούν ή να ελαχιστοποιούν τα ανθρώπινα και ηθικά στοιχεία, τα οποία είναι απαραίτητα για την κατανόηση της πλήρους έκτασης της κατάστασης.

Οι κοινωνικές και ηθικές πτυχές της κλιματικής αλλαγής συνδέονται συχνά με ζητήματα ισότητας και δικαιοσύνης. Η κλιματική αλλαγή επηρεάζει δυσανάλογα τους φτωχούς, αυτόχθονες πληθυσμούς, τις γυναίκες και τις έγχρωμες κοινότητες – δημογραφικά στοιχεία που ιστορικά συνέβαλαν ελάχιστα στις παγκόσμιες εκπομπές άνθρακα, ενώ επωμίζονται τις πιο σημαντικές συνέπειες (Nissen et al., 2021). Υπό αυτή την έννοια, η κλιματική δικαιοσύνη περιλαμβάνει όχι μόνο τον μετριασμό της περιβαλλοντικής ζημίας

αλλά και την αποκατάσταση συστημικών ανισορροπιών που εντείνουν τις επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής. Τα κοινωνικά κινήματα που αντιμετωπίζουν αυτά τα ζητήματα υποστηρίζουν ότι η κλιματική καταστροφή δεν είναι αποκλειστικά περιβαλλοντική ανησυχία, αλλά άμεση συνέπεια των κοινωνικοπολιτικών συστημάτων, συμπεριλαμβανομένου του καπιταλισμού, της αποικιοκρατίας και της πατριαρχίας, που δίνουν προτεραιότητα στο κέρδος έναντι της ευημερίας των ατόμων και της γης. Το κίνημα της κλιματικής αλλαγής, παραβλέποντας μεγαλύτερα κοινωνικά και ηθικά ζητήματα, κινδυνεύει να διαιωνίσει τα υπάρχοντα συστήματα ισχύος αντί να τα αντιμετωπίσει.

Επιπλέον, η παράλειψη της κοινωνικής δικαιοσύνης από τον διάλογο για την κλιματική αλλαγή μπορεί να έχει ως αποτέλεσμα την παραμέληση των απαιτήσεων και των προοπτικών εκείνων που επηρεάζονται περισσότερο από την υποβάθμιση του περιβάλλοντος. Πολλές λύσεις που προτείνονται από τα κύρια περιβαλλοντικά κινήματα, συμπεριλαμβανομένων των τεχνικών προόδων και των διαδικασιών που βασίζονται στην αγορά, όπως η τιμολόγηση του άνθρακα, ενδέχεται να μην αντιμετωπίσουν τις θεμελιώδεις ρίζες της κατάστασης και θα μπορούσαν ενδεχομένως να επιδεινώσουν τις υπάρχουσες αδικίες (Nissen et al., 2021). Αυτές οι λύσεις τονίζουν συχνά την οικονομική ανάπτυξη ή τα τεχνολογικά μέσα, παραμελώντας τις προοπτικές των τοπικών κοινοτήτων και των ακτιβιστών της βάσης που υποστηρίζουν μια πιο ολοκληρωμένη, ανθρωποκεντρική προσέγγιση της δράσης για το κλίμα. Όταν οι κοινωνικές και ηθικές πτυχές τονίζονται ανεπαρκώς, το κίνημα κινδυνεύει να γίνει υπερβολικά τεχνικό και να αποσπαστεί από τις πραγματικές εμπειρίες των ατόμων που επηρεάζονται από την κλιματική αλλαγή.

Η ανεπαρκής εστίαση στις κοινωνικές και ηθικές πτυχές δείχνει ότι το κίνημα μπορεί να αποτύχει να αντιμετωπίσει επαρκώς τις ηθικές υποχρεώσεις εύπορων εθνών, επιχειρήσεων και ατόμων που ιστορικά ήταν οι πρωταρχικοί συντελεστές στην κλιματική αλλαγή. Η υπεράσπιση της δράσης για το κλίμα τονίζει συχνά τη μείωση των εκπομπών άνθρακα ή τη στροφή προς τις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας. Ωστόσο, η παραμέληση της ηθικής ευθύνης των εύπορων εθνών να βοηθήσουν στην προσαρμογή του κλίματος και τις πρωτοβουλίες μετριασμού στον Παγκόσμιο Νότο μπορεί να εμποδίσει την ικανότητα του κινήματος να προωθήσει πραγματικά δίκαιες λύσεις. Η έννοια των κλιματικών αποζημιώσεων, η οποία προωθεί την κατανομή πόρων και τεχνολογίας από τον Παγκόσμιο Βορρά στον Παγκόσμιο Νότο για να βοηθήσει τα μειονεκτούντα άτομα στην αντιμετώπιση των επιπτώσεων της κλιματικής αλλαγής, εξακολουθεί να είναι ένα επίμαχο θέμα σε πολυάριθμες συζητήσεις για το κλίμα. Η περιφρόνηση αυτών των ηθικών επιταγών υπονομεύει την ικανότητα του κινήματος να αντιμετωπίσει τις παγκόσμιες ανισότητες και να επιτύχει πραγματικά ισότιμες λύσεις.

Σε αντίδραση σε αυτές τις επικρίσεις, οι επακόλουθες ενσαρκώσεις του κινήματος της κλιματικής αλλαγής έχουν σημειώσει σημαντική πρόοδο στην ενσωμάτωση της κοινωνικής δικαιοσύνης και των ηθικών θεωρήσεων στην ατζέντα τους (Bandh et al., 2021). Τα κινήματα βάσης, οι αυτόχθονες ακτιβιστές, οι φεμινιστικές οργανώσεις και άλλοι έχουν επισημάνει αποτελεσματικά την αναγκαιότητα συμπερίληψης κοινωνικών, οικονομικών και πολιτιστικών στοιχείων στη δράση για το κλίμα (Lachman et al., 2021). Αυτά τα κινήματα υπογραμμίζουν ότι η κλιματική δικαιοσύνη πρέπει να είναι διασταυρούμενη, να αντιμετωπίζει όχι μόνο την περιβαλλοντική βιωσιμότητα αλλά και την καταπολέμηση του ρατσισμού, του μισογυνισμού, της αποικιοκρατίας και της οικονομικής εκμετάλλευσης. Αυτή η ολοκληρωμένη προσέγγιση στην κλιματική αλλαγή

είχε ως αποτέλεσμα τον μετασχηματισμό της αφήγησης, αναγνωρίζοντας την αλληλεξάρτηση των κοινωνικών, πολιτικών και περιβαλλοντικών προκλήσεων.

Ωστόσο, παρά αυτές τις προόδους, η σύγκρουση μεταξύ των πτυχών της περιβαλλοντικής και κοινωνικής δικαιοσύνης του κινήματος της κλιματικής αλλαγής παραμένει. Παρά τις προόδους στην ανύψωση των φωνών των υποεκπροσωπούμενων ανθρώπων, το κίνημα συχνά δίνει προτεραιότητα σε επιστημονικές και τεχνολογικές λύσεις, παραμελώντας μερικές φορές τις πιο απαιτητικές ηθικές συζητήσεις γύρω από την ευθύνη, τη δικαιοσύνη και τον συστημικό μετασχηματισμό (Lachman et al., 2021). Για να αξιοποιήσει πλήρως τις δυνατότητές του, το κίνημα πρέπει να επιμείνει στην ενσωμάτωση των κοινωνικών και ηθικών πτυχών της κλιματικής καταστροφής στον θεμελιώδη στόχο του, διασφαλίζοντας ότι θα αναγνωριστούν οι φωνές των πιο επηρεαζόμενων και ότι οι προτεινόμενες λύσεις είναι δίκαιες και δίκαιες για όλους.

4.1.2 Παγκόσμια προκατάληψη του Βορρά

Η παγκόσμια προκατάληψη του Βορρά στο κίνημα της κλιματικής αλλαγής είναι ένα θεμελιώδες πρόβλημα που έχει συγκεντρώσει ουσιαστική κριτική. Αυτή η μεροληψία υποδηλώνει την τάση οι συζητήσεις και οι πρωτοβουλίες για την κλιματική αλλαγή να επηρεάζονται κυρίως από τα συμφέροντα, τις απόψεις και τους στόχους των εθνών στον Παγκόσμιο Βορρά, συχνά εις βάρος του Παγκόσμιου Νότου. Αυτή η ανισορροπία στις κλιματικές κινήσεις είναι εμφανής σε διάφορες πτυχές, όπως η απεικόνιση της κλιματικής αλλαγής ως επηρεάζοντας κατά κύριο λόγο τα εύπορα έθνη, η επικράτηση λύσεων με κεντρικό άξονα τον Βορρά και ο αποκλεισμός των προοπτικών από τον Παγκόσμιο Νότο στις διαδικασίες λήψης αποφάσεων.

Το κίνημα της κλιματικής αλλαγής έχει ιστορικά επηρεαστεί από τα έθνη του Παγκόσμιου Βορρά, τα οποία φιλοξενούν την πλειονότητα της επιστημονικής έρευνας,

τη διαμόρφωση περιβαλλοντικής πολιτικής και οργανώσεις για την κλιματική αλλαγή. Αυτή η βόρεια ηγεμονία καταλήγει συχνά σε λύσεις που δίνουν προτεραιότητα στα συμφέροντα και τα ζητήματα των εύπορων εθνών, δίνοντας έμφαση σε τεχνολογικές λύσεις, στρατηγικές αγοράς άνθρακα και πολιτικές προσανατολισμένες στην αγορά. Αν και αυτές οι λύσεις μπορεί να αντιμετωπίσουν αποτελεσματικά συγκεκριμένες πτυχές της κλιματικής καταστροφής, συχνά δεν προσαρμόζονται στις ξεχωριστές απαιτήσεις και προκλήσεις που αντιμετωπίζουν τα έθνη στον Παγκόσμιο Νότο. Τεχνολογικές λύσεις όπως η δέσμευση και αποθήκευση άνθρακα ή η γεωμηχανική, που υποστηρίζονται από ορισμένους οργανισμούς του Βορρά, μπορεί να είναι μη πρακτικές ή άσχετες για οικονομικά μειονεκτούσες χώρες που δίνουν προτεραιότητα στην προσαρμογή στις κλιματικές επιπτώσεις και στην ενίσχυση της ανθεκτικότητας. Αυτά τα έθνη συχνά διαθέτουν περιορισμένους πόρους και υποδομές, καθιστώντας τέτοιες προηγμένες μεθοδολογίες ανέφικτες ή ακατάλληλες για την κατάστασή τους.

Επιπλέον, η παγκόσμια προκατάληψη του Βορρά είναι εμφανής στη συχνή περιθωριοποίηση των εμπειριών και των γνώσεων των εθνών του Παγκόσμιου Νότου στον λόγο για το κλίμα. Αν και ο Παγκόσμιος Νότος είναι πιο ευάλωτος στις επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής, αυτά τα έθνη είτε περιθωριοποιούνται σε κρίσιμες διαπραγματεύσεις είτε αναγκάζονται να συναινέσουν σε λύσεις που αγνοούν το κοινωνικό, οικονομικό και πολιτικό τους πλαίσιο (Bandh et al., 2021). Αυτή η περιθωριοποίηση είναι ιδιαίτερα έντονη εντός των διεθνών συμφωνιών για το κλίμα και των πολιτικών πλαισίων, καθώς οι απόψεις των νότιων κρατών επισκιάζονται περιστασιακά από την κυριαρχία και την επιρροή των εύπορων βόρειων χωρών. Οι προοπτικές των αυτόχθονων πληθυσμών, των γυναικών και άλλων καταπιεσμένων ομάδων στον Παγκόσμιο Νότο συχνά υποεκπροσωπούνται ή παραβλέπονται εντελώς,

παρά την ουσιαστική τεχνογνωσία και εμπειρία τους στην αντιμετώπιση των επιπτώσεων της περιβαλλοντικής υποβάθμισης και της κλιματικής αλλαγής.

Η περιθωριοποίηση των νότιων προοπτικών επιδεινώνεται από την προκατάληψη του Βορρά που είναι εμφανής στο πλαίσιο της κλιματικής δικαιοσύνης. Πολλές πρωτοβουλίες του Βορρά για το κλίμα έδωσαν ιστορικά προτεραιότητα στη μείωση των εκπομπών και την τεχνολογική πρόοδο, ενώ δεν έχει δοθεί επαρκής προσοχή στις υποκείμενες ανισορροπίες που επιδεινώνουν την κλιματική αλλαγή και τις συνέπειές της (Bandh et al., 2021). Αυτή η μεθοδολογία συχνά παραμελεί το ιστορικό υπόβαθρο της αποικιοκρατίας και της οικονομικής εκμετάλλευσης που έχει επηρεάσει τη δυναμική μεταξύ του Παγκόσμιου Βορρά και του Νότου. Πολλά έθνη στον Παγκόσμιο Νότο έχουν υποφέρει σημαντικά από την περιβαλλοντική υποβάθμιση, συμπεριλαμβανομένης της αποψίλωσης των δασών, της εξόρυξης και της εξορύξεως, που ωθούνται από τις απαιτήσεις των εύπορων χωρών. Αν και αυτές οι χώρες συμβάλλουν ελάχιστα στις παγκόσμιες εκπομπές, συχνά αναμένεται να επωμιστούν τα έξοδα προσαρμογής και μετριασμού του κλίματος, χωρίς επαρκή οικονομική ή τεχνολογική βοήθεια από τον Παγκόσμιο Βορρά.

Η παγκόσμια προκατάληψη επηρεάζει ομοίως τις ατζέντες των διεθνών οργανισμών για το κλίμα, οι οποίοι συχνά διαμορφώνονται από τα πολιτικά και οικονομικά συμφέροντα των βόρειων εθνών (Nissen et al., 2021). Αν και αυτές οι ομάδες ισχυρίζονται ότι ενσωματώνουν μια παγκόσμια συμφωνία για τη δράση για το κλίμα, οι πολιτικές και οι στρατηγικές τους συχνά δίνουν προτεραιότητα στα συμφέροντα των εύπορων εθνών, όπως η υποστήριξη της πράσινης ανάπτυξης ή του εμπορίου άνθρακα, αντί να αντιμετωπίζουν τις θεμελιώδεις αιτίες της κλιματικής αδικίας. Αυτό οδήγησε σε κριτικές ότι η κλιματική αλλαγή παρουσιάζεται ως ζήτημα περιβαλλοντικής προστασίας και όχι

ως ζήτημα παγκόσμιας δικαιοσύνης, που θα μπορούσε να αναστρέψει την προσοχή προς τις επανορθώσεις, την ελάφρυνση του χρέους και τη δίκαιη αποζημίωση για τις απώλειες και τις ζημιές που υπέστησαν τα έθνη στον Παγκόσμιο Νότο.

Αυτή η βορειοκεντρική προσέγγιση αντιμετώπισε αυξανόμενη αντίθεση από ακτιβιστές και κινήματα στον Παγκόσμιο Νότο, οι οποίοι υποστήριζαν σταθερά μια πιο περιεκτική και δίκαιη στρατηγική δράσης για το κλίμα (Nissen et al., 2021). Αυτά τα κινήματα υπογραμμίζουν την αναγκαιότητα αναγνώρισης του ιστορικού πλαισίου της κλιματικής αλλαγής και την επιτακτική ανάγκη για πολιτικές που αντιμετωπίζουν όχι μόνο τη διατήρηση του περιβάλλοντος αλλά και τις κοινωνικές, οικονομικές και πολιτικές ανισότητες (Lachman et al., 2021). Προωθούν κλιματικές λύσεις που ευθυγραμμίζονται με τις ανάγκες και τους στόχους του Παγκόσμιου Νότου, συμπεριλαμβανομένης της υποστήριξης για την προσαρμογή του κλίματος, της μεταφοράς οικονομικών και τεχνολογικών πόρων και της αναγνώρισης των αυτόχθονων συστημάτων γνώσης. Αυτές οι πρωτοβουλίες έχουν επισημάνει τις ελλείψεις των ατζέντηδων για το κλίμα που καθοδηγούνται από τον Βορρά και υποστήριξαν μια πιο διασταυρούμενη και αποαποικιακή προοπτική για την κλιματική δικαιοσύνη.

Τα τελευταία χρόνια, υπάρχει μια αυξανόμενη αναγνώριση της ανάγκης αντιμετώπισης της παγκόσμιας προκατάληψης του Βορρά (Lachman et al., 2021). Οι πρωτοβουλίες για την αποαποικιοποίηση των κινήματων για το κλίμα έχουν προωθήσει πιο περιεκτικές συζητήσεις, όπου οι εμπειρίες και οι συνεισφορές του Παγκόσμιου Νότου ενσωματώνονται πιο έντονα στον διάλογο για το κλίμα. Αυτή η μετάβαση φαίνεται στην εμφάνιση κλιματικών κινήματων υπό την ηγεσία του Νότου και στην αυξανόμενη συνάφεια των προοπτικών των ιθαγενών στις παγκόσμιες διαπραγματεύσεις για το κλίμα. Αυτά τα κινήματα μεταμορφώνουν τον λόγο για την κλιματική δικαιοσύνη,

υποστηρίζοντας ότι η δράση για το κλίμα πρέπει να είναι παγκόσμια και χωρίς αποκλεισμούς, καλύπτοντας τις συγκεκριμένες ανάγκες και τα δικαιώματα των πιο ευάλωτων ομάδων.

4.2 Αντεπιχειρήματα στις κριτικές

4.2.1 Εστίαση στην Κλιματική Αλλαγή

Η έμφαση στην κλιματική αλλαγή στο ευρύτερο κίνημα της κλιματικής αλλαγής έχει χρησιμεύσει ως πλεονέκτημα και ως περιορισμός (Huang & Hoefler, 2023). Η ευδιάκριτη εστίαση του κινήματος στις περιβαλλοντικές και επιστημονικές διαστάσεις της κλιματικής αλλαγής υπήρξε ουσιαστική για την ενίσχυση της παγκόσμιας συνειδητοποίησης σχετικά με τη σοβαρότητα της κατάστασης. Αυτή η έμφαση επέτρεψε την κινητοποίηση ακτιβιστών, φορέων χάραξης πολιτικής και πολιτών γύρω από έναν σαφή στόχο: τη μείωση των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου και την άμβλυνση των σοβαρών περιβαλλοντικών συνεπειών της κλιματικής αλλαγής. Έχει δημιουργήσει μια ενοποιημένη πλατφόρμα για πολλούς ενδιαφερόμενους φορείς, συμπεριλαμβανομένων κυβερνήσεων, εταιρειών, οργανισμών βάσης και ιδιωτών, για την αντιμετώπιση του ζητήματος.

Ωστόσο, η συγκεντρωμένη έμφαση στην κλιματική αλλαγή υπονομεύει συχνά μια πιο ολοκληρωμένη στρατηγική για την αντιμετώπιση της κατάστασης. Αν και ο μετριασμός των εκπομπών άνθρακα και η στροφή σε βιώσιμα ενεργειακά συστήματα είναι βασικοί στόχοι, είναι από μόνα τους ανεπαρκείς (Romanello et al., 2021). Η κυρίαρχη έμφαση στην κλιματική αλλαγή ως περιβαλλοντικό ζήτημα έχει, κατά καιρούς, συγκαλύψει τις ευρύτερες κοινωνικές, πολιτικές και ηθικές συνιστώσες που συνδέονται αναπόσπαστα με την κλιματική κρίση. Παράγοντες όπως η ανισότητα, η κοινωνική δικαιοσύνη, η

αποικιοκρατία και η εκμετάλλευση των περιθωριοποιημένων κοινοτήτων είναι ζωτικής σημασίας για την κατανόηση των αιτιών της κλιματικής αλλαγής και του πρωταρχικού της αντίκτυπου σε συγκεκριμένους πληθυσμούς (Huang & Hoefler, 2023). Ωστόσο, αυτά τα χαρακτηριστικά λαμβάνουν συχνά περιφερειακή προσοχή στο πλαίσιο του κυρίαρχου κινήματος της κλιματικής αλλαγής, με αποτέλεσμα λύσεις που επικεντρώνονται κυρίως στις περιβαλλοντικές επιπτώσεις αντί στην αντιμετώπιση των θεμελιωδών αιτιών της κατάστασης.

Η εστίαση στην κλιματική αλλαγή έχει οδηγήσει σε μια τεχνοκρατική στρατηγική προσανατολισμένη στην αγορά σε αρκετούς τομείς του κλιματικού κινήματος. Η αναζήτηση λύσεων για την ανακούφιση της κλιματικής αλλαγής έχει δώσει έμφαση στην τεχνολογική καινοτομία, στις αγορές άνθρακα και στα πλαίσια πολιτικής που ευνοούν την οικονομική ανάπτυξη ή την αποτελεσματικότητα της αγοράς (Bandh et al., 2021). Αν και αυτές οι στρατηγικές είναι ζωτικής σημασίας για τον μετριασμό των εκπομπών, συχνά παραμελούν τις κοινωνικές και οικονομικές ανισότητες που επιδεινώνουν την κλιματική αλλαγή και τις άνισες επιπτώσεις της. Τα συστήματα εμπορίας άνθρακα, που προωθούνται ως λύσεις βασισμένες στην αγορά, έχουν αντιμετωπίσει επικρίσεις επειδή επέτρεψαν σε εύπορες κυβερνήσεις και εταιρείες να αποφύγουν την ευθύνη για το κλίμα χωρίς να αντιμετωπίσουν τις θεμελιώδεις αιτίες που συμβάλλουν στην περιβαλλοντική υποβάθμιση. Αυτά τα διορθωτικά μέτρα, όσο χρήσιμα κι αν είναι σε ορισμένες περιπτώσεις, συχνά δεν καλύπτουν τις ανάγκες των μειονεκτούντων κοινοτήτων που πλήττονται δυσανάλογα από την κρίση.

Επιπλέον, η έμφαση στην κλιματική αλλαγή έχει συχνά περιθωριοποιήσει τις προοπτικές εκείνων που επηρεάζονται περισσότερο από το πρόβλημα. Οι αυτόχθονες ομάδες, οι οικονομικά μειονεκτούντες πληθυσμοί και τα έγχρωμα άτομα, που κατοικούν συνήθως

σε περιοχές που είναι πιο επιρρεπείς στην περιβαλλοντική υποβάθμιση, συχνά αποκλείονται από τους διαλόγους σχετικά με την πορεία του κινήματος και τις πολιτικές που εφαρμόζονται. Οι εμπειρίες και οι απόψεις τους είναι ζωτικής σημασίας για τη διαμόρφωση μιας πραγματικά δίκαιης δράσης για το κλίμα (Romanello et al., 2021). Ωστόσο, συχνά παραγκωνίζονται μέσα σε ένα κίνημα που κυριαρχείται κυρίως από φωνές από τον Παγκόσμιο Βορρά. Αυτή η αποσύνδεση μπορεί να διατηρήσει έναν κύκλο κατά τον οποίο επινοούνται λύσεις χωρίς να λαμβάνονται επαρκώς υπόψη οι βιωμένες εμπειρίες εκείνων που επηρεάζονται περισσότερο από την κλιματική αλλαγή.

Ένα περαιτέρω μειονέκτημα της μοναδικής έμφασης στην κλιματική αλλαγή είναι η τάση του να χαρακτηρίζει το ζήτημα απλώς ως περιβαλλοντική ανησυχία, παρά ως αναπόσπαστο στοιχείο μιας ευρύτερης αναζήτησης κοινωνικής δικαιοσύνης. Επικεντρώνοντας κυρίως στη μείωση των εκπομπών και στις τεχνολογικές λύσεις, το κίνημα κινδυνεύει να διατηρήσει το status quo αντί να αντιμετωπίσει τις θεμελιώδεις δομές ισχύος που έχουν οδηγήσει σε περιβαλλοντική υποβάθμιση. Ο καπιταλισμός, η αποικιοκρατία και ο σεξισμός συνδέονται περίπλοκα με την κλιματική καταστροφή. Ωστόσο, αυτά τα συστημικά ζητήματα συχνά παραμελούνται ή ελαχιστοποιούνται προς όφελος περισσότερων τεχνικών διορθωτικών μέτρων (Flori et al., 2021). Μια διατομεακή προσέγγιση που εξετάζει την αλληλεπίδραση μεταξύ της κλιματικής αλλαγής και ζητημάτων όπως η φτώχεια, ο ρατσισμός και η ανισότητα των φύλων είναι ζωτικής σημασίας για να διασφαλιστεί ότι το κίνημα είναι πραγματικά επαναστατικό και αντιμετωπίζει τις θεμελιώδεις ρίζες της κρίσης.

Επιπλέον, η περιορισμένη έμφαση στην κλιματική αλλαγή μπορεί περιστασιακά να οδηγήσει σε διάσπαση του κινήματος, με διάφορες ομάδες να δίνουν προτεραιότητα σε διαφορετικές πτυχές της κατάστασης. Οι ομάδες περιβαλλοντικής δικαιοσύνης τονίζουν

συνήθως τις ανισότητες που αντιμετωπίζουν οι ευάλωτοι πληθυσμοί, ενώ οι κύριες περιβαλλοντικές οργανώσεις μπορούν να δώσουν προτεραιότητα στη μείωση των παγκόσμιων εκπομπών. Αν και αυτές οι ομάδες είναι σημαντικές, μπορεί να απομονωθούν και να παραμελήσουν τη συνεργασία που αντιμετωπίζει την αλληλεπίδραση των περιβαλλοντικών, κοινωνικών και οικονομικών διαστάσεων της κλιματικής καταστροφής (Flori et al., 2021). Η έμφαση στην κλιματική αλλαγή χωρίς να αναγνωρίζεται η σχέση της με τη δικαιοσύνη, την αδικία και τις παγκόσμιες δομές εξουσίας μπορεί να περιορίσει το εύρος του κινήματος και να μειώσει την ικανότητά του για επαναστατική αλλαγή.

Τα τελευταία χρόνια, υπάρχει μια αυξανόμενη αναγνώριση της ανάγκης να διευρυνθεί η έμφαση πέρα από την κλιματική αλλαγή αποκλειστικά. Ακτιβιστές και διανοούμενοι έχουν υπογραμμίσει ολοένα και περισσότερο την ανάγκη να συμπεριληφθούν στον λόγο η κλιματική δικαιοσύνη, η κοινωνική ισότητα και τα ανθρώπινα δικαιώματα (Romanello et al., 2021). Κινήματα όπως το παγκόσμιο κίνημα δικαιοσύνης για το κλίμα, οι φεμινιστικές πρωτοβουλίες για το κλίμα και οι κλιματικές δράσεις υπό την ηγεσία των ιθαγενών έχουν υποστηρίξει μια ολοκληρωμένη κατανόηση της κλιματικής αλλαγής που περιλαμβάνει την περιβαλλοντική βιωσιμότητα παράλληλα με την κοινωνική και οικονομική δικαιοσύνη. Αυτές οι κινήσεις υπογραμμίζουν την ανάγκη για δράση για το κλίμα που πέρα από τις απλές μειώσεις του άνθρακα να περιλαμβάνει την αποκατάσταση, την ανακατανομή των πόρων και την αποδόμηση άδικων συστημάτων.

4.2.2 Πρακτικοί περιορισμοί

Οι πρακτικοί περιορισμοί αποτελούν ουσιαστικό εμπόδιο στο κίνημα της κλιματικής αλλαγής, εμποδίζοντας την ικανότητά του να επιτύχει ευρεία, μετασχηματιστική δράση. Παρά τη σημαντική προβολή του κινήματος και την έναρξη συνομιλιών για την πολιτική,

η πρακτική εφαρμογή της δράσης για το κλίμα συναντά συχνά πολλά εμπόδια που μειώνουν την αποτελεσματικότητά του (See & Wilmsen, 2022). Αυτά τα όρια είναι πολλά και περιλαμβάνουν προκλήσεις που σχετίζονται με τα χρήματα, την πολιτική αποφασιστικότητα, τις υποδομές και τις περιπλοκές της ενορχήστρωσης εκτεταμένου συστημικού μετασχηματισμού.

Ένα βασικό πρακτικό εμπόδιο είναι η ανεπάρκεια χρηματοδότησης και πόρων για τη στήριξη των κινημάτων βάσης, ειδικά εκείνων που ηγούνται του δόρατος από άτομα που δεν έχουν δικαίωμα ψήφου ή βρίσκονται στον Παγκόσμιο Νότο. Αν και οι μεγάλοι οργανισμοί και οι κυβερνήσεις λαμβάνουν συνήθως σημαντική χρηματοδότηση για δραστηριότητες που σχετίζονται με το κλίμα, μικρότερες προσπάθειες που βασίζονται στην κοινότητα συχνά αντιμετωπίζουν δυσκολίες στην απόκτηση βασικών πόρων (See & Wilmsen, 2022). Αυτή η ασυμφωνία μπορεί να έχει ως αποτέλεσμα να δοθεί προτεραιότητα σε έργα μεγάλης κλίμακας ή τεχνολογικές λύσεις, ενώ οι τοπικές πρωτοβουλίες που βασίζονται στην κοινότητα —ιδιαίτερα εκείνες που αφορούν τις διαστάσεις κοινωνικής δικαιοσύνης της κλιματικής αλλαγής— δεν λαμβάνουν επαρκή υποστήριξη. Αυτά τα έργα είναι συχνά απαραίτητα για την προώθηση διαρκών, βιώσιμων αλλαγών σε τοπικό επίπεδο. Ωστόσο, έχουν έλλειψη χρημάτων και θεσμικής υποστήριξης που απαιτούνται για επέκταση ή μεγαλύτερη επιρροή (Flori et al., 2021).

Η πολιτική βούληση αποτελεί σημαντικό πρακτικό περιορισμό. Παρά την αξιοσημείωτη αύξηση της ευαισθητοποίησης του κοινού για την κλιματική αλλαγή, πολλοί πολιτικοί ηγέτες, ιδιαίτερα στον Παγκόσμιο Βορρά, συνεχίζουν να επιδεικνύουν απροθυμία ή αντίθεση στην εφαρμογή των εκτεταμένων μεταρρυθμίσεων που είναι απαραίτητες για την αντιμετώπιση της κρίσης (Huang & Hoefler, 2023). Αυτή η απροθυμία μπορεί να προέρχεται από διάφορες πηγές, συμπεριλαμβανομένων των εδραιωμένων συμφερόντων

στον τομέα των ορυκτών καυσίμων, της ανησυχίας σχετικά με την οικονομική αναταραχή και της έλλειψης πολιτικής συμφωνίας για τα απαραίτητα μέτρα. Σε ορισμένες περιπτώσεις, οι κυβερνήσεις δίνουν προτεραιότητα στη διατήρηση της οικονομικής ανάπτυξης ή τον καθισχυασμό των ισχυρών εταιρικών οντοτήτων αντί να υποστηρίξουν τα μετασχηματιστικά μέτρα που είναι απαραίτητα για την αποτελεσματική καταπολέμηση της κλιματικής αλλαγής (See & Wilmsen, 2022). Κατά συνέπεια, η υπεράσπιση της κλιματικής αλλαγής μπορεί να παγιδευτεί σε έναν κύκλο απαιτήσεων που δεν διαθέτουν επαρκή πολιτική υποστήριξη, με αποτέλεσμα την απογοήτευση και την περιθωριοποίηση των κινημάτων.

Επιπλέον, η υποδομή που απαιτείται για την υλοποίηση των απαραίτητων αλλαγών είτε δεν υπάρχει είτε είναι ανεπαρκής για να καλύψει τον απαιτούμενο όγκο μετασχηματισμού. Πολυάριθμες λύσεις που υποστηρίζονται από ομάδες για την κλιματική αλλαγή, όπως η εκτεταμένη εφαρμογή ανανεώσιμων πηγών ενέργειας, βιώσιμες γεωργικές μεθόδους και συστήματα μεταφοράς χαμηλών εκπομπών άνθρακα, απαιτούν σημαντικές επενδύσεις σε υποδομές. Σε πολλές περιοχές, ειδικά στα φτωχότερα έθνη, αυτή η υποδομή είναι εμφανώς απύσχα (See & Wilmsen, 2022). Ακόμη και όταν συμβεί, το πολιτικό και οικονομικό πλαίσιο μπορεί να περιορίσει την πρόοδό του. Η μετάβαση σε ανανεώσιμες πηγές ενέργειας σε αγροτικές τοποθεσίες μπορεί να παρεμποδιστεί από αναξιόπιστα δίκτυα, ανεπαρκή πρόσβαση στην τεχνολογία και σημαντικές αρχικές δαπάνες για πρωτοβουλίες καθαρής ενέργειας. Αυτό δημιουργεί μια διαφορά μεταξύ των τολμηρών φιλοδοξιών των κλιματικών κινήσεων και της πρακτικής πραγματικότητας της εκτέλεσης.

Το μέγεθος των απαιτούμενων συστημικών προσαρμογών δημιουργεί επίσης πρακτικές δυσκολίες. Η κλιματική αλλαγή δεν είναι ένα μεμονωμένο πρόβλημα, αλλά συνυφαίνεται

περίπλοκα σε διάφορα αλληλένδετα κοινωνικά, οικονομικά και πολιτικά πλαίσια. Η αντιμετώπιση αυτού απαιτεί την τροποποίηση των παγκόσμιων εμπορικών πολιτικών, τον μετασχηματισμό των καταναλωτικών προτύπων, την αναδιοργάνωση των βιομηχανιών και την άρση των συστημάτων ανισότητας – καθένα από τα οποία είναι πολύ περίπλοκο και δύσκολο να επιτευχθεί (González-Hidalgo et al., 2022). Τα κινήματα λειτουργούν συχνά μέσα σε εδραιωμένα συστήματα εξουσίας που αντιστέκονται στον μετασχηματισμό, εμποδίζοντας την πρόοδο των μεταρρυθμίσεων που στοχεύουν στην αντιμετώπιση των θεμελιωδών αιτιών της κλιματικής αλλαγής, συμπεριλαμβανομένου του καπιταλισμού, της αποικιοκρατίας και της περιβαλλοντικής εκμετάλλευσης. Παραβλέποντας αυτές τις ευρύτερες δομές, το κίνημα κινδυνεύει να παγιδευτεί σε ένα μοτίβο σταδιακής αλλαγής αντί να επιτευχθούν οι μετασχηματιστικές αλλαγές που είναι απαραίτητες για τον μετριασμό του κλιματικού προβλήματος.

Επιπλέον, υπάρχει η πρόκληση της συμμετοχής και της κινητοποίησης του κοινού. Παρά την εκτεταμένη αναγνώριση της κλιματικής αλλαγής ως επιτακτικής ανησυχίας, ένα σημαντικό τμήμα του παγκόσμιου πληθυσμού παραμένει αδιάφορο ή αδιάφορο στις εκκλήσεις του κινήματος για δράση. Αυτό συχνά προκύπτει από την έλλειψη κατανόησης της κατάστασης, τη διάδοση παραπληροφόρησης ή την πεποίθηση ότι οι προσωπικές ενέργειες θα είχαν μικρό αντίκτυπο (González-Hidalgo et al., 2022). Οι ακτιβιστές της βάσης για την κλιματική αλλαγή αντιμετωπίζουν το ρεαλιστικό ζήτημα της ενημέρωσης και της κινητοποίησης σημαντικών πληθυσμών για να συμμετάσχουν σε σημαντική δράση. Παρόλο που πρωτοβουλίες όπως το Fridays for Future and Extinction Rebellion έχουν ουσιαστικά κινητοποιήσει τη νεολαία και πολλές ομάδες, η διατήρηση της δυναμικής συνεχίζει να αποτελεί σημαντικό ζήτημα. Η απεραντοσύνη του ζητήματος

μπορεί να προκαλέσει αισθήματα απελπισίας, εμποδίζοντας τη διαρκή λαϊκή εμπλοκή στο κίνημα.

Η δυσκολία του παγκόσμιου συντονισμού και της ενότητας αποτελεί ένα επιπλέον πρακτικό εμπόδιο. Η κλιματική αλλαγή αποτελεί παγκόσμια ανησυχία. Ωστόσο, διάφορες χώρες, περιφέρειες και κοινότητες αντιμετωπίζουν τα αποτελέσματά του μοναδικά, καθεμία με διαφορετικούς στόχους και δυνατότητες αντίδρασης (Shevell & Denon, 2021). Η εναρμόνιση των στόχων διαφορετικών ενδιαφερομένων - συμπεριλαμβανομένων των εθνικών κυβερνήσεων, πολυεθνικών επιχειρήσεων, οργανώσεων βάσης και αυτόχθονων κοινοτήτων - έχει αποδείξει σημαντική δυσκολία. Τα διαφορετικά συμφέροντα, τα διαφορετικά επίπεδα ανάπτυξης και οι αντικρουόμενες οικονομικές φιλοδοξίες δημιουργούν συχνά εντάσεις στο κίνημα, περιπλέκοντας τη συλλογική δράση. Η ανάγκη για μια συνεκτική, παγκόσμια στρατηγική για την αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής είναι αδιαμφισβήτητη. Ωστόσο, οι πρακτικές προκλήσεις της ενορχήστρωσης αυτής της προσπάθειας από πολλούς ενδιαφερόμενους αποτελούν σημαντικό εμπόδιο.

4.2.3 Βραχυπρόθεσμοι έναντι μακροπρόθεσμοι στόχοι

Η σύγκρουση μεταξύ βραχυπρόθεσμων και μακροπρόθεσμων στόχων θέτει ένα σημαντικό πρόβλημα στο κίνημα της κλιματικής αλλαγής, καθώς ακτιβιστές και οργανώσεις προσπαθούν να συμβιβάσουν άμεσα, δραστικά μέτρα με την ανάγκη για διαρκή, συστημική αλλαγή. Οι βραχυπρόθεσμοι στόχοι συνήθως επικεντρώνονται στην επίτευξη μετρήσιμων, συγκεκριμένων αποτελεσμάτων εντός περιορισμένου χρονικού πλαισίου, όπως νομοθετικές τροποποιήσεις, μειώσεις εκπομπών ή την εκτέλεση συγκεκριμένων πρωτοβουλιών. Αυτοί οι στόχοι είναι σημαντικοί για τη διατήρηση της δυναμικής, την εξασφάλιση της δημόσιας και πολιτικής αποδοχής και την απόδειξη ότι

οι προσπάθειες για την καταπολέμηση της κλιματικής αλλαγής μπορούν να παράγουν ευεργετικά αποτελέσματα (Shevell & Denon, 2021). Ωστόσο, όταν δίνονται υπερβολικές προτεραιότητες, μπορούν να συσκοτίσουν ή να εμποδίσουν την επίτευξη βαθιών, μακροπρόθεσμων στόχων που επιδιώκουν να αντιμετωπίσουν τις θεμελιώδεις αιτίες της κλιματικής αλλαγής και να προωθήσουν ένα πιο βιώσιμο, δίκαιο μέλλον.

Οι βραχυπρόθεσμοι στόχοι μπορεί να είναι εξαιρετικά επιτυχείς στην προτροπή γρήγορης δράσης. Η επιτακτική ανάγκη του ζητήματος του κλίματος απαιτεί ταχεία δράση και η συγκέντρωση σε εφικτούς, βραχυπρόθεσμους στόχους επιτρέπει στα κινήματα να δημιουργήσουν απτές επιτυχίες που μπορούν να διατηρήσουν τη δημόσια συμμετοχή και την πολιτική δυναμική (Shevell & Denon, 2021). Οι εκστρατείες που υποστηρίζουν την κατάργηση των επιδοτήσεων ορυκτών καυσίμων, τη θέσπιση τελών άνθρακα ή τις κυβερνητικές δεσμεύσεις για συγκεκριμένους στόχους μείωσης των εκπομπών είναι συγκεκριμένοι στόχοι που μπορούν να αποφέρουν απτά αποτελέσματα μέσα σε σύντομο χρονικό διάστημα. Αυτές οι προσπάθειες είναι απαραίτητες για τη διατήρηση των κλιματικών ζητημάτων στην παγκόσμια ατζέντα και για την απόδειξη ότι η κλιματική αλλαγή απαιτεί επείγουσα προσοχή.

Ωστόσο, η υπερβολική εστίαση σε βραχυπρόθεσμους στόχους μπορεί να οδηγήσει σε προτίμηση για άμεσες λύσεις και μικρές προσαρμογές αντί για ουσιαστικούς μετασχηματισμούς (González-Hidalgo et al., 2022). Αν και η άμεση δράση είναι απαραίτητη, η υπερβολική εστίαση στα βραχυπρόθεσμα αποτελέσματα μπορεί να υπονομεύσει την επιδίωξη πιο απαιτητικών αλλά ζωτικών μακροπρόθεσμων στόχων. Η κλιματική αλλαγή υπερβαίνει τις περιβαλλοντικές ανησυχίες. είναι περίπλοκα συνυφασμένη με πολιτικά, οικονομικά και κοινωνικά πλαίσια. Η αποτελεσματική αντιμετώπιση της κατάστασης απαιτεί μόνιμες λύσεις που αντιμετωπίζουν τις

θεμελιώδεις αιτίες της περιβαλλοντικής υποβάθμισης, συμπεριλαμβανομένου του καπιταλισμού, της αποικιοκρατίας και της ανισότητας. Αυτές οι συστημικές αλλαγές, αν και προκλητικές και παρατεταμένες, είναι ζωτικής σημασίας για την επίτευξη βιώσιμων, διαρκών λύσεων για την κλιματική καταστροφή. Ελλείψει ενός συγκεκριμένου οράματος για βιώσιμη αλλαγή, οι άμεσες επιτυχίες μπορεί να τεθούν σε κίνδυνο από τις επίμονες δομές που συντηρούν την υποβάθμιση του περιβάλλοντος (González-Hidalgo et al., 2022).

Η δυσκολία έγκειται στην εξισορρόπηση της ανάγκης για άμεση δράση με τη φιλοδοξία για διαρκή αλλαγή. Τα κινήματα για το κλίμα βρίσκονται συχνά σε μια λεπτή πράξη εξισορρόπησης, προσπαθώντας να αποφύγουν την παγίδα της επιλογής τους από βραχυπρόθεσμες, πολιτικά πρόσφορες λύσεις που αποτυγχάνουν να αμφισβητήσουν το status quo. Για παράδειγμα, ορισμένες προτάσεις πολιτικής μπορεί να πλαισιωθούν ως λύσεις για το κλίμα, αλλά στην πραγματικότητα αφορούν περισσότερο τη διατήρηση της οικονομικής σταθερότητας ή τη διατήρηση των υφιστάμενων δομών εξουσίας (Tschakert & Neef, 2022). Αυτές οι προτάσεις ενδέχεται να επικεντρωθούν στη μείωση των εκπομπών χωρίς να αντιμετωπίζονται οι βαθύτερες, υποκείμενες κοινωνικές και οικονομικές ανησυχίες που συμβάλλουν στην κλιματική αλλαγή, όπως η ανισότητα και ο σπάταλος καταναλωτισμός. Ενώ τέτοιες λύσεις μπορεί να αποφέρουν κάποια άμεσα οφέλη, δεν παρέχουν τον ολοκληρωμένο, μακροπρόθεσμο μετασχηματισμό που απαιτείται για να ξεπεραστεί η κλιματική καταστροφή στη βάση της (Huang & Hoefler, 2023).

Αντίθετα, οι μακροπρόθεσμοι στόχοι είναι πιο φιλόδοξοι και στοχεύουν στην αντιμετώπιση των θεμελιωδών, διαρθρωτικών μετασχηματισμών που απαιτούνται για τη δημιουργία μιας πραγματικά βιώσιμης και δίκαιης κοινωνίας. Αυτοί οι στόχοι απαιτούν

συχνά θεμελιώδεις μετασχηματισμούς στα οικονομικά παραδείγματα, μετάβαση από τον καπιταλισμό που προσανατολίζεται στην ανάπτυξη σε πιο βιώσιμα και δίκαια πλαίσια. Υποστηρίζουν μια συνολική επαναξιολόγηση των κοινωνικών αλληλεπιδράσεων με το περιβάλλον και τις διαπροσωπικές σχέσεις, δίνοντας προτεραιότητα στην κοινωνική δικαιοσύνη, την ισότητα και τα ανθρώπινα δικαιώματα (Tschakert & Neef, 2022). Η υλοποίηση αυτών των μακροπρόθεσμων στόχων απαιτεί όχι μόνο δράση για το κλίμα αλλά και βαθύ συστημικό μετασχηματισμό σε όλους τους τομείς, συμπεριλαμβανομένης της ενέργειας, της γεωργίας, των μεταφορών και της διακυβέρνησης.

Ωστόσο, η επιδίωξη μακροπρόθεσμων στόχων συνεπάγεται επίσης συγκεκριμένες προκλήσεις. Αυτοί οι στόχοι απαιτούν συχνά παρατεταμένες προσπάθειες που καλύπτουν πολλά χρόνια ή και δεκαετίες, με την επιτυχία να είναι συνήθως σταδιακή και να ποσοτικοποιηθεί δύσκολο. Οι μακροπρόθεσμοι στόχοι ενδέχεται να αντιμετωπίσουν ουσιαστική αντίθεση από καθιερωμένες πολιτικές και οικονομικές οντότητες που επωφελούνται από την υπάρχουσα κατάσταση πραγμάτων (Zhang et al., 2021). Η αμεσότητα του κλιματικού προβλήματος αναγκάζει τις ομάδες να επιδεικνύουν σταθερά βραχυπρόθεσμα αποτελέσματα, με αποτέλεσμα ίσως την απογοήτευση ή την απογοήτευση μεταξύ των ακτιβιστών και του κοινού όταν οι μακροπρόθεσμοι στόχοι φαίνονται ανέφικτοι.

Για να επιλυθεί η σύγκρουση μεταξύ βραχυπρόθεσμων και μακροπρόθεσμων στόχων, τα κλιματικά κινήματα πρέπει να εφαρμόσουν μια στρατηγική που να διευκολύνει την πρόοδο και στις δύο διαστάσεις ταυτόχρονα. Οι βραχυπρόθεσμες δράσεις πρέπει να θεωρούνται ως πρόδρομοι μακροπρόθεσμων φιλοδοξιών, ενώ οι μακροπρόθεσμοι στόχοι θα πρέπει να καθοδηγούν τη διαμόρφωση βραχυπρόθεσμων πολιτικών και πρωτοβουλιών (Zhang et al., 2021). Με το συγχρονισμό των δύο, οι κινήσεις μπορούν να

εγγυηθούν ότι οι άμεσες πράξεις δεν λειτουργούν απλώς ως παροδικές λύσεις, αλλά ως αναπόσπαστα συστατικά ενός πιο επεκτατικού, επαναστατικού οράματος για το μέλλον. Αυτή η σύνδεση προσφέρει μια συνεκτική αφήγηση που μπορεί να παρακινήσει και να αιχμαλωτίσει το κοινό, δείχνοντας ότι η δράση για το κλίμα είναι επιτακτική και αναπόσπαστη σε ένα ευρύτερο κίνημα για κοινωνική, οικονομική και περιβαλλοντική δικαιοσύνη.

4.3 Μελλοντικές Οδηγίες για το Κίνημα

4.3.1 Δημιουργία Συνασπισμών χωρίς αποκλεισμούς

Η δημιουργία συνασπισμών χωρίς αποκλεισμούς είναι ζωτικής σημασίας για την επιτυχία και τη μακροζωία του κινήματος για την κλιματική αλλαγή, καθώς εγγυάται την ενσωμάτωση πολλών φωνών, εμπειριών και απόψεων στους στόχους και τις δράσεις του κινήματος (González-Hidalgo et al., 2022). Η κλιματική αλλαγή είναι μια περίπλοκη καταστροφή που επηρεάζει διαφορετικά πολλές κοινότητες, απαιτώντας τη συμπερίληψη εκείνων που πλήττονται περισσότερο -ιδιαίτερα των περιθωριοποιημένων ομάδων- στις διαδικασίες λήψης αποφάσεων και την εξέταση των ανησυχιών τους στο πλαίσιο της γενικής ατζέντας για το κλίμα. Ένας περιεκτικός συνασπισμός μπορεί να ενισχύσει το εύρος του κινήματος, να ενθαρρύνει την ενότητα μεταξύ κοινωνικών, οικονομικών και γεωγραφικών διαφορών και να καλλιεργήσει πιο δίκαιες λύσεις που αναγνωρίζουν και αντιμετωπίζουν τις ποικίλες απαιτήσεις πολλών πληθυσμών.

Ένα από τα κύρια εμπόδια στη δημιουργία συνασπισμών χωρίς αποκλεισμούς είναι η αντιμετώπιση της ιστορικής και θεσμικής περιθωριοποίησης συγκεκριμένων ομάδων, συμπεριλαμβανομένων των αυτόχthonων κοινοτήτων, των έγχρωμων ανθρώπων, των πληθυσμών με χαμηλό εισόδημα και των γυναικών. Αυτοί οι πληθυσμοί υφίστανται

συχνά τις πιο σοβαρές συνέπειες της κλιματικής αλλαγής, ωστόσο έχουν περιθωριοποιηθεί ιστορικά από ηγετικές θέσεις στον συμβατικό ακτιβισμό για το κλίμα και τη διαμόρφωση πολιτικής. Αυτός ο αποκλεισμός μπορεί να διατηρήσει έναν κύκλο περιβαλλοντικής αδικίας, όταν οι απόψεις και οι ανάγκες των πιο μειονεκτούντων αγνοούνται υπέρ λύσεων που ωφελούν τους πιο πλούσιους. Συζητήσεις σχετικά με τις πολιτικές και τις λύσεις για το κλίμα διευνώνονται συχνά από εκπροσώπους από τον Παγκόσμιο Βορρά, οι οποίοι τείνουν να δίνουν έμφαση σε τεχνολογικές λύσεις ή προσεγγίσεις προσανατολισμένες στην αγορά, ενώ ο Παγκόσμιος Νότος, που επηρεάζεται δυσανάλογα από την κρίση, συνήθως αποκλείεται από αυτές τις συζητήσεις (Zhang et al., 2021). Η δημιουργία συνασπισμών χωρίς αποκλεισμούς απαιτεί τη σκόπιμη δημιουργία περιβαλλόντων όπου διάφορες κοινότητες μπορούν να καθοδηγήσουν και να επηρεάσουν την τροχιά του κινήματος, διασφαλίζοντας ότι οι γνώσεις, οι προτεραιότητες και οι εμπειρίες τους αναγνωρίζονται και εκτιμώνται πλήρως.

Μια ουσιαστική πτυχή της ένταξης στα κλιματικά κινήματα είναι η αναγνώριση ότι η κλιματική αλλαγή υπερβαίνει τις περιβαλλοντικές ανησυχίες, διασταυρούμενη με την κοινωνική δικαιοσύνη, την οικονομική ανισότητα και τα ανθρώπινα δικαιώματα. Μια συμμαχία χωρίς αποκλεισμούς πρέπει να αναγνωρίσει ότι η περιβαλλοντική βιωσιμότητα είναι ανέφικτη χωρίς να αντιμετωπίσει τους θεμελιώδεις κοινωνικοοικονομικούς θεσμούς που προάγουν την ανισότητα και την εκμετάλλευση (Tschakert & Neef, 2022). Αυτό απαιτεί να αναγνωρίσουμε ότι θέματα όπως η φυλετική δικαιοσύνη, η ισότητα των φύλων και η οικονομική ανακατανομή δεν διαφέρουν από τη δράση για το κλίμα, αλλά είναι απαραίτητα για αυτήν. Τα φεμινιστικά κινήματα και οι υποστηρικτές της φυλετικής δικαιοσύνης υπογραμμίζουν τον δυσανάλογο αντίκτυπο της κλιματικής αλλαγής στις γυναίκες και στους έγχρωμους ανθρώπους, υποστηρίζοντας ότι οι κλιματικές λύσεις

πρέπει να αντιμετωπίζουν ταυτόχρονα τις φυλετικές και φυλετικές ανισότητες. Η ενσωμάτωση των εννοιών της κοινωνικής δικαιοσύνης στον ακτιβισμό για το κλίμα δίνει τη δυνατότητα στους συνασπισμούς να διασφαλίσουν ότι η δράση για το κλίμα δεν περιλαμβάνει μόνο την προστασία του περιβάλλοντος αλλά και τη δημιουργία μιας πιο δίκαιης και δίκαιης κοινωνίας.

Ένα ουσιαστικό στοιχείο της οικοδόμησης συνασπισμών χωρίς αποκλεισμούς είναι η εγγύηση ότι οι φωνές της βάσης και των τοπικών κοινοτήτων δεν αναγνωρίζονται απλώς αλλά και ενισχύονται. Τα κλιματικά κινήματα συχνά καθοδηγούνται από εξέχουσες ΜΚΟ, διεθνείς οργανισμούς ή κυβερνητικές οντότητες, των οποίων οι πολιτικές και οι προτεραιότητες ενδέχεται να μην ευθυγραμμίζονται με τις πραγματικές εμπειρίες εκείνων που επηρεάζονται περισσότερο από την κλιματική αλλαγή (Grazia & Molinari, 2021). Οι πρωτοβουλίες βάσης, ειδικά εκείνες που πρωτοστάτησαν αυτόχθονες, ντόπιοι γεωπόνοι και έφηβοι, ήταν ουσιαστικές για την έμφαση στις απτές, τοπικές επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής, όπως η λειψυδρία, η αποψίλωση των δασών και η μετεγκατάσταση. Αυτές οι κοινότητες συχνά διαθέτουν ουσιαστική τεχνογνωσία σχετικά με τη βιώσιμη διαχείριση της γης, την ανθεκτικότητα στο κλίμα και τις τεχνικές προσαρμογής. Η ενδυνάμωση των τοπικών ηγετών και η εξασφάλιση της ισότιμης συμμετοχής τους στην καθοδήγηση του κινήματος διασφαλίζει ότι η πρωτοβουλία για την αλλαγή του κλίματος εδράζεται σε πρακτικές, συγκεκριμένες λύσεις που σχετίζονται με τις πιο ευάλωτες περιοχές.

Επιπλέον, ένας συνασπισμός χωρίς αποκλεισμούς πρέπει να αναγνωρίσει και να περιλαμβάνει τις πολλές μεθόδους και σχέδια που παρουσιάζονται από διάφορους οργανισμούς. Ορισμένες οργανώσεις και ακτιβιστές μπορεί να δώσουν έμφαση στην οργάνωση της βάσης και στην πολιτική ανυπακοή, ενώ άλλοι μπορεί να τονίσουν την

υπεράσπιση της πολιτικής ή τις πρωτοβουλίες προσαρμογής που βασίζονται στην κοινότητα (Tschakert & Neef, 2022). Αν και αυτές οι τεχνικές φαίνονται ανόμοιες, είναι συνεργιστικές στην προώθηση της γενικής αιτίας της κλιματικής δικαιοσύνης. Ένας συνασπισμός που χρησιμοποιεί μια ποικιλία μεθόδων μπορεί να προωθήσει ένα πιο ανθεκτικό και δυναμικό κίνημα, επιτρέποντας σε διάφορους οργανισμούς να αξιοποιήσουν τις δυνάμεις τους και να εργαστούν για να ενισχύσουν τη συλλογική τους επιρροή. Η συμμετοχικότητα συνεπάγεται όχι μόνο τη διασφάλιση ποικίλης εκπροσώπησης, αλλά και την προώθηση της συνεργασίας και του αμοιβαίου σεβασμού μεταξύ ομάδων με διαφορετικές μεθοδολογίες, αναγνωρίζοντας ότι οι συνεισφορές κάθε ομάδας αποτελούν αναπόσπαστο κομμάτι μιας συλλογικής προσπάθειας για την αντιμετώπιση του κλιματικού προβλήματος.

Η δυσκολία του σχηματισμού συνασπισμών χωρίς αποκλεισμούς συνδέεται με την αναγκαιότητα της διατομεακότητας, η οποία αναγνωρίζει ότι οι εμπειρίες καταπίεσης και προνομίων των ατόμων επηρεάζονται από πολλά, αλληλένδετα στοιχεία, όπως η φυλή, η τάξη, το φύλο και η γεωγραφική θέση. Η κλιματική αλλαγή εντείνει αυτές τις προϋπάρχουσες ανισότητες και οποιαδήποτε ουσιαστική λύση πρέπει να εξετάσει αυτές τις διασυνδέσεις. Ένας αυθεντικά περιεκτικός συνασπισμός ξεπερνά τον απλό συμβολισμό των καταπιεσμένων ομάδων και ενσωματώνει ενεργά τις απόψεις ατόμων των οποίων οι εμπειρίες κλιματικής αλλαγής επηρεάζονται από τις διασταυρώσεις διαφορετικών ανισοτήτων (Shevell & Denon, 2021). Οι ιθαγενείς γυναίκες που κατοικούν σε αγροτικές περιοχές μπορεί να αντιμετωπίσουν μοναδικά ζητήματα που σχετίζονται με την κλιματική αλλαγή που διαφέρουν από αυτά που αντιμετωπίζουν οι άνδρες της μεσαίας τάξης των πόλεων. Κατανοώντας και αντιμετωπίζοντας αυτές τις περίπλοκες εμπειρίες, οι συνασπισμοί μπορούν να διαμορφώσουν πιο αποτελεσματικές

και δίκαιες τακτικές που ανταποκρίνονται στις απαιτήσεις όλων των ομάδων και όχι μόνο των πιο επιφανών ή με επιρροή.

Τελικά, η οικοδόμηση συνασπισμών χωρίς αποκλεισμούς απαιτεί υπομονή, ταπεινοφροσύνη και αφοσίωση στη διαρκή ενότητα. Οι ακτιβιστές και οι οργανώσεις πρέπει όχι μόνο να καλωσορίζουν άλλες ομάδες στο διάλογο, αλλά και να ακούν ενεργά, να μαθαίνουν και να τροποποιούν τις στρατηγικές τους για να διατηρήσουν την αυθεντική συμμετοχή εντός του συνασπισμού (Shevell & Denon, 2021). Αυτό απαιτεί την αποδόμηση των ανισοτήτων εξουσίας, την αναγνώριση των ξεχωριστών συνεισφορών κάθε ομάδας και την προθυμία να ανακρίνει κανείς τις δικές του υποθέσεις και συνήθειες. Η συμμετοχικότητα δεν είναι ένα μοναδικό επίτευγμα αλλά μια συνεχής διαδικασία εμπλοκής, εκπαίδευσης και συνεργασίας.

4.3.2 Διεύρυνση του πεδίου εφαρμογής του Κινήματος

Η διεύρυνση των παραμέτρων του κινήματος της κλιματικής αλλαγής είναι απαραίτητη για τη διαρκή επιτυχία και τη σημασία του (Grazia & Molinari, 2021). Αν και το κίνημα παραδοσιακά εστιάζοταν σε περιβαλλοντικά ζητήματα, ιδιαίτερα στον μετριασμό των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου, έχει γίνει προφανές ότι ο αγώνας κατά της κλιματικής αλλαγής πρέπει να περιλαμβάνει ένα ευρύτερο φάσμα συμφερόντων. Αυτά περιλαμβάνουν την κοινωνική δικαιοσύνη, τις οικονομικές ανισότητες, τις παγκόσμιες σχέσεις εξουσίας και την αναγκαιότητα συστημικού μετασχηματισμού σε πολλούς τομείς. Ένα διευρυμένο πεδίο εφαρμογής επιτρέπει στο κίνημα να αντιμετωπίσει τις ποικίλες προκλήσεις που εντάθηκαν από την κλιματική αλλαγή, καθιστώντας το πιο περιεκτικό, διασταυρούμενο και ικανό στην αντιμετώπιση των θεμελιωδών αιτιών της κρίσης.

Η ενσωμάτωση ενός πλαισίου κοινωνικής δικαιοσύνης στους πρωταρχικούς στόχους του κινήματος είναι μια θεμελιώδης μέθοδος για την επέκταση του πεδίου εφαρμογής του. Η κλιματική αλλαγή δεν επηρεάζει ομοιόμορφα όλα τα άτομα (Grazia & Molinari, 2021). Οι περιθωριοποιημένες κοινότητες, συμπεριλαμβανομένων των αυτόχθονων πληθυσμών, των ομάδων χαμηλού εισοδήματος και των έγχρωμων ανθρώπων, επηρεάζονται δυσανάλογα από την κλιματική αλλαγή, αν και συχνά διαθέτουν τη λιγότερη ικανότητα να μειώσουν ή να προσαρμοστούν στις συνέπειές της. Η διεύρυνση του πεδίου εφαρμογής του κινήματος απαιτεί την αναγνώριση αυτών των κενών και την προληπτική αντιμετώπιση των κοινωνικών, οικονομικών και πολιτικών δομών που συντηρούν την ανισότητα. Δίνοντας προτεραιότητα στην κοινωνική δικαιοσύνη στο πλαίσιο της ατζέντας για το κλίμα, το κίνημα μπορεί να εγγυηθεί ότι οι λύσεις όχι μόνο εξυπηρετούν τους εύπορους, αλλά δημιουργούνται επίσης για να εξυψώσουν τους μη προνομιούχους. Αυτή η διευρυμένη προοπτική προωθεί ένα κίνημα πιο περιεκτικό και ισότιμο που αναγνωρίζει την αλληλεπίδραση της κλιματικής δράσης και της κοινωνικής αλλαγής.

Επιπλέον, η επέκταση του κινήματος της κλιματικής αλλαγής απαιτεί επανεκτίμηση των οικονομικών θεσμών που συμβάλλουν στην υποβάθμιση του περιβάλλοντος. Ο σύγχρονος καπιταλισμός προωθεί το άμεσο κέρδος σε βάρος της μακροπρόθεσμης βιωσιμότητας, παραμελώντας συχνά την ευημερία των ατόμων και του περιβάλλοντος. Αυτή η οικονομική δομή είχε ως αποτέλεσμα την υπερεκμετάλλευση των φυσικών πόρων, την περιβαλλοντική ζημιά και την αυξανόμενη ανισότητα. Αναγνωρίζοντας τον αντίκτυπο του καπιταλισμού και των νεοφιλελεύθερων πολιτικών στην κλιματική αλλαγή, το κίνημα μπορεί να πιέσει για εναλλακτικά οικονομικά μοντέλα που δίνουν έμφαση στη βιωσιμότητα, την κοινωνική ισότητα και τη δικαιοσύνη (Nissen et al., 2021).

Αυτό μπορεί να συνεπάγεται την υπεράσπιση νόμων που διευκολύνουν μια δίκαιη μετάβαση σε μια πράσινη οικονομία, όπου οι εργαζόμενοι στις βιομηχανίες ορυκτών καυσίμων αποκτούν εκ νέου δεξιότητες για απασχόληση σε ανανεώσιμες πηγές ενέργειας και άλλους βιώσιμους τομείς. Αυτό συνεπάγεται την προώθηση θεσμικών μεταρρυθμίσεων που αντιμετωπίζουν τις θεμελιώδεις αιτίες της οικονομικής ανισότητας, διασφαλίζοντας ότι οι άνθρωποι που επηρεάζονται περισσότερο από την κλιματική αλλαγή λαμβάνουν βοήθεια στις προσπάθειές τους προσαρμογής και ευημερίας.

Μια ουσιαστική πτυχή της διεύρυνσης του πεδίου εφαρμογής του κινήματος είναι η ενσωμάτωση της σύνδεσης της κλιματικής αλλαγής με άλλες παγκόσμιες ανησυχίες, συμπεριλαμβανομένης της δημόσιας υγείας, της επισιτιστικής ασφάλειας και της μετανάστευσης. Η κλιματική αλλαγή συνδέεται με διάφορα άλλα ζητήματα που επηρεάζουν την ανθρώπινη ευημερία (Nissen et al., 2021). Η άνοδος της θερμοκρασίας και τα αλλαγμένα καιρικά μοτίβα διευκολύνουν τον πολλαπλασιασμό των ασθενειών, τη διαταραχή των συστημάτων τροφίμων και τον εκτοπισμό εκατομμυρίων λόγω καταστροφικών καιρικών φαινομένων. Αναγνωρίζοντας αυτές τις συνδέσεις, το κίνημα της κλιματικής αλλαγής μπορεί να επεκτείνει τον ακτιβισμό του για να αντιμετωπίσει τις διάφορες, αλληλένδετες προκλήσεις που αντιμετωπίζει η ανθρωπότητα (Huang & Hoefler, 2023). Αυτή η ολοκληρωμένη στρατηγική διευκολύνει ένα ευρύτερο φάσμα λύσεων, όπου η δράση για το κλίμα αντιμετωπίζει ταυτόχρονα άλλα παγκόσμια ζητήματα, όπως η φτώχεια, οι ανισότητες στην υγεία και τα ανθρώπινα δικαιώματα.

Η διεύρυνση του πεδίου συνεπάγεται την αναγνώριση της σημασίας της τοπικής και περιφερειακής εμπειρογνωμοσύνης στον επηρεασμό της δράσης για το κλίμα. Αν και διεθνείς συμφωνίες όπως η Συμφωνία του Παρισιού είναι ουσιαστικές για τη θέσπιση παγκόσμιων στόχων και πλαισίων, οι τοπικές κοινότητες διαθέτουν συχνά σχετικές

πληροφορίες και λύσεις που είναι πιο αποτελεσματικά προσαρμοσμένες στις μοναδικές τους ρυθμίσεις και καταστάσεις (Huang & Hoefler, 2023). Το κίνημα πρέπει να προσπαθήσει να διασφαλίσει ότι οι τοπικές προοπτικές, ειδικά αυτές από τις αυτόχθονες και τις αγροτικές κοινότητες, θα αναγνωριστούν και θα ενσωματωθούν στον ευρύτερο λόγο για το κλίμα. Αυτές οι κοινότητες διαθέτουν συχνά παραδοσιακές γνώσεις σχετικά με τη βιώσιμη διαχείριση της γης, τη διατήρηση και τα μέτρα προσαρμογής που μπορούν να παρέχουν πολύτιμες γνώσεις για παγκόσμιες πρωτοβουλίες για την αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής. Αξιοποιώντας την τοπική τεχνογνωσία και ιδέες, το κίνημα μπορεί να διαμορφώσει πιο αποτελεσματικές και πολιτιστικά σχετικές απαντήσεις στο πρόβλημα του κλίματος.

Η διεύρυνση του πεδίου εφαρμογής του κινήματος για το κλίμα απαιτεί τη συμπερίληψη ενός ευρύτερου φάσματος ενδιαφερόμενων μερών πέρα από τις συμβατικές περιβαλλοντικές οργανώσεις. Αν και οι περιβαλλοντικές οργανώσεις έχουν συμβάλει καθοριστικά στην προώθηση της δράσης για το κλίμα, η εμβέλεια του κινήματος πρέπει να περιλαμβάνει ένα ευρύτερο φάσμα τομέων, όπως η εργασία, οι επιχειρήσεις, η εκπαίδευση και οι τέχνες. Τα εργατικά συνδικάτα μπορεί να υποστηρίξουν σημαντικά την πράσινη απασχόληση και τα δικαιώματα των εργαζομένων κατά τη μετάβαση σε μια βιώσιμη οικονομία. Συμμετοχή των επιχειρήσεων στο διάλογο προωθώντας την υιοθέτηση βιώσιμων πρακτικών και επενδύσεων σε καθαρές τεχνολογίες (Huang & Hoefler, 2023). Οι τέχνες μπορούν να αυξήσουν την επίγνωση της κλιματικής αλλαγής και να παρακινήσουν τη δράση μέσω της δημιουργικής έκφρασης. Ενώνοντας ανόμοιες ομάδες και βιομηχανίες, το κίνημα μπορεί να δημιουργήσει έναν πιο τρομερό συνασπισμό ικανό να αντιμετωπίσει την περίπλοκη φύση της κλιματικής πρόκλησης.

Επιπλέον, η επέκταση του κινήματος για το κλίμα απαιτεί την αναγνώριση των παγκόσμιων διαστάσεων της κρίσης και την επιτακτική ανάγκη για διεθνή συνεργασία. Αν και η κλιματική αλλαγή έχει σημαντικές τοπικές επιπτώσεις, αποτελεί παγκόσμια πρόκληση που απαιτεί συλλογικές προσπάθειες μεταξύ των εθνών. Το κίνημα πρέπει να αναγνωρίσει ότι οι λύσεις για την κλιματική αλλαγή δεν περιορίζονται σε μία μόνο χώρα ή περιοχή (Huang & Hoefler, 2023), αλλά απαιτούν συλλογικές προσπάθειες από κυβερνήσεις, εταιρείες και πολίτες παγκοσμίως. Μια παγκόσμια προοπτική είναι απαραίτητη για την αντιμετώπιση ζητημάτων όπως η χρηματοδότηση για το κλίμα, η οποία είναι ζωτικής σημασίας για την παροχή βοήθειας στις αναπτυσσόμενες χώρες στις προσπάθειές τους να μετριάσουν και να προσαρμοστούν στην κλιματική αλλαγή. Η επέκταση της εστίασης ώστε να συμπεριλάβει την παγκόσμια συνεργασία επιτρέπει στο κίνημα να επιδιώξει λύσεις που είναι δίκαιες, δίκαιες και ισότιμες για όλους.

Κεφάλαιο 5: Συμπεράσματα

5.1 Περίληψη ευρημάτων

Τα ευρήματα της μελέτης (Πίνακας 1) υπογραμμίζουν τον πολύπλευρο και περίπλοκο χαρακτήρα του κινήματος της κλιματικής αλλαγής, υποδεικνύοντας ότι εκτείνεται πέρα από μόνο περιβαλλοντικές ανησυχίες. Αν και η κλιματική αλλαγή είναι το πρωταρχικό ζήτημα που ωθεί το κίνημα, έχει επεκταθεί για να συμπεριλάβει ευρύτερες ανησυχίες όπως η κοινωνική δικαιοσύνη, η ισότητα και η συστημική μεταρρύθμιση. Η έρευνα δείχνει ότι το κίνημα της κλιματικής αλλαγής διασταυρώνεται με πολλά κοινωνικά κινήματα, συμπεριλαμβανομένων των φεμινιστικών, αντιρατσιστικών και εργατικών οργανώσεων, που προωθούν τη δικαιοσύνη, την ισότητα και την ένταξη. Αυτά τα κινήματα, αν και μοναδικά, έχουν συναίνεση ότι η δράση για το κλίμα πρέπει να ενσωματωθεί με πρωτοβουλίες για την καταπολέμηση της αδικίας και της καταπίεσης.

Πίνακας 1: Λίστα με τα κινήματα για το κλίμα, σύμφωνα με τη βιβλιογραφία.

Κίνημα	Κύρια εστίαση	Βασικές δράσεις	Αντίκτυπος
Κίνημα για την κλιματική δικαιοσύνη (Kluttz & Walter, 2018)	Αντιμετώπιση της άνισης κατανομής των επιπτώσεων της κλιματικής αλλαγής και υπεράσπιση της κοινωνικής ισότητας.	Υποστήριξη πολιτικών που εστιάζουν τόσο στην περιβαλλοντική όσο και στην κοινωνική δικαιοσύνη, πίεση για ιστορική λογοδοσία και έμφαση σε δίκαιες λύσεις.	Μετατόπιση του ευρύτερου κινήματος για το κλίμα ώστε να επικεντρωθεί στην ανισότητα και τις ανισορροπίες εξουσίας-εκκλήσεις για διεθνείς δομές χρηματοδότησης του κλίματος.
Global South Advocacy (Esala et al., 2022)	Εστίαση στις δυσανάλογες επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής στις μειονεκτικές περιοχές με χαμηλές εκπομπές ρύπων.	Ανάδειξη των τρωτών σημείων των κοινοτήτων του Παγκόσμιου Νότου μέσω της υπεράσπισης της χρηματοδότησης του κλίματος και των αποζημιώσεων από τα βιομηχανικά έθνη.	Αύξησε την παγκόσμια ευαισθητοποίηση σχετικά με τις ανισότητες μεταξύ των εθνών και προώθησε την παγκόσμια δράση με βάση τις διαφοροποιημένες ευθύνες.
Indigenous Movements	Ανάδειξη της σύνδεσης μεταξύ της περιβαλλοντικής	Εκστρατεία για την προστασία των φυσικών πόρων, όπως η εναντίωση	Έφερε στο προσκήνιο τις προοπτικές των ιθαγενών, τονίζοντας τη σημασία της

(Powless, 2012)	υποβάθμισης, της εκμετάλλευσης και της πολιτιστικής διατήρησης.	στους αγωγούς πετρελαίου και η διατήρηση τροπικών δασών όπως του Αμαζονίου. Υπεράσπιση των δικαιωμάτων του νερού και της γης.	κυριαρχίας της γης και των πόρων στον αγώνα για κλιματική δικαιοσύνη.
Grassroots Initiatives (Gernert et al., 2018)	Ενδυνάμωση των κοινοτήτων που πλήττονται περισσότερο από την κλιματική αλλαγή ώστε να ηγηθούν της υπεράσπισης και της δράσης.	Οργανώνοντας τοπικές δράσεις, ευαισθητοποιώντας για τις περιβαλλοντικές και κοινωνικές αδικίες και αγωνιζόμενοι για τοπικές λύσεις που ευθυγραμμίζονται με τους στόχους της παγκόσμιας δικαιοσύνης.	Ενίσχυσε την εμβέλεια και τη συνάφεια του κινήματος, διασφαλίζοντας ότι οι λύσεις διαμορφώνονται από εκείνους που επηρεάζονται άμεσα από την κλιματική αλλαγή.
Φεμινιστικός ακτιβισμός για το κλίμα (White, 2021)	Αντιμετώπιση των έμφυλων επιπτώσεων της κλιματικής αλλαγής, δίνοντας έμφαση στην ευπάθεια και την ηγεσία των γυναικών.	Υποστήριξη της συμμετοχής των γυναικών στη λήψη αποφάσεων για το κλίμα, προώθηση της ισότητας των φύλων στις λύσεις για το κλίμα και εστίαση στα δικαιώματα των γυναικών στις πολιτικές για το κλίμα.	Αναβάθμιση του ρόλου των γυναικών ως ενεργών παραγόντων στη δράση για το κλίμα- ενσωμάτωσε την ισότητα των φύλων στις στρατηγικές προσαρμογής και μετριασμού του κλίματος.
Black Lives Matter and Climate Justice (Mersha, 2020)	Σύνδεση των κινημάτων φυλετικής δικαιοσύνης με τη δράση για το κλίμα, αντιμετωπίζοντας τη διασταύρωση της φυλετικής και περιβαλλοντικής ανισότητας.	Λογοδοσία για τον περιβαλλοντικό ρατσισμό, υποστηρίζοντας πολιτικές για το κλίμα χωρίς αποκλεισμούς που προστατεύουν περιθωριοποιημένες κοινότητες και αγωνιζόμενοι για δίκαιη κατανομή των πόρων.	Διεύρυνε την ατζέντα της κλιματικής δικαιοσύνης ώστε να συμπεριλάβει τη φυλετική δικαιοσύνη, υποστηρίζοντας πολιτικές που αντιμετωπίζουν ταυτόχρονα την περιβαλλοντική και τη φυλετική ανισότητα.
Global Catholic Climate Movement (GCCM) (Dall'Oglio, 2020)	Κλιματική δικαιοσύνη, περιβαλλοντική διαχείριση	Κινητοποίηση των Καθολικών, συνηγορία στις COPs, εμπλοκή στην πολιτική	Αύξησε τη συμμετοχή με βάση την πίστη στην πολιτική και τον ακτιβισμό για το κλίμα
Islamic Declaration on Global Climate Change (Abdellah, 2020)	Διαχείριση (Khalifah), βιωσιμότητα	Συνηγορία για τη μείωση των εκπομπών, περιβαλλοντική δικαιοσύνη	Ενίσχυσε την εμπλοκή της ισλαμικής κοινότητας στη δράση για το κλίμα
Buddhist Climate	Διασύνδεση, μη βία, βιωσιμότητα	Εκστρατείες ευαισθητοποίησης,	Προωθεί την ηθική κατανάλωση και την

Action (Cairns et al., 2023)		μετασχηματισμός του τρόπου ζωής, κοινωνική συνηγορία	ενσυνειδητότητα στη δράση για το κλίμα
Shalom center (Tirosch-Samuelson, 2024)	Tikkun Olam (επιδιόρθωση του κόσμου), βιωσιμότητα	Συνηγορία για συστημικές μεταρρυθμίσεις, διαθρησκευτική συνεργασία	Επισημαίνει την κοινωνική δικαιοσύνη στο πλαίσιο των συζητήσεων για την πολιτική για το κλίμα
Interfaith Climate Initiatives (Khaira & Ranti, 2024)	Αλληλεγγύη, ηθική ευθύνη	Συνεργασία μεταξύ των θρησκευτικών κοινοτήτων, συνηγορία στην πολιτική	Διευρύνει τη δράση για το κλίμα μέσω του πνευματικού και ηθικού λόγου
Faith in the Future Campaign (Evenden-Kenyon, 2020)	Δημόσια δέσμευση, πολιτική δράση	Πορείες για το κλίμα, υπομνήματα, κινητοποίηση της βάσης	Αύξησε τη συμμετοχή των καθολικών στη δράση για το κλίμα, πίεσε τις κυβερνήσεις για αλλαγή

Η έρευνα αποκάλυψε ότι το κίνημα για την αλλαγή του κλίματος έχει επεκτείνεται αποτελεσματικά το πεδίο εφαρμογής του για να ενσωματώσει ηθικά και ηθικά πλαίσια, ειδικά μέσω του θρησκευτικού και βασισμένου στην πίστη ακτιβισμού. Διάφορες θρησκευτικές οργανώσεις, ειδικά καθολικές οντότητες, έχουν ενσωματώσει τη δράση για το κλίμα στα ηθικά τους δόγματα, παρουσιάζοντάς την ως πνευματική υποχρέωση και ηθική αναγκαιότητα. Αυτό επέτρεψε να γίνει αντιληπτή η κλιματική αλλαγή όχι απλώς ως περιβαλλοντικό ζήτημα, αλλά ως ζήτημα που διασταυρώνεται με τα ανθρώπινα δικαιώματα, την κοινωνική δικαιοσύνη και τις υποχρεώσεις προς τις μελλοντικές γενιές. Οι οργανώσεις που βασίζονται στη πίστη έχουν συμβάλει σημαντικά στην προώθηση της κλιματικής δικαιοσύνης προωθώντας μεταρρυθμίσεις πολιτικής και κινητοποιώντας πρωτοβουλίες βάσης, συνδέοντας συχνά την καταπολέμηση της κλιματικής αλλαγής με ευρύτερες κοινωνικές και πολιτικές ανησυχίες.

Η μελέτη τόνισε την κρίσιμη σημασία της διαθρησκευτικής συνεργασίας για τη διεύρυνση της εμβέλειας του κινήματος για το κλίμα. Θρησκευτικοί ηγέτες και οργανώσεις από

διάφορες θρησκευτικές παραδόσεις έχουν ενωθεί για να υποστηρίξουν την κλιματική αλλαγή, συνεισφέροντας μια ξεχωριστή ηθική άποψη στις παγκόσμιες περιβαλλοντικές συζητήσεις. Η συμμετοχή τους έχει συμβάλει στη δημιουργία ενός κινήματος χωρίς αποκλεισμούς που στοχεύει στην ανακούφιση της κλιματικής αλλαγής, αντιμετωπίζοντας παράλληλα τις ηθικές επιπτώσεις της υποβάθμισης του περιβάλλοντος, ιδιαίτερα τις άνισες επιπτώσεις της στους μη προνομιούχους πληθυσμούς.

Ωστόσο, η έρευνα αποκάλυψε επίσης σημαντικές ελλείψεις και εμπόδια στο κίνημα της κλιματικής αλλαγής. Μια σημαντική ανακάλυψη ήταν η ανεπαρκής προσοχή στις κοινωνικές και ηθικές πτυχές της κλιματικής καταστροφής. Παρά την αυξανόμενη αναγνώριση της κλιματικής δικαιοσύνης, το κίνημα υφίσταται κριτική για την έμφαση που δίνει σε τεχνικές και προσανατολισμένες στην αγορά λύσεις, οι οποίες συχνά παραμελούν τις θεμελιώδεις αιτίες της περιβαλλοντικής υποβάθμισης, συμπεριλαμβανομένης της συστημικής ανισότητας και του καπιταλισμού. Η κύρια έμφαση του κινήματος στη μείωση των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου, αν και κρίσιμη, περιστασιακά έχει επισκιάσει την ανάγκη για πιο σημαντικούς κοινωνικούς μετασχηματισμούς, συμπεριλαμβανομένης της διάλυσης των καταπιεστικών οικονομικών δομών και της διόρθωσης των κοινωνικών ανισοτήτων που επιδεινώνονται από την κλιματική αλλαγή.

Ένα σημαντικό συμπέρασμα της έρευνας είναι η παγκόσμια προκατάληψη μέσα στο κίνημα, όπου η ηγεσία, ο λόγος και οι λύσεις επηρεάζονται κατά κύριο λόγο από οργανισμούς και έθνη από τον Παγκόσμιο Βορρά. Αυτή η βορειοκεντρική άποψη είχε ως αποτέλεσμα την περιθωριοποίηση των προοπτικών από τον Παγκόσμιο Νότο, όπου οι επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής είναι συχνά πιο έντονες. Η έρευνα έδειξε ότι αυτή η ανισότητα πρέπει να διορθωθεί για να επιτύχει το κίνημα γνήσια παγκόσμια

ενσωμάτωση. Μια περιεκτική και δίκαιη στρατηγική ακτιβισμού για το κλίμα θα πρέπει να δίνει προτεραιότητα στην ανύψωση των φωνών και των προοπτικών των ατόμων που επηρεάζονται περισσότερο από την κλιματική αλλαγή, τα οποία παραδοσιακά περιθωριοποιούνται στις διαδικασίες λήψης αποφάσεων.

Η μελέτη τόνισε τη σημασία του σχηματισμού συνασπισμών χωρίς αποκλεισμούς που ενσωματώνουν ποικίλες προοπτικές, τεχνογνωσία και τεχνικές. Η συμμετοχικότητα είναι ζωτικής σημασίας για το κίνημα της κλιματικής αλλαγής να αντιπροσωπεύει αυθεντικά την παγκόσμια διάσταση της κρίσης και να εγγυάται ότι όλες οι κοινότητες, ιδιαίτερα οι πιο ευάλωτες, εκπροσωπούνται και ενισχύονται. Η έρευνα τόνισε ότι η ίδρυση αυτών των συνασπισμών απαιτεί την υπέρβαση ιστορικών και θεσμικών εμποδίων στη συμμετοχή, ενώ παράλληλα υιοθετείται μια διασταυρούμενη προσέγγιση για την κατανόηση της αλληλεπίδρασης μεταξύ της κλιματικής αλλαγής και διαφόρων τύπων ανισοτήτων, συμπεριλαμβανομένων των φυλετικών, των φύλων και των οικονομικών αδικιών.

Η μελέτη κατέληξε στο συμπέρασμα ότι παρόλο που το κίνημα της κλιματικής αλλαγής έχει επιτύχει σημαντική πρόοδο στη διεύρυνση του ενδιαφέροντός του, υπάρχει ανάγκη για ενισχυμένη ενσωμάτωση της μακροπρόθεσμης συστημικής αλλαγής με άμεσες, ρεαλιστικές προσπάθειες. Αν και οι έγκαιρες πρωτοβουλίες για την καταπολέμηση της κλιματικής αλλαγής, συμπεριλαμβανομένης της προώθησης της ανανεώσιμης ενέργειας και των πολιτικών μεταρρυθμίσεων, είναι ζωτικής σημασίας, το κίνημα πρέπει επίσης να επιδιώξει ευρύτερους δομικούς μετασχηματισμούς που αμφισβητούν τα καπιταλιστικά και νεοφιλελεύθερα πλαίσια που επιδεινώνουν την περιβαλλοντική υποβάθμιση. Η μελλοντική αποτελεσματικότητα του κινήματος για την κλιματική αλλαγή θα εξαρτηθεί

από την ικανότητά του να συμβιβάζει τους άμεσους στόχους με τις πρωταρχικές φιλοδοξίες για κοινωνική, οικονομική και περιβαλλοντική ισότητα.

5.2 Τελικές σκέψεις και μελλοντικές κατευθύνσεις

Αυτή η μελέτη καταλήγει στο συμπέρασμα ότι το κίνημα της κλιματικής αλλαγής έχει ξεπεράσει τις περιβαλλοντικές προελεύσεις του, εξελισσόμενο σε μια εξελιγμένη, πολύπλευρη πρωτοβουλία που ενσωματώνει κοινωνικά, οικονομικά και ηθικά στοιχεία. Η μελέτη δίνει έμφαση στη μετάβαση του κινήματος σε ένα πιο περιεκτικό και διακλαδικό πλαίσιο, που ενσωματώνει την κοινωνική δικαιοσύνη, την ηθική ευθύνη και τη διεθνή συνεργασία. Οι μεγαλύτερες ανησυχίες δείχνουν μια αυξανόμενη αναγνώριση ότι η κλιματική αλλαγή δεν είναι απλώς ένα περιβαλλοντικό ζήτημα, αλλά επίσης ένα σημαντικό κοινωνικό και ηθικό ζήτημα που απαιτεί μια συνολική λύση. Το κίνημα για το κλίμα, ενσωματώνοντας διαφορετικές προοπτικές και προκλήσεις, έχει την ικανότητα να μεταμορφώσει τον παγκόσμιο διάλογο για τη δράση για το κλίμα, διασφαλίζοντας ότι αναγνωρίζονται οι φωνές των πιο ευάλωτων και περιθωριοποιημένων και ότι οι λύσεις για την κλιματική αλλαγή είναι δίκαιες, ισότιμες και βιώσιμες.

Ωστόσο, παρά την πρόοδο αυτή, το κίνημα συνεχίζει να συναντά σημαντικά εμπόδια. Ένα κύριο μειονέκτημα που σημειώνεται σε αυτή τη μελέτη είναι η τάση του κινήματος να δίνει προτεραιότητα σε βραχυπρόθεσμες τεχνικές λύσεις, συχνά παραμελώντας να αντιμετωπίσει πιο βαθιές δομικές προκλήσεις όπως η ανισότητα, ο καπιταλισμός και η συστημική αδικία. Αν και αυτές οι ρεαλιστικές λύσεις είναι ζωτικής σημασίας για την άμβλυνση των επιπτώσεων της κλιματικής αλλαγής, πρέπει να συμπληρωθούν με συνεχείς πρωτοβουλίες για τη μεταρρύθμιση των θεμελιωδών δομών που συμβάλλουν στην περιβαλλοντική υποβάθμιση. Η μελλοντική επιτυχία του κινήματος θα εξαρτηθεί

από την ικανότητά του να συμβιβάζει την άμεση δράση με ένα ολοκληρωμένο όραμα συστημικής αλλαγής, προωθώντας έτσι έναν πιο δίκαιο και βιώσιμο κόσμο.

Αυτή η έκθεση υπογραμμίζει την ανάγκη για ενισχυμένη συμμετοχή στο κίνημα για το κλίμα. Το παγκόσμιο κλιματικό πρόβλημα απαιτεί μια στρατηγική που δίνει προτεραιότητα σε διαφορετικές προοπτικές, ειδικά από τον Παγκόσμιο Νότο, ο οποίος επηρεάζεται δυσανάλογα από την κλιματική αλλαγή, αλλά έχει περιθωριοποιηθεί ιστορικά στις παγκόσμιες διαδικασίες λήψης αποφάσεων. Η διόρθωση αυτής της ανισότητας είναι ζωτικής σημασίας για τη δημιουργία ενός πραγματικά παγκόσμιου και δίκαιου κινήματος. Η ενσωμάτωση ομάδων που βασίζονται στη θρησκεία και ηθικών πλαισίων παρουσιάζει μια ξεχωριστή δυνατότητα να αναθεωρηθεί η δράση για το κλίμα ως ηθικό ζήτημα, εκτός από πολιτικό ή επιστημονικό μέλημα. Αυτή η άποψη μπορεί να ενθαρρύνει μεγαλύτερη και πιο διαρκή συμμετοχή μεταξύ των κοινοτήτων, ειδικά εκείνων για τις οποίες η κλιματική δράση συνδέεται με πνευματικές ή ηθικές πεποιθήσεις.

Η μελλοντική μελέτη και δραστηριότητα θα πρέπει να επικεντρωθεί στη διερεύνηση του ρόλου των εναλλακτικών οικονομικών συστημάτων στην καταπολέμηση της κλιματικής αλλαγής. Η μελέτη δείχνει ότι το καπιταλιστικό οικονομικό μοντέλο έχει συμβάλει σημαντικά στην υποβάθμιση του περιβάλλοντος, καθιστώντας αναγκαία μια θεμελιώδη επαναξιολόγηση των οικονομικών συστημάτων για την επίτευξη ουσιαστικής και διαρκούς μεταρρύθμισης. Μελλοντικές πρωτοβουλίες μπορεί να διερευνήσουν πώς το κίνημα για το κλίμα μπορεί να προωθήσει και να δημιουργήσει θεσμούς που δίνουν έμφαση στην οικολογική βιωσιμότητα, την κοινωνική ισότητα και τη μακροπρόθεσμη ευημερία αντί για το άμεσο κέρδος. Αυτό μπορεί να συνεπάγεται την εξέταση εννοιών όπως οι πράσινες οικονομίες, η αποανάπτυξη και οι κυκλικές οικονομίες, οι οποίες

δίνουν προτεραιότητα στη βιωσιμότητα και τη διατήρηση των πόρων έναντι της ανεξέλεγκτης ανάπτυξης.

Μια πιθανή οδός για μελλοντική δραστηριότητα περιλαμβάνει την ενίσχυση των δεσμών μεταξύ τοπικών ομάδων βάσης και διεθνών οργανισμών για το κλίμα. Οι τοπικές κοινότητες, ιδιαίτερα οι αυτόχθονες πληθυσμοί, διαθέτουν συχνά βασικές γνώσεις και μεθοδολογίες για βιώσιμη διαβίωση, διαχείριση της γης και προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή. Η ενσωμάτωση αυτών των προοπτικών σε παγκόσμιες πρωτοβουλίες υπεράσπισης βοηθά στην προώθηση λύσεων που είναι πιο συναφείς και αποτελεσματικές. Επιπλέον, η καλλιέργεια συνεργασιών μεταξύ οργανισμών βάσης και εκτεταμένων κλιματικών δικτύων μπορεί να ενισχύσει τη συνδυασμένη επιρροή τους και να εγγυηθεί ότι τα τοπικά ζητήματα αναγνωρίζονται στη διεθνή πλατφόρμα.

Το μέλλον του κινήματος για το κλίμα πρέπει να δώσει προτεραιότητα στη δημιουργία πιο ανθεκτικών συμμαχιών που υπερβαίνουν τις περιβαλλοντικές οργανώσεις. Οι συνεργασίες με εργατικά συνδικάτα, οργανώσεις κοινωνικής δικαιοσύνης, εταιρείες και άλλους τομείς θα είναι ζωτικής σημασίας για την ανάπτυξη ολοκληρωμένων, πολύπλευρων πολιτικών για την αντιμετώπιση των αλληλένδετων ζητημάτων της κλιματικής αλλαγής, της ανισότητας και της οικονομικής εκμετάλλευσης. Επεκτείνοντας τις συνεργασίες του, το κίνημα για το κλίμα μπορεί να εγγυηθεί ότι η κλιματική δράση λειτουργεί ως συνεκτικός καταλύτης για την κοινωνική αλλαγή, προσφέροντας λύσεις που ωφελούν τόσο το περιβάλλον όσο και τους περιθωριοποιημένους πληθυσμούς παγκοσμίως.

Βιβλιογραφία

- Abdellah, A. (2020). The islamic declaration on global climate change; an ideological discourse analysis. *Middle Eastern Journal of Research in Education and Social Sciences*, 1(2), 77–93. <https://doi.org/10.47631/mejress.v1i2.66>
- Ariarajah, S. W. (2019). Interfaith dialogue: Milestones of the past and prospects for the future. *The Ecumenical Review*, 71(5), 614–627. <https://doi.org/10.1111/erev.12467>
- Bandh, S. A., Shafi, S., Peerzada, M., Rehman, T., Bashir, S., Wani, S. A., & Dar, R. (2021). Multidimensional analysis of global climate change: A review. *Environmental Science and Pollution Research*, 28(20), 24872–24888. <https://doi.org/10.1007/s11356-021-13139-7>
- Berry, E. (2019). Climate change and global religious pluralism. In J.-J. Bock, J. Fahy, & S. Everett (Eds.), *Emergent Religious Pluralisms* (pp. 279–301). Springer International Publishing. https://doi.org/10.1007/978-3-030-13811-0_12
- Brulle, R. J. (2014). Institutionalizing delay: Foundation funding and the creation of U.S. climate change counter-movement organizations. *Climatic Change*, 122(4), 681–694. <https://doi.org/10.1007/s10584-013-1018-7>
- Brulle, R. J. (2021). Networks of opposition: A structural analysis of u. S. Climate change countermovement coalitions 1989–2015. *Sociological Inquiry*, 91(3), 603–624. <https://doi.org/10.1111/soin.12333>
- Cairns, J., Pihkala, P., & Grönlund, H. (2023). How western buddhists combine buddhism and climate activism. *Contemporary Buddhism*, 24(1–2), 70–109. <https://doi.org/10.1080/14639947.2024.2374704>
- Chen, K., Molder, A. L., Duan, Z., Boulianne, S., Eckart, C., Mallari, P., & Yang, D. (2023). How climate movement actors and news media frame climate change and strike:

- Evidence from analyzing twitter and news media discourse from 2018 to 2021. *The International Journal of Press/Politics*, 28(2), 384–413.
<https://doi.org/10.1177/19401612221106405>
- Dall'Oglio, C. (2020). Ecological initiatives of the global catholic climate movement. *Studia Ecologiae et Bioethicae*, 18(1), 61–72. <https://www.cceol.com/search/article-detail?id=880217>
- Esala, J. J., Sweitzer, L., Higson-Smith, C., & Anderson, K. L. (2022). Human rights advocacy evaluation in the global south: A critical review of the literature. *American Journal of Evaluation*, 43(3), 335–356. <https://doi.org/10.1177/10982140211007937>
- Evenden-Kenyon, E. (2020). Religion and modern politics understanding the impact of the remain and leave campaigns, and of faith demographics. In R. G. Strachwitz (Ed.), *Volume II Religious Communities and Civil Society in Europe: Analyses and Perspectives on a Complex Interplay, Volume II* (pp. 119–148). De Gruyter Oldenbourg. <https://www.degruyter.com/document/doi/10.1515/9783110673081-008/pdf?licenseType=restricted>
- Farrell, J. (2016). Network structure and influence of the climate change counter-movement. *Nature Climate Change*, 6(4), 370–374. <https://doi.org/10.1038/nclimate2875>
- Feola, G., & Nunes, R. (2014). Success and failure of grassroots innovations for addressing climate change: The case of the Transition Movement. *Global Environmental Change*, 24, 232–250. <https://doi.org/10.1016/j.gloenvcha.2013.11.011>
- Fisher, D. R., & Nasrin, S. (2021). Climate activism and its effects. *WIREs Climate Change*, 12(1), e683. <https://doi.org/10.1002/wcc.683>

- Flori, A., Pammolli, F., & Spelta, A. (2021). Commodity prices co-movements and financial stability: A multidimensional visibility nexus with climate conditions. *Journal of Financial Stability*, 54, 100876. <https://doi.org/10.1016/j.jfs.2021.100876>
- Gernert, M., El Bilali, H., & Strassner, C. (2018). Grassroots initiatives as sustainability transition pioneers: Implications and lessons for urban food systems. *Urban Science*, 2(1), 23. <https://doi.org/10.3390/urbansci2010023>
- González-Hidalgo, M., Del Bene, D., Iniesta-Arandia, I., & Piñeiro, C. (2022). Emotional healing as part of environmental and climate justice processes: Frameworks and community-based experiences in times of environmental suffering. *Political Geography*, 98, 102721. <https://doi.org/10.1016/j.polgeo.2022.102721>
- Grazia, V., & Molinari, L. (2021). School climate research: Italian adaptation and validation of a multidimensional school climate questionnaire. *Journal of Psychoeducational Assessment*, 39(3), 286–300. <https://doi.org/10.1177/0734282920967141>
- Haluza-DeLay, R. (2014). Religion and climate change: Varieties in viewpoints and practices. *WIREs Climate Change*, 5(2), 261–279. <https://doi.org/10.1002/wcc.268>
- Harris, F. B., & Crawford, K. C. (2021). A womanist and interfaith response to climate change. In S. E. Silvern & E. H. Davis (Eds.), *Religion, Sustainability, and Place: Moral Geographies of the Anthropocene* (pp. 355–381). Springer. https://doi.org/10.1007/978-981-15-7646-1_15
- Huang, L., & Hoefler, T. (2023). *Compressing multidimensional weather and climate data into neural networks* (arXiv:2210.12538). arXiv. <https://doi.org/10.48550/arXiv.2210.12538>

- Jenkins, W., Berry, E., & Kreider, L. B. (2018). Religion and climate change. *Annual Review of Environment and Resources*, 43(1), 85–108. <https://doi.org/10.1146/annurev-environ-102017-025855>
- Khaira, A. N., & Ranti, M. A. (2024). A crisis for peace? : Climate change, environmental peacebuilding, and interfaith harmony in indonesia. *JLAST : Journal of Law and Social Transformation*, 2(1), 8–22. <https://doi.org/10.62527/jlast.2.1.6>
- Kluttz, J., & Walter, P. (2018). Conceptualizing learning in the climate justice movement. *Adult Education Quarterly*, 68(2), 91–107. <https://doi.org/10.1177/0741713617751043>
- Lachman, P., Batalden, P., & Vanhaecht, K. (2021). A multidimensional quality model: An opportunity for patients, their kin, healthcare providers and professionals to coproduce health. *F1000Research*, 9, 1140. <https://doi.org/10.12688/f1000research.26368.3>
- Lele, S. (2011). Climate change and the Indian environmental movement. In *Handbook of Climate Change and India*. Routledge.
- Littlefield, C. E., McRae, B. H., Michalak, J. L., Lawler, J. J., & Carroll, C. (2017). Connecting today's climates to future climate analogs to facilitate movement of species under climate change. *Conservation Biology*, 31(6), 1397–1408. <https://doi.org/10.1111/cobi.12938>
- Loarie, S. R., Duffy, P. B., Hamilton, H., Asner, G. P., Field, C. B., & Ackerly, D. D. (2009). The velocity of climate change. *Nature*, 462(7276), 1052–1055. <https://doi.org/10.1038/nature08649>
- McAdam, D. (2017). Social movement theory and the prospects for climate change activism in the united states. *Annual Review of Political Science*, 20(1), 189–208. <https://doi.org/10.1146/annurev-polisci-052615-025801>

- McKie, R. E. (2019). Climate change counter movement neutralization techniques: A typology to examine the climate change counter movement. *Sociological Inquiry*, 89(2), 288–316. <https://doi.org/10.1111/soin.12246>
- Mersha, S. (2020). Black lives and climate justice: Courage and power in defending communities and Mother Earth. In *Converging Social Justice Issues and Movements*. Routledge.
- Molder, A. L., Lakind, A., Clemmons, Z. E., & Chen, K. (2022). Framing the global youth climate movement: A qualitative content analysis of greta thunberg’s moral, hopeful, and motivational framing on instagram. *The International Journal of Press/Politics*, 27(3), 668–695. <https://doi.org/10.1177/19401612211055691>
- Moser, S. C., & Boykoff, M. T. (2013). Climate change and adaptation success: The scope of the challenge. In *Successful Adaptation to Climate Change*. Routledge.
- Nche, G. C. (2020). The church climate action: Identifying the barriers and the bridges. *Transformation: An International Journal of Holistic Mission Studies*, 37(3), 222–241. <https://doi.org/10.1177/0265378820931890>
- Nissen, S., Wong, J. H. K., & Carlton, S. (2021). Children and young people’s climate crisis activism – a perspective on long-term effects. *Children’s Geographies*, 19(3), 317–323. <https://doi.org/10.1080/14733285.2020.1812535>
- Pedersen, K. P. (2000). Environmental ethics in interreligious perspective. In *Explorations In Global Ethics*. Routledge.
- Powless, B. (2012). An indigenous movement to confront climate change. *Globalizations*, 9(3), 411–424. <https://doi.org/10.1080/14747731.2012.680736>
- Romanello, M., McGushin, A., MacGuire, F. A. S., Sly, P. D., Jennings, B., Requejo, J., & Costello, A. (2021). Monitoring climate change and child health: The case for putting

children in all policies. *Journal of Paediatrics and Child Health*, 57(11), 1736–1740.

<https://doi.org/10.1111/jpc.15757>

Sadouni, S. (2022). Religious actions to address climate change: The international platform.

In S. Sadouni (Ed.), *Religious Transnationalism and Climate Change: The Role of Non-State Actors* (pp. 51–70). Springer International Publishing. https://doi.org/10.1007/978-3-031-10610-1_4

Schlosberg, D., & Collins, L. B. (2014). From environmental to climate justice: Climate change and the discourse of environmental justice. *WIREs Climate Change*, 5(3), 359–374. <https://doi.org/10.1002/wcc.275>

See, J., & Wilmsen, B. (2022). A multidimensional framework for assessing adaptive justice: A case study of a small island community in the Philippines. *Climatic Change*, 170(1), 16. <https://doi.org/10.1007/s10584-021-03266-y>

Shevell, M. C., & Denov, M. S. (2021). A multidimensional model of resilience: Family, community, national, global and intergenerational resilience. *Child Abuse & Neglect*, 119, 105035. <https://doi.org/10.1016/j.chiabu.2021.105035>

Stoffel, M., & Huggel, C. (2012). Effects of climate change on mass movements in mountain environments. *Progress in Physical Geography: Earth and Environment*, 36(3), 421–439. <https://doi.org/10.1177/0309133312441010>

Tatay Nieto, J., & Devitt, C. (2018). Sustainability and interreligious dialogue. *Revista: Islamochristiana*, Período: 12, Volumen: 43, Número: 1, Página Inicial: 123, Página Final: 139. <https://repositorio.comillas.edu/xmlui/handle/11531/27047>

Tirosh-Samuelson, H. (2024). Jewish environmentalism in the united states: Achievements, characteristics, and challenges. *Religion and Development*, 2(3), 381–417. <https://doi.org/10.30965/27507955-20230026>

- Tschakert, P., & Neef, A. (2022). Tracking local and regional climate im/mobilities through a multidimensional lens. *Regional Environmental Change*, 22(3), 95.
<https://doi.org/10.1007/s10113-022-01948-6>
- Urry, J. (2015). Climate change and society. In J. Michie & C. L. Cooper (Eds.), *Why the Social Sciences Matter* (pp. 45–59). Palgrave Macmillan UK.
https://doi.org/10.1057/9781137269928_4
- White, M. (2021). Greta thunberg is ‘giving a face’ to climate activism: Confronting anti-feminist, anti-environmentalist, and ableist memes. *Australian Feminist Studies*, 36(110), 396–413. <https://doi.org/10.1080/08164649.2022.2062667>
- White, P. (2023). Proclaiming the gospel in an interfaith environment: Missiological and ecumenical approach. *HTS Theological Studies*, 79(2), 1–7.
<https://doi.org/10.4102/hts.v79i2.9024>
- Zhang, C., Yang, Y., Yang, D., & Wu, X. (2021). Multidimensional assessment of global dryland changes under future warming in climate projections. *Journal of Hydrology*, 592, 125618. <https://doi.org/10.1016/j.jhydrol.2020.125618>
- Ζαρίκος, Ι. (2022). Η κλιματική αλλαγή και οι αρνητές της: Μια ερμηνευτική προσέγγιση. *Δοκίμες, Επιθεώρηση Κοινωνικών Σπουδών // Dokimes, Review of Social Studies*, 25–26, 83–117. <https://doi.org/10.26250/heal.panteion.dokimes.i25-26.311>

Abstract

This thesis rigorously analyzes the climate change movement, interrogating whether it is exclusively centered on environmental issues or if it includes wider social, political, and ethical aspects. The movement, initially focused on mitigating climate change, increasingly overlaps with social justice problems, including racial and gender injustice, economic fairness, and human rights. This thesis examines the intersections of feminist, anti-racist, and faith-based organizations, which have provided moral, ethical, and doctrinal insights to climate advocacy. The research underscores the need of international collaboration, the incorporation of local and Indigenous knowledge, and the necessity for a comprehensive overhaul of the economic frameworks contributing to climate deterioration. Notwithstanding its achievements, the climate change movement has obstacles, such as its inclination to favor technical solutions over systemic transformation and its Northern-centric bias. The thesis contends that the movement must expand its reach to enhance inclusivity, intersectionality, and the ability to tackle the fundamental causes of the climate problem. By integrating social justice, ethical principles, and international collaboration, the movement can foster a more equitable and sustainable society. This research enhances comprehension of how the climate movement might broaden its scope and impact to facilitate extensive, transformative change.

Keywords: Climate change movement, social justice, ethical frameworks, intersectionality, systemic transformation

